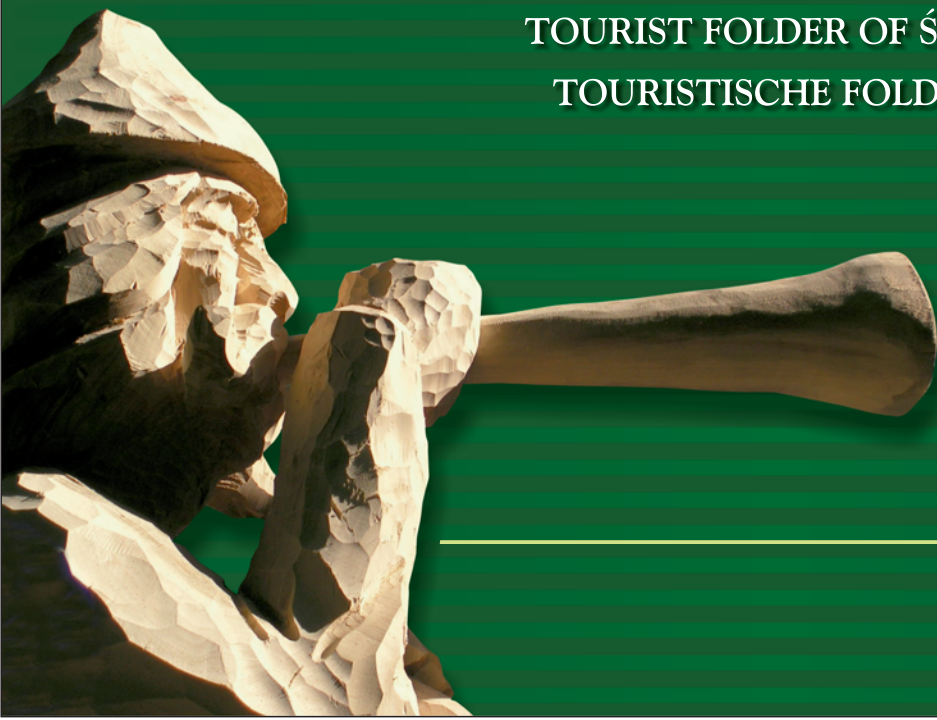

Folder Turystyczny GMINA ŚWIDNICA

TOURIST FOLDER OF ŚWIDNICA MUNICIPALITY
TOURISTISCHE FOLDER GEMEINDE ŚWIDNICA

Folder Turystyczny

GMINA ŚWIDNICA

TOURIST FOLDER OF ŚWIDNICA MUNICIPALITY
TOURISTISCHE FOLDER GEMEINDE ŚWIDNICA

Wilkanowo, widok z lotu ptaka / Wilkanowo, bird's eye view / Wilkanowo. Ansicht aus der Vogelperspektive

Z wielką radością oddajemy w Państwa ręce „Folder Turystyczny Gmina Świdnica”. Publikacja ta powstała w ramach realizacji projektu Spotkanie gmin partnerskich w Świdnicy pod hasłem „Rozwój współpracy transgranicznej w latach 2005-2015” współfinansowanego przez Euroregion Sprewa – Nysa – Bóbr w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013 w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Projekt realizowany jest przy współudziale gminy partnerskiej Lübbenau.

Jest to nasze pierwsze tego typu wydawnictwo, dlatego mamy nadzieję, że odwiedzający gminę partnerzy i turyści podzielą się z nami swoimi opiniami, aby każda następna publikacja była lepsza. Spotkania w ramach projektu przyczynią się do pogłębiania partnerstwa zaprzyjaźnionych gmin. Przełoży się to na zwiększenie ilości realizowanych wspólnie przedsięwzięć związanych z szeroko rozumianą kulturą i turystyką. Tym bardziej, że ciekawy przewodnik po gminie Świdnica – miejscu realizacji projektu – pozwoli naszym partnerom nie tylko lepiej poznać gminę, ale również chętniej i częściej gościć na przyjaznej Ziemi Świdnickiej.

W przewodniku znajdziemy opisy miejscowości, zabytków, szlaków turystycznych, trochę ciekawostek i propozycji mieszkańców. Szczególne miejsce w niniejszej publikacji zajmuje garść nowinek oraz informacji dotyczących naszego niemieckiego partnera – zaprzyjaźnionej gminy Lübbenau, z którą już od lat wspólnie realizujemy niezwykle różnorodne projekty. Wzajemnie ucząc się od siebie, staramy się z każdym kolejnym pomysłem działać jak najefektywniej na rzecz naszych Małych Ojczyzn.

Przy tworzeniu przewodnika pomagało wiele osób. Gorące wyrazy wdzięczności składamy na ręce Elisabeth Jente z partner-

skiego Urzędu Gminy Lübbenau. Bardzo dziękujemy za pomoc: (w kolejności alfabetycznej) Markowi Bursztynowi, Tomaszowi Cygańskiemu, Bogumiłowi Hoderowi, Andrzejowi Janionowi, Jackowi Kucharczykowi i Kołu Rowerowemu Kret, Mirosławowi Kulebie, Mariuszowi Malinowskiemu, Elżbiecie Noga, Teresie i Grzegorzowi Patek, Włodzimierzowi Rebelowskiemu, Annie Równickiej, Krzysztofowi Stefańskiemu i Adamowi Wojtuściszynowi. Pracując nad przewodnikiem, wykorzystaliśmy materiały z dotychczasowych wydawnictw Urzędu Gminy, Stowarzyszenia Przyjaciół Gminy Świdnica oraz Koła Rowerowego Kret.

Mamy nadzieję, że „Folder Turystyczny Gmina Świdnica” będzie zachętą do odwiedzania naszej Małej Ojczyzny, a dotychczasowym miłośnikom gminy i jej partnerom ułatwi jej poznanie.

ZAPRASZAMY!
Zespół redakcyjny

GMINA ŚWIDNICA

We are very happy to present You with the edition of Tourist Folder of Świdnica municipality.

This publication was created under the project called "Meeting of the partner municipalities in Świdnica - "Development of cross-border cooperation in the years 2005 - 2015". It is co-sponsored by the Euroregion "Spree - Nysa – Bober" by the Cross-Border Cooperation Operational Programme of Po-

land (Lubuskie) - Brandenburg 2007 – 2013 – The European Territorial Cooperation, which is realized in cooperation with the partner community Lübbenau.

This is first such release, so we hope that visitors and tourists will share their opinions with us in order to improve future publications.

Project meetings will result in enhancing the partnership between friendship commu-

nities. This in turn will increase the number of partnership projects involving two main sectors: culture and tourism. Our interesting Tourist Folder of Świdnica municipality – the place of the project – will contribute to this concept by allowing our partner to learn more about Świdnica community and will also encourage to frequent visits in this friendly land.

The folder contains descriptions of towns and villages, historic sites and hiking trails. Some of them proposed by our citizens. There is a special place in this publication for news and information about our German partner town Lübbenau. We have been cooperating on various projects for many years with Lübbenau. Learning from each other, we try to work as efficiently as possible for our Little Motherlands.

Many people helped in creating the guide. Special thanks to Mrs. Elisabeth Jente our friend from Lübbenau Municipal Office.

Our great thanks to: (in alphabetical order) Marek Bursztyn, Tomasz Cygański, Bogumił Hoder, Andrzej Janion, Jacek Kucharczyk i Koło Rowerowe KRET, Mirosław Kuleba, Mariusz Malinowski, Elżbieta Noga, Teresa i Grzegorz Patek, Włodzimierz Rebelski, Anna Równicka, Krzysztof Stefański, Adam Wojtuściszyn.

In working on the Tourist Folder we used the material from previous publications of the Municipality, the Association of Friends of Świdnica and Cycling Group "Kret".

We hope that Tourist Folder of Świdnica municipality will encourage tourists to visit our Little Motherland. Especially those who have not been here yet, and will reassure regular visitors that it is the most beautiful place.

WELCOME!
Editorial Team

Zalew Świdnicki / The Świdnica Bay / Stausee Świdnica

Poranek w Grabowcu
Early morning in Grabowiec
Morgen in Grabowiec

Mit großer Freude stellen wir Ihnen den touristischen Prospekt Gemeinde Świdnica zur Verfügung.

Diese Veröffentlichung entstand im Rahmen der Projektrealisierung "Treffen von Partnergemeinden in Świdnica" unter dem Motto "Entwicklung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit in den Jahren 2005-2015" und wird von der Euroregion "Spree-Neiße-Bober" für das Programm der Europäischen Grenzüberschreitenden Zusammenarbeit (Woiwodschaft Lubuskie) – Brandenburg 2007-2013 im Rahmen der Europäischen Territorialen Zusammenarbeit mitfinanziert; das Projekt wird unter Mitwirkung von der Partnergemeinde Lübbenau realisiert.

Es ist unsere erste solche Veröffentlichung, deshalb hoffen wir, dass die die Gemeinde besuchenden Partner und Touristen uns ihre Meinungen mitteilen, damit jede nächste Veröffentlichung besser ist. Treffen im Rahmen des Projekts werden zur Partnerschaftvertiefung der befreundeten Gemeinden beitragen. Es wird sich in der Erhöhung der Anzahl von gemeinsam realisierten Un-

ternehmen, die mit im weiten Sinn verstandener Kultur und Touristik verbunden sind, abspiegeln. Umso mehr, dass der interessante Reiseführer durch die Gemeinde Świdnica – den Ort, in dem Projekt realisiert wird – unsere Partner nicht nur die Gemeinde besser kennenlernen, sondern auch mit größerer Vergnügung und häufiger das Świdnica Land besuchen lässt.

Im Reiseführer finden Sie Ortschafts-, Sehenswürdigkeiten-, Wanderwegbeschreibungen, ein bisschen Neuigkeiten und Vorschläge von Bewohnern. Einen besonderen Platz in der vorliegenden Veröffentlichung nehmen ein paar Neuigkeiten und Informationen über unseren deutschen Partner – die mit uns befreundete Gemeinde Lübbenau, mit der wir seit Jahren gemeinsame, vielfältige Projekte realisieren, ein. Indem wir voneinander lernen, bemühen wir uns mit jeder weiteren Idee am effektivsten zugunsten unserer Kleinen Heimaten zu wirken.

An der Reiseführergestaltung nahmen viele Personen teil. Wir sind besonders dankbar Frau Elisabeth Jente aus dem Partnergemeindeamt Lübbenau. Wir bedanken uns herzlich für Ihre Hilfe: (in alphabetischer Reihenfolge) Marek Bursztyn, Tomasz Cygański, Bogumił Hoder, Andrzej Janion, Jacek Kucharczyk und Radfahrerverein Kret, Mirosław Kuleba, Mariusz Malinowski, Elżbieta Noga, Teresa und Grzegorz Patek, Włodzimierz Rebelski, Anna Równicka, Krzysztof Stefański und Adam Wojtuściszyn. Bei der Arbeit am Führer nutzten wir Materielien aus bisherigen Veröffentlichungen der Gemeinde, des Vereins der Gemeindefreunde und Radfahrervereins Kret. Wir hoffen, dass der Touristische Folder Gemeinde Świdnica zum Besuch unserer Kleinen Heimat anspornt und den bisherigen Gemeindeliebhabern und Partnern ihre Erkundung erleichtert.

WIR LADEN SIE HERZLICH EIN!
Redaktionsteam

MIASTO PARTNERSKIE LÜBBENAU W REGIONIE SPREEWALD

Jedyny w Europie krajobraz nizinny regionu Spreewald powstał w epoce lodowcowej. W VI wieku osiedliły się tutaj pierwsze szczepy słowiańskie. Ogromna obfitość ryb w zbiornikach wodnych oraz dziczyzny w głębiach terenów śródleśnych zapewniały im wystarczającą ilość pożywienia. W tym okresie powstały osady w kształcie okrągłych wałów oraz tak zwane zamki chłopskie, których pozostałości wciąż są odkrywane. Powstanie miasta Lübbenau datowane jest według dokumentów na rok 1315, jest ono jednak dużo starsze, co wykazały znaleziska poniżej zamku z VIII-X wieku.

Lübbenau nigdy nie potrzebowało murów miejskich. Okoliczne potoki i mroczone lasy zapewniały mu wystarczającą ochronę. W roku 1315 zaczęto osiedlać się na wyżej położonych terenach i pod osłoną słowiańskiego zamku. Ówczesne strumienie, którymi mieszkańcy na bezgłośnie sunących po ich powierzchni łodziach transportowali to-

wary, takie jak: chrzan, ogórki i len, to dzisiejsze ulice. Dopiero w roku 1843 zasypano śródmiejskie potoki i powstały obecne drogi. Wciąż istnieją jednak idylliczne zakątki Spreewald, w których dostarczanie poczty i wywóz śmieci odbywają się jedynie łodziami. Łodzie te poruszają się swoją drogą dzięki odpychaniu żerdzi.

Miasto zmieniało się na przestrzeni lat – na nowo zaaranżowano pełne zakamarków zaciszne uliczki i place starego miasta. Pełne smaku i finezji – stanowią wspaniałą zachętę do spacerów. Dzisiaj do wszystkich atrakcji turystycznych starówki dotrzeć można „suchą stopą”. Mijane w drodze do małej lub dużej przystani uliczki zachęcają do skręcenia w nie – ale uwaga: prędzej czy później każda z nich doprowadzi nas nad wodę. Również park zamkowy otoczony jest wodą. Jego zieloną idyllą zdobią cenne „perły”: zamek, oranżeria, kancelaria i dom porośnięty bluszczem. Zamek i park zamkowy odtwo-

rzono w XIX wieku. Zamek powstał w 1820 roku według planów Carla Augusta Benjamina Siegla (1757-1832), a w roku 1841 po konsultacji z Friedrichem Schinklem zostały do niego dobudowane dwie wieże. Dzisiaj mieści się w nim czterogwiazdkowy hotel, odrestaurowana kawiarnia i restauracja w oranżerii oraz odnowiona kancelaria, a niebawem swoją siedzibę będzie tu miało również muzeum rodowe.

Lübbenau do roku 1950 miało charakter miasteczka rolników, obdarzonego prawem miejskim, liczba mieszkańców utrzymywała się na poziomie około 6-8 tysięcy. W związku z odkryciem ogromnych pokładów węgla brunatnego oraz uruchomieniem elektrowni miasto w połowie lat pięćdziesiątych rozrosło się poza obwodnicę kolejową Berlin – Görlitz. W krótkim czasie powstały nowe osiedla mieszkaniowe, a liczba mieszkańców – warto zaznaczyć, że znalazło się wśród nich wielu polskich specjalistów, którzy jeszcze dziś tu mieszkają – zwiększyła się do ponad 24 tysięcy. Wraz z zamknięciem zakładów przemysłowych na przełomie wieków rozpoczęła się modelowa zmiana wyglądu nowego miasta, które obecnie naprawdę warto odwiedzić.

Bogata oferta przedszkoli i szkół, placówki medyczne, sauny i baseny, centrum kultury GLEIS 3 oraz pelen wachlarz organizacji socjalnych, kulturalnych i sportowych kształtują ciekawy i różnorodny charakter miasta. Lübbenau zostało wyróżnione jako „Kraina różnorodności”, a w roku 2009 zostało uhonorowane tytułem „Najaktywniejszego miasta w Niemczech” w ramach ogólnokrajowego konkursu. Miejscowość wypoczynkową Lübbenau w regionie Spreewald odwiedza co roku ponad milion gości z kraju i zagranicy. Miasto utrzymuje stały kontakt ze swoimi europejskimi sąsiadami, najintensywniejszy z polskimi miastami partnerskimi.

Zamek w Lübbenau / Castel in Lübbenau / Schloss Lübbenau

PARTNER CITY

There is the only one of its kind landscape in Europe which has developed during the ice age. In VI century the Slavonie had settled here. They used from richest forest and lakes full of fishes and animals... Lübbenau was founded in 1315 but we have many archeologist finds which are dated back to the VIII/X century.

In Lübbenau there were not the city walls – the streams and dark forests were the best defensive. Waterways were (and still are) the best way to get somewhere. The Spree Forest skiff was Schoolbus, animal transporter, ambulance and postcoach all rolled into one. Mail, however is still delivered by boat summers and the fire brigades and forest rangers also travel about in skiffs. Today tourists can reach the interesting places in the town by “dry kicks” but nearly all the streets in Lübbenau lead to water. One of the most interesting sights is the Castle with its wonderful park, the conservatory, the old office and “house in the ivy”.

The Castle and park were founded in 1820 by Carl August Benjamin Siegl's (1757-1832) plans. In 1841 was built-up with F. Schinkel's plans. Today in the Castel is a hotel, café and restaurant. You can find a family museum, too.

After the 50's Lübbenau's pupopulation was getting more because of its coal mining and the power station. In a short time the citizens grow-up to 24 000 and many of them were specialists from Poland. Now Lübbenau lost its industrial character and start to be the very popular tourist centre and beautiful places to live.

There are many very good nursery schools, schools, medical centers, saunas and swimming pools, very modern cultural center called GLEIS 3 and associations of social work, sport which are very important for the town.

Because of these different activities Lübbenau was awarded the “Region of Diverse” in 2009 and the title “The most active town of Sports in Germany”. Every year Lübbenau is visited by more than one million guests from Germany and visitors from abroad. The town has very good partnership relations especially with its polish partners.

PARTNERSTADT LÜBBENAU SPREEWALD

Die in Europa einmalige Niederungslandschaft des Spreewaldes wurde während und nach der Eiszeit gebildet. Im sechsten Jahrhundert ließen sich erste slawischer Stämme nieder. Der große Fischreichtum in den Gewässern und das Wild in den Tiefen der Waldgebiete bot Ihnen genug Nahrung. Urkundlich nachweisbar ist die Stadt Lübbenau seit 1315, sie ist jedoch viel älter, was Funde aus dem 8./9. Jahrhundert unterhalb des Schlosses zeigen.

ine Stadtmauer brauchte Lübbenau nie. Umgebende Fließe und dunkler Wald boten den notwendigen Schutz. Die heutigen Straßen waren Fließe, auf denen die Einwohner ihre Waren wie Meerrettich, Gurken und Leinen in lautlos dahin gleitenden Kähnen transportierten. Es gibt sie aber noch, die idyllischen Spreewaldecken, zu denen Post und Müllabfuhr nur mit dem Kahn kommen.

Heute sind alle Sehenswürdigkeiten der Altstadt „trockenen Fußes“ zu erreichen. Auf dem Weg zum großen oder kleinen Kahnfährhafen laden die angrenzenden Gassen zum Abbiegen ein - nur Vorsicht, über kurz oder lang endet jedes Sträßchen am Wasser. Auch der Schlosspark ist von Wasser umgeben. Seine kostbaren „Perlen“ wie das Schloss, die Orangerie, die Kanzlei und das

Efeuhaus liegen in seiner grünen Idylle. Schloss und Schlosspark wurden im 19. Jahrhundert neu errichtet. Das Schloss entstand 1820 nach Plänen von Carl August Benjamin Siegel (1757-1832) und wurde 1841, nach Beratung durch Friedrich Schinkel, durch zwei Türme erweitert. Heute beherbergen das Schloss ein 4-Sterne-Hotel, die ebenfalls restaurierte Orangerie Cafe und Restaurant und die instand gesetzte Kanzlei demnächst ein Familienmuseum. Ab Mitte der fünfziger Jahre wuchs die Stadt im Zusammenhang mit dem Abbau riesiger Braunkohlevorkommen und der Inbetriebnahme eines Großkraftwerkes über die Bahntangente Berlin-Görlitz hinaus. In kürzester Zeit wuchs mit der Neustadt die Einwohnerzahl – darunter auch viele polnische Fachkräfte, die noch heute in der Stadt leben – auf über 24.000. Mit der Schließung der Industriestätten zur Jahrtausendwende begann eine beispielhafte Umgestaltung des heute wieder sehenswerten Stadtteiles. Ein umfangreiches Kita- und Schulangebot, medizinische Einrichtungen, ein großes Sauna- und Badeparadies, das GLEIS 3 – Kulturzentrum und zahlreiche soziale, kulturelle und Sportvereine prägen das interessante und vielgestaltige Leben. Die Stadt wurde als „Ort der Vielfalt“ ausgezeichnet und war 2009 im Rahmen eines bundesweiten Städtewettbewerbes „Deutschlands aktivste Stadt“. Der Erholungsort Lübbenau/ Spreewald empfängt jährlich über eine Million Gäste aus dem In- und Ausland und pflegt selbst guten Kontakt zu europäischen Nachbarn, am intensivsten zu den polnischen Partnerstädten.

KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA GMINY

Może niektórym trudno w to uwierzyć, ale w bezpośrednim sąsiedztwie Zielonej Góry położona jest gmina, która – mimo że blisko miasta – jest jakby z innej bajki. Wyjeżdżamy z Zielonej Góry drogą w kierunku Żar (droga krajowa nr 27). I już po kilku kilometrach zapominamy o korkach i brudnych blokach. Mijamy zielone wzgórza, jedziemy po prostej, prawie pustej drodze. Jesteśmy w gminie Świdnica – gminie innej niż wszystkie. Co nas wyróżnia?

Po pierwsze – położenie. Wioski porzucane po wzgórzach i pagórkach, między nimi lasy, pola, sady. Przejżdżając można spotkać sarnę, jelenia, stado danieli. Krajobraz łączy sielankowy. Miejscowości usytuowane w niewielkiej odległości od głównych dróg, tak że mieszkańcom nie przeszkadzają pędzące tiry. Jednocześnie jest na tyle blisko, że wystarczy 10 minut, by znaleźć się w mieście. To wymarzone miejsce do życia i do odpoczynku. Całe dni można spędzać nad Zalewem Świdnickim, a nocować w pobliskich gospodarstwach agroturystycznych. Można popробować wspinaczki na ścianie na terenie OSiR-u Bunkier (nazwa nieprzypadkowa – pochodzi od lokalizacji, znajduje się bowiem w autentycznym poniemieckim bunkrze). Można konno lub na rowerze dać się ponieść wiatrowi i ptakom w Źródlanej Dąbrowie.

Po drugie – piękne miejsca. W każdej z 12 wiosek na terenie gminy znajdziemy coś, co nas zachwyci. Szachulcowy kościół w Lipnie, poewangelicki zbór w Letnicy, tajemniczy park z olbrzymimi dębami w Gra-

bowcu, Muzeum Wojskowe w Drzonowie z ponad 5 tysiącami eksponatów (to drugie tak bogate muzeum w Polsce), no i oczywiście świdnicki kościół pod wezwaniem św. Marcina, w którym spoczywają członkowie rodu Kietliczów. Nie wszyscy wiedzą, że wystarczy odsłonić dywan przy zakrystii, żeby zobaczyć wejście do starej krypty...

Po trzecie – wyróżnia nas to, że organizujemy najlepsze imprezy. I to przez cały rok.

Dni Ziemi Świdnickiej odbywają się zawsze pod koniec czerwca (najczęściej w ostatni weekend). Jest to coroczne święto liczące już ponad 700 lat gminy. Są zawody, wystawy, festyn i dużo zabawy. „Wybory Baby i Chłopa Roku” to cykliczna sierpniowa impreza, która z roku na rok cieszy się coraz większym zainteresowaniem. I już nie tylko mieszkańcy gminy Świdnica walczą o ten zaszczytny tytuł, ale również zielonogórzanie i mieszkańcy pobliskich gmin. Sztandarowymi konkurencjami są rzut walkiem na odległość dla kobiet oraz rzut broną dla mężczyzn. Spośród pozostałych imprez warto wymienić: plener rzeźbiarski, w trakcie którego powstają figury zdobiące później gminę, dożynki, wieczór japoński oraz Foto Day, na który przyjechało około pół tysiąca osób zainteresowanych świdnickim kościołem – nawet ze Szczecina.

Gmina jest atrakcyjnie położona pod względem geograficznym – występują tu zróżnicowane formy rzeźby terenu, takie jak Wał Zielonogórski, Równina Kosierska i Pradolina Głogowsko-Barucka. W krajobrazie wyróżnia się malowniczy Wał Zielono-

górski z najwyższym wzniesieniem – Górą Wilkanowską. Z bogactwem środowiska przyrodniczego (lasy o różnych kategoriach ochronności, cenne elementy przyrody nieożywionej i ożywionej) związane jest występowanie licznych obiektów i obszarów objętych ochroną. Na terenie gminy występują dwa obszary chronionego krajobrazu: „22 – Wzniesienia Zielonogórskie” i „23 – Dolina Śląskiej Ochli”.

Teren gminy obejmują trzy nadleśnictwa: Zielona Góra, Krzystkowice, Nowa Sól.

Położenie gminy, bliskie sąsiedztwo Zielonej Góry, przebieg ważnych dróg o znaczeniu krajowym (nr 27 relacji Zielona Góra – Żary i nr 32 relacji Zielona Góra – Gubin) sprawia, że jest ona obszarem tranzytowym, a jej dostępność komunikacyjna jest dobra. Świdnica jest oddalona od stolicy powiatu – Zielonej Góry o 10 km i posiada z nią połączenie drogą krajową nr 27.

Na użytek niniejszego folderu podzieliłiśmy gminę na trzy sektory. Sektor I – wysunięty najdalej na północ – Radomia, Orzewo oraz Drzonów, sektor II – wschodnia i centralna część gminy – Wilkanowo, Słone, Buchalów, Świdnica i Piaski oraz sektor III – wysunięty na zachód – Letnica, Kozła, Grabowiec i Lipno. Taki podział sprzyja zorganizowaniu konkretnej wycieczki, która jednak wcale nie musi zamykać się w ramach jednego obszaru. Wszystko zależy od chęci i wytrzymałości turystów.

SHORT CHARACTERISTICS OF THE MUNICIPALITY

Maybe it is hard to believe but in close neighborhood of Zielona Góra there is a very special municipality. Truly magical place although close to the city. We leave Zielona Góra behind, driving (national route no. 27) to Żary. And after just a few kilometers we can forget about traffic jams and dirty buildings. That is because we are passing green

hills, driving straight on by almost empty road. We are

in Świdnica municipality – different than any other. What distinguishes us?

First of all the location. The villages are scattered across the hills, between forests, fields and orchards. When travelling you can see roe-deer, stags and fallow deer herd. A truly idyllic landscape.

Villages are in a distance from main roads so people do not mind speeding trucks. At the same time city is only ten minutes drive. It is a great place to live and relax. You can spend the whole days on the Świdnica Bay, and sleep in a nearby tourism farms. You can try climbing the wall in OSIR Bunker

(the name comes from the non-random location, in fact in a former German bunker.) You can be carried away by the wind or birds while horse riding or cycling in Źródłana Dąbrowa.

What else distinguishes us? The beautiful places. In each of the twelve villages located in the municipality you can find something to delight. Half-timbered church in Lipno, post-evangelical church in Letnica, mysterious park with giant oak trees in Grabowiec, Military Museum in Drzonów with over five thousand exhibits (it is second that well equipped museum in Poland) and of course St. Martin Church in Świdnica, which hides the remains of the Kietlicz Family. Not everyone knows that it is enough to reveal the corner of the carpet in sacristy to see the entrance to the old crypt...

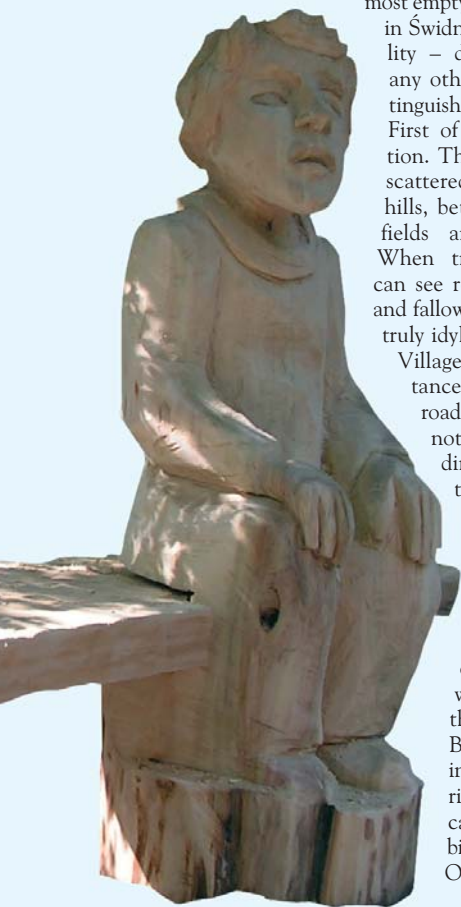
Thirdly what distinguishes us is that we organize the best events throughout the whole year. Świdnica Land Days are always held in late June (usually last weekend). This is an annual celebration of municipality which counts over 700 years. There are many competitions, exhibitions, picnics and lots of fun. Elections of the Farmer of the Year and Peasant Woman of the Year is a cyclic, august event, which is becoming more and more popular. Not only residents of the Świdnica municipality are fighting for this prestigious title, but also Zielona Góra residents and people from nearby villages. The most popular competition is a rolling pin throw for women and harrow throw for the men. Additionally, the open air sculpturing in wood. The sculptures then decorate the municipality, the harvest festival, the Japanese Evening, and Photo Day, on which had arrived half thousand people. Only to take photos of St. Martin Church in Świdnica.

The municipality has ideal geographical location - there are various forms of relief such as the Zielonogórski Sandbank (Wał Zielo-

nogórski), the Kosierska Plain (Równina Kosierska) and the Głogowsko-Barucka Valley. The landscape is distinguished by a picturesque Zielonogórski Sandbank with the highest peak – The Wilkanowska Mountain (Góra Wilkanowska). The richness of natural environment (forests of various categories of protection, valuable components of animate and inanimate nature) is related to the presence of numerous wildlife sites under protection. In the municipality there are two protected landscape areas: "22-Zielona Góra Hills" and "23-Śląska Ochla Valley".

The municipality area covers three Forest Inspectorates: Zielona Góra, Krzystkowice, Nowa Sól. Location of the municipality, close neighborhood of Zielona Góra, the course of important national routes (number 27 - Zielona Góra – Żary and 32 - Zielona Góra – Gubin) makes it a transit area and its accessibility is good. Świdnica is in 10 km distance from the capital of voivodship – Zielona Góra.

The Świdnica Municipality is divided into three sectors in the Folder. Sector I - extended farthest to the north – Radomia, Orzewo and Drzonów, Sector II - the eastern and central part of the municipality - Wilkanowo, Slone, Buchalów, Świdnica and Piaski, and Sector III - extended to the west - Letnica, Koźla, Grabowiec and Lipno. Such a division helps to arrange a specific tour, which do not have to cover only one area. Everything depends on the willingness and strength of tourists.

KURZE GEMEINDECHARAKTERISTIK

Es ist vielleicht schwer zu glauben, in der mittelbaren Nachbarschaft von Zielona Góra befindet sich jedoch eine Gemeinde, die trotz der Lage in der Stadtnähe, aus anderem Holz ist. Wir fahren aus Zielona Góra in die Richtung Żary (Landesstraße 27). Nach wenigen Kilometern denken wir nicht mehr an Staus und schmutzige Wohnblöcke. Wir fahren an grünen Hügeln vorbei, die Straße läuft geradeaus und ist fast leer. Wir sind in der Gemeinde Świdnica – einer Gemeinde, die anders als andere ist. Was zeichnet uns aus?

Erstens die Lage. Dörfer, die auf Hügeln und Anhöhen zerstreut sind und dazwischen Wälder, Felder, Gärten. Beim Vorbeifahren kann man Rehen, Hirschen, Damhirschrudeln begegnen. Eine idyllische Landschaft. Ortschaften, die von Hauptstraßen so weit entfernt sind, dass die Bewohner von rasenden LKWs nicht gestört werden. Gleichzeitig so nah, dass man in 10 Minuten die Stadt erreichen kann. Ein ausgezeichnete Ort für Leben und Erholung. Man kann die ganzen Tage am Świdnica-Stausee verbringen und dann in den nahe gelegenen Ferienbauernhöfen übernachten. Sie können an der Kletterwand auf dem Gebiet des OSiR-Bunkers (der Name ist nicht zufällig – er kommt von seiner Lage, das Zentrum für Sport und Erholung (OSiR) befindet sich nämlich in einem authentischen ehemals deutschen Bunker) klettern.

Im Naturschutzgebiet Żródlana Dąbrowa können Sie reiten oder sich auf dem Fahrrad dem Wind und Vögeln hinreißen lassen.

Zweitens wunderschöne Orte. In jedem der 12 Dörfer, die sich auf dem Gemeindegebiet befinden, finden Sie etwas, das Sie bezaubert. Fachwerkkirche in Lipno, ehemals evangelische Kirche in Letnica, geheimnisvoller Park mit riesigen Eichen in Grabowiec, Militärmuseum in Drzonów mit über

5 Tausend Ausstellungsstücken (zweites Museum in Polen mit so reichen Sammlungen), und selbstverständlich St.-Martin-Kirche in Świdnica, die in sich die sterblichen Überreste des Kietlicz-Geschlechts birgt. Nicht jeder jedoch weiß, dass es reicht, den Teppich in der Sakristei aufzuziehen, um den Eingang zur alten Gruft zu entdecken...

Drittens zeichnen uns beste Veranstaltungen aus. Das ganze Jahr lang.

Tage des Świdnica Landes finden immer am Ende Juni (am meisten am letzten Wochenende) statt. Es ist ein alljährliches Fest der über 700 Jahre alten Gemeinde. Wettbewerbe, Ausstellungen, Volksfest und viel Spaß. Die Wahl des Weibs und Mannes des Jahres ist eine zyklische Veranstaltung im August, die sich von Jahr zu Jahr größerer Beliebtheit erfreut. Nicht nur Bewohner der Gemeinde Świdnica kämpfen heutzutage um diesen ehrenvollen Titel, sondern ebenfalls Bewohner von Zielona Góra und von den nahe gelegenen Gemeinden. Führende Wettbewerbe sind Distanzwurf mit Nudelholz für Frauen sowie Wurf mit Egge für Männer. Zusätzlich gibt es ein Bildhauerpleinair, während dessen Figuren entstehen, die nachher Gemeinde, Erntefest, japanischen Abend sowie Foto-Day verzieren. Am Foto-Day nahmen ein halbes Tausend Besucher, die sich für die Kirche in Świdnica interessieren, teil. Sogar aus Szczecin.

Die Gemeinde hat eine in geographischer Hinsicht attraktive Lage – es treten hier differenzierte Arten der Geländebeschaffenheit wie Landrücken Zielonogórski, Flachland Kosierska und Urstromtal Głogowsko-Barucka auf. In der Landschaft zeichnet sich der malerische Landrücken Zielonogórski mit der höchsten Erhebung – Berg Wilkanowska – aus. Mit der Vielfalt der Naturumgebung (Wälder verschiedener Schutzkategorien, wertvolle Objekte der

un- und belebten Natur) ist das Vorkommen zahlreicher, unter Schutz stehender Objekte und Gebiete eng verbunden. Auf dem Gemeindegebiet gibt es zwei Gebiete der unter Schutz stehenden Landschaften: "22-Erhebungen Zielonogórskie" und "23-Tal Śląska Ochla".

Das Gemeindegebiet umfasst drei Forstämter: Zielona Góra, Krzystkowice, Nowa Sól. Die Lage der Gemeinde, enge Nachbarschaft mit Zielona Góra, Verlauf von wichtigen Straßen von staatlicher Bedeutung (Nr. 27 Zielona Góra – Żary und Nr. 32 Zielona Góra – Gubin) machen das Gebiet zu einem Transitgebiet und verbessern bedeutend seine Zugänglichkeit. Świdnica liegt 10 km von der Kreishauptstadt Zielona Góra und ist mit der Stadt mit der Landstraße 27 direkt verbunden.

Wurde die Gemeinde in drei Sektoren geteilt.

I. Sektor – am weitesten nördlich gelegener Sektor – Radomia und Orzewo sowie Drzonów, II. Sektor – östlicher und zentraler Teil der Gemeinde – Wilkanowo, Slone, Buchalów, Świdnica und Piaski sowie III. Sektor – westlich gelegener Sektor – Letnica, Koźla, Grabowiec und Lipno. Eine solche Teilung begünstigt die Organisation von bestimmten Ausflügen, die ganz und gar nicht im Rahmen eines Gebiets begrenzt sein müssen. Alles hängt von der Lust und Ausdauer der Touristen.

SEKTOR I – RADOMIA, ORZEWO I DRZONÓW

RADOMIA I ORZEWO

Najbardziej wysunięty na północ obszar gminy to dwie niewielkie miejscowości schowane głęboko w lesie. Najłatwiej tam dojechać, podróżując drogą krajową nr 32 Zielona Góra – Krosno Odrzańskie (Gubin). Przy przystanku autobusowym skręcamy w lewo, jak wskazuje drogowy znak „Radomia”. Ta droga doprowadzi nas prosto do jednego z największych w Polsce muzeów wojskowych – Lubuskiego Muzeum Wojskowego w Zielonej Górze z siedzibą w Drzonowie.

Ale po kolei. Droga, którą będziemy przemierzać, jest dość tajemnicza i wydawać by się mogło, że wywiedzie nas jedynie na jakąś ukrytą w lesie polankę. Tymczasem doprowadzi nas do dwóch malutkich wiosek, które zachwyca swoim położeniem. Dookoła tylko las, łagodne wzgórza, gdzieś niedaleko strumyczek i staw. Zwyczajnymi sąsiedami ludzi stały się tutaj dziki i sarny. Obie miejscowości – Radomia i Orzewo – stanowią jedno sołectwo, toteż większość wydarzeń i imprez organizowana jest dla mieszkańców i gości obu wiosek. A wydarzeń jest sporo, ponieważ działa tutaj jedno z najprężniejszych stowarzyszeń w gminie – Stowarzyszenie Nasza Radomia. Dzień Dziecka, kulig, rajd rowerowy czy bal sylwestrowy na stałe wpisały się w życie tej społeczności i żaden z mieszkańców za nic by się nie zamienił na wielkomiejski świat kamienic, supermarketów i zatłoczonych ulic.

Marek Bursztyn, mieszkaniec Radomi, prezes Stowarzyszenia Nasza Radomia:

Miłośnicy obcowania z przyrodą znajdą na terenach okalających Radomię i Orzewo piękne lasy z wieloma ścieżkami do pieszych i rowerowych eskapad. Znajdą ciszę dającą ukojenie, „melomani” – codzienne ptasie koncerty, grzybiarze – pełne kosze grzybów, a amatorzy „fotograficznych polowań” – krajobrazy warte uwiecznienia.

DRZONÓW

Kręta droga asfaltowa, którą podróżujemy, zaprowadzi nas do kolejnej miejscowości – Drzonowa.

Od północnych stoków Wału Zielonogórskiego rozpościera się rozległa równina, sięgająca aż do doliny Odry. To kraina sosnowych borów i słabych piaszczystych gleb, niemal pozbawiona wody. I właśnie tam, na skraju wielkiego kompleksu leśnego leży Drzonów.

Współczesna historia Drzonowa jest ciekawa. Po II wojnie światowej zamieszkało tu około 50 rodzin z Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej, a dokładnie z miejscowości Rychcice (okolice Drohobycza). Stworzyli tutaj od nowa swój świat, zachowując dawne tradycje i zwyczaje swoich przodków.

Ale Drzonów to przede wszystkim Lubuskie Muzeum Wojskowe, które jest jedyną historyczno-wojskową placówką muzealną na terenie Środkowego Nadodrza i jedną z największych w Polsce. I uwaga: to jedyne muzeum lubuskie,

które corocznie bierze udział w Europejskiej Nocy Muzeów (impreza organizowana corocznie w maju)! To niesamowite widowisko, w którym gra światła, dźwięków i ognia oraz specyficznych zasobów muzeum wprowadzają uczestników w świat militarnych zmagani...

Na przestrzeni ponad 30 lat działalności LMW zgromadziło kilka tysięcy eksponatów związanych z historią wojskowości powszechnej i polskiej od czasów średniowiecza do nam współczesnych – zdjęć, medali i odznaczeń, dokumentów, modeli, mundurów, broni białej, broni strzeleckiej (krótkiej i długiej), dzieł sztuki o tematyce batalistycznej. Własnością muzeum są dwie czołowe w skali polskiego muzealnictwa kolekcje ciężkiego sprzętu wojskowego (druga w kraju po Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie), w skład których wchodzi między innymi czołgi, działa samobieżne, wozy pomocy technicznej, samochody i transportery opancerzone, wyrzutnie rakietowe, armaty i haubice, moździerze, samochody ciężarowe.

Zbiory ciężkiego sprzętu wojskowego eksponowane są na terenie 4-hektarowego krajobrazowego parku oraz w pawilonie ekspozycyjnym o powierzchni 600 m² (pawilon otwarty w okresie letnim). Również na terenie parku oraz w pawilonie można oglądać obiekty z kolekcji lotniczej (drugiej w kraju po Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie), w skład której wchodzi 25 samolotów i 5 śmigłowców (w tym kilka obiektów unikatowych i wiele już rzadkich). Szczególną atrakcją stanowi plenerowy miniskansen

fortyfikacyjny prezentujący polską, radziecką i niemiecką szkołę inżynierii wojskowej. W XIX-wiecznym pałacu umieszczono ekspozycje stałe: „Dawna broń”, „Wojsko Polskie 1914-1945”, „Polskie kobiety – żołnierze”, „Wojsko Polskie po 1945 r.”, „Gabinet myśliwski”, można tu również oglądać okolicznościowe wystawy czasowe.

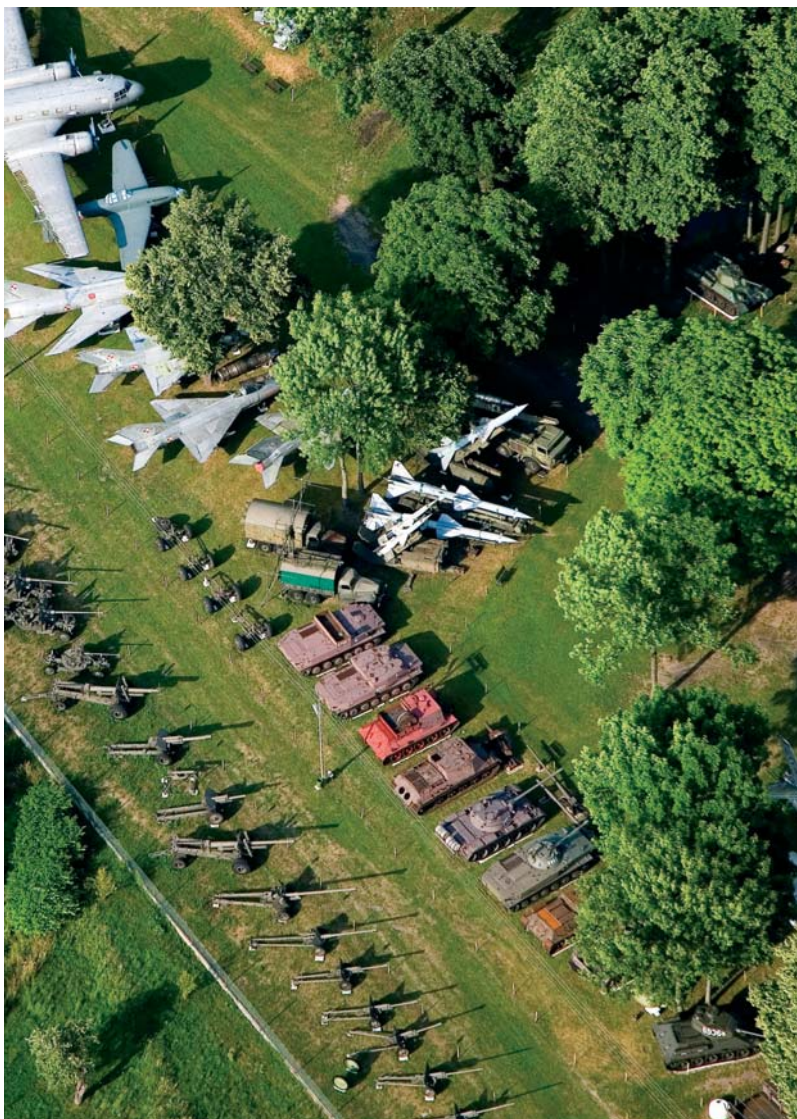
Drzonów 54, 66-008 Świdnica
tel./fax 68 321 18 29, tel. 68 321 18 56
<http://lmm.ezg.pl/>

Godziny pracy Lubuskiego Muzeum Wojskowego: sezon letni: od wtorku do niedzieli w godzinach 9.00 – 15.00, sezon zimowy: od środy do niedzieli w godzinach 10.00 – 15.00

Elżbieta Noga, soltyska i mieszkanka Drzonowa, kierowniczka ds. administracyjnych Lubuskiego Muzeum Wojskowego w Drzonowie:

W Drzonowie mieszka bardzo dużo rodzin, które przyjechały ze Wschodu, dokładnie z Rychcic. Dlatego w tych domach są głęboko zakorzenione tradycje. Tak naprawdę dopiero drugie pokolenie przesiedleńców zaczęło wprowadzać w swoich domach „nowoczesność”. Wcześniej nikt nie chciał przyjąć do wiadomości, że zostanie tutaj na zawsze, dlatego nie inwestowali w swoje posiadłości. Bali się, że zostaną im one znowu zabrane.

Dzięki mojej teściowej nauczyłam się przygotowywać kilka potraw, które podczas Wigilii zdobią większość stołów w Drzonowie. Pieczony chleb jest zawsze. Na początku był niedosolony albo przekminkowany, a teraz jest już perfekcyjny. Sos grzybowy na masle, który na początku wydawał mi się tłusty, a teraz nie wyobrażam sobie świąt bez niego, kutia, żurek na Wielkanoc. Ta tradycja jest mocno zakorzeniona w mieszkańcach Drzonowa, nawet w tych najmłodszych.

Muzeum Wojskowe w Drzonowie, widok z lotu ptaka / Lubuskie Military Museum in Drzonów, bird's eye view
Lebuser Militärmuseum in Drzonów. Ansicht aus der Vogelperspektive

SECTOR I – RADOMIA, ORZEWO AND DRZONÓW

RADOMIA AND ORZEWO

In the most northern area of the municipality are two small villages hidden deep in the forest. The easiest way to get there is to ride the national road no. 32 Zielona Góra - Krosno Odrzańskie (Gubin). At the bus stop turn left, as indicated by the road sign "Radomia". This road will lead straight on to one of the largest Military Museum in Poland - Lubuskie Military Museum in Drzonów.

But ... in due order. The road you ride is quite mysterious and it seems that it only leads us to a glade hidden in a forest. Whereas, it takes us to the two tiny villages that will charm you by its location. Only forest all around, gently rolling hills, creek and a pond here and there. The wild boar and deer became neighbors of people. Both villages - Radomia and Orzewo – are one parish, so events and activities are organized for residents and guests of both villages. Lots of events is organized here by Association of Our Radomia, which is one of the most active organization in whole the municipality. Children's Day, sleigh rides, bike ride or New Year's Eve Ball permanently registered into the social life of residents. None of them would have change village life for world of urban houses, supermarkets, and crowded streets.

Marek Bursztyn, a resident of Radomia, President of Association of Our Radomia "Around Radomia and Orzewo nature lovers will find beautiful forests with many paths perfect for walking or cycling. Those who are looking for peace will find quiet that gives relief, "music lovers" bird's daily concerts, mushroom pickers baskets full of mushrooms and the participants of the "photographic hunts" landscapes worth to immortalize."

DRZONÓW

Winding tarmac road will take you to the next village - Drzonów. From the northern slopes of Zielonogórski Sandbank stretches vast plain, reaching down into the valley of the Odra River. It is a land of pine forests and weak sandy soils, almost deprived of water. Exactly there, on the edge of the a huge forest complex lies Drzonów.

Contemporary history of Drzonów is interesting. After the Second World War about fifty families from the eastern borderland of Poland moved to live here. More specifically from the Rychcice village (close to Droho-bycz). Here they created their own world

from the scratch, maintaining their old traditions and customs of their ancestors.

The most important in Drzonów is Lubuskie Military Museum, which is the only military museum in Środkowe Nadodrże and one of the largest in Poland. And note, it is the only museum in Lubuskie Region, which annually takes part in the European Night of Museums! (events organized annually in May). This is an amazing spectacle of lights, sounds, fire and specific resources of museum which takes participants to the world of military struggle

During over 30 years, the Museum gathered several thousands of exhibits connected

Okolice Radomi i Orzewa/ Radomia and Orzewo. Surroundings / Umgebung von Radomia und Orzewo

with history of the universal and Polish military since the Middle Ages to present days: photos, medals and awards, documents, models, uniforms, cold weapon, shooting guns (long and short), battle scene paintings and two leading collections of Polish museums; heavy military equipment (the second in the country after the Polish Museum of Army in Warsaw), which includes tanks, self-propelled artillery pieces, technical assistance cars, armoured personnel carrier, rocket launchers, cannons and howitzers, mortars, trucks, etc.

Collection of heavy military equipment is exhibited in the 4-hectare landscaped park and pavilion showroom 600 square meters large (pavilion is open in the summer). Objects from the aviation collection are exhibited in the park and in the pavilion (second exhibition in the country after the Polish Museum of Aviation in Krakow), which consists of 25 aircrafts and five helicopters (including a few unique and very rare objects). A special attraction is an outdoor mini-museum of fortification featuring Polish, Soviet and German military engineering school. Permanent exhibitions are held in the nineteenth-century palace: "Former Weapons", "The Polish Army 1914-1945", "Polish Women-Soldiers", "Polish Army after 1945", "Hunters Cabinet", and also temporary exhibitions.

Drzonów 54, 66-008 Świdnica
tel./fax 68 321 18 29, tel. 68 321 1856
<http://lmm.ezg.pl/>
Museum Opening Hours:
Monday, Tuesday: closed
Wednesday-Friday: 8.30-15.30
Sunday: 10.00-15.00

Elżbieta Noga, resident and mayor of Drzonów, head of administration of Lubuskie Military Museum in Drzonów:
There are many families in Drzonów who came from the eastern borderland of Poland

Zbiory Muzeum Wojskowego w Drzonowie / Exhibition articles of Lubuskie Military Museum in Drzonów
Sammlungen des Lebuser Militärmuseums in Drzonów

(Rychcice village) after Second World War. That is why in those homes tradition is deeply rooted. In my home, we also cultivate tradition from borderland. In fact, the second generation of displaced people have started to introduce "modernity" in their homes. Before that, no one wanted to acknowledge that will stay here for good, so they did not invest in their properties. They were afraid that it will be taken away from them again.

Thanks to my mother in law I have learned

how to cook few dishes that during Christmas Eve are on most tables in Drzonów. The homemade bread is always there. At the beginning it was not salty enough or it had too much caraway seeds, and now it is perfect. Mushroom butter sauce, which at first seemed too fat for me, and now I cannot imagine Christmas without it, kutia, and żurek for Easter. This tradition is popular between Drzonów residents, even those really young.

Zbiory Muzeum Wojskowego w Drzonowie / Exhibition articles of Lubuskie Military Museum in Drzonów
Sammlungen des Lebuser Militärmuseums in Drzonów

I. SEKTOR – RADOMIA, ORZEWO UND DRZONÓW

RADOMIA UND ORZEWO

Der am weitesten nördlich gelegene Gemeindesektor sind zwei kleine, tief im Wald versteckte Ortschaften. Am einfachsten sind sie mit der Landstraße 32 Zielona Góra – Krosno Odrzańskie (Gubin) zu erreichen. Biegen Sie bei der Bushaltestelle links ab, so wie der Wegweiser "Radomia" zeigt. Dieser Weg führt Sie direkt zu einem der größten Militärmuseen in Polen – Lebuser Militärmuseum in Zielona Góra mit Sitz in Drzonów.

Aber der Reihe nach. Der Weg, den Sie fahren, ist ziemlich geheimnisvoll und es könnte scheinen, dass er Sie nur zu einer im Wald versteckten Lichtung führt. Er führt Sie jedoch zu zwei kleinen Dörfern, die Sie mit ihrer Lage bezaubern. Ringsherum nur der Wald, kleine Hügel, hier und da ein Bächlein und Teich. Übliche Nachbarn der Menschen sind hier Wildschweine und Rehe. Beide Ortschaften – Radomia und Orzewo – bilden ein Amt des Ortsvorstehers, daher betreffen meiste Ereignisse und Veranstaltungen die Bewohner und Gäste beider Dörfer. Und es ist viel los, da hier einer der am dynamischsten wirkenden Vereine in der Gemeinde – Verein Nasza Radomia – tätig ist. Kindertag, gemeinsame Schlittenfahrt, Radtour oder Silvesterball sind feste Bestandteile des Soziallebens und keiner der Bewohnern würde für nichts und

wieder nichts für großstädtische Welt der Bürgerhäuser, Supermärkte und überfüllten Straßen tauschen.

Marek Bursztyn, Bewohner von Radomia, Vorsitzender des Vereins Nasza Radomia
Amateure der Verbindung mit der Natur finden auf dem Gebiet um Radomia und Orzewo herum wunderschöne Wälder mit vielen Fuß- und Radwegen. Sie finden hier beruhigende Stille, Musikliebhaber tägliche Vogelkonzerte, Pilzsammler volle Körbe von Pilzen und Teilnehmer der "Jagd mit der Kamera" vereinigenswertes Landschaften.

DRZONÓW

Winkelige Asphaltstraßen, die Sie führen, bringen Sie zur nächsten Ortschaft – Drzonów.

Von der nördlichen Abhängen des Landrückens Zielonogórski breitet sich ein weites Flachland, das bis zum Odertal reicht, aus. Es ist ein Land der Kieferhochwälder und schwacher sandiger Böden, fast ohne Wasser. Gerade dort, am Rande eines riesigen Waldkomplexes liegt Drzonów.

Spannend ist ebenfalls die Geschichte von Drzonów. Nach dem II. Weltkrieg siedelten sich hier ca. 50 Familien aus Kresy an, genau in der Ortschaft Rychcice (in der Nähe von Drohobycz). Sie gestalteten hier ihre Welt aufs Neue und bewahrten alte Traditionen sowie Sitten und Bräuche ihrer Vorfahren.

Drzonów ist vor allem Lebuser Militärmuseum, das das einzige historisch-militärische Museum auf dem Gebiet des Mitteloderlandes und eins der größten in Polen ist. Bemerkenswert ist auch, dass es das einzige Museum in der Woiwodschaft Lubuskie ist, das jedes Jahr an der europäischen Langen Nacht der Museen (einer

jedes Jahr im Mai organisierten Veranstaltung) teilnimmt! Eine großartige Show, während der die Teilnehmer vom Licht-, Klang- und Feuerspiel sowie von spezifischen Museumssammlungen in die Welt der militärischen Kämpfe eingeführt werden...

Im Verlauf von über 30 Jahren sammelte das Lebuser Militärmuseum ein paar Tausend Ausstellungstücke, die mit der Geschichte vom allgemeinen und polnischen Militärwesen seit dem Mittelalter bis zu unserer Gegenwart verbunden sind: d.h. Bilder, Medaillen, Auszeichnungen, Unterlagen, Modelle, Uniformen, Blankwaffen, Feuerwaffen (Kurz Waffen und Langwaffen), Kunstwerke rund um das Thema der Schlachtmalerei sowie zwei im polnischen Museumswesen herausragende Sammlungen, d.h. schwere Militärausrüstung (zweite Sammlung in Polen nach dem Museum der polnischen Armee in Warszawa), zu der Panzer, Selbstfahrlafetten, Fahrzeuge des technischen Hilfswerks, Panzerwagen und Transportpanzer, Raketen-Abschussrampen, Kanone und Haubitzen, Mörser und LKWs gehören.

Sammlungen der schweren Militärausrüstung werden auf dem Gebiet des 4 ha großen Naturparks sowie in der Ausstellungshalle mit 600 m² Fläche (Halle auch im Sommer geöffnet) ausgestellt. Auf dem Parkgebiet gibt es ebenfalls Ausstellungstücke aus der Flugsammlung (zweite Sammlung in Polen nach dem Museum des Flugwesens in Kraków), die 25 Flugzeuge und 5 Hubschrauber (darunter ein paar Einzelstücke und viele bereits seltene Objekte) umfasst. Eine außerordentliche Attraktion ist ein kleines, im Freien gelegenes Freilichtmuseum mit Befestigungen, das die Schule der polnischen, russischen und schwedischen militärischen Technologie präsentiert. Im aus dem 19. Jh. stammenden Palast gibt es perma-

nente Ausstellungen: "Alte Waffen", "Polnische Streitkräfte 1914-1945", "Polnische Frauen-Soldaten", "Polnische Streitkräfte nach 1945", "Jagdzimmer", sowie Sonderausstellungen.

Drzonów 54, 66-008 Świdnica
tel./Fax 68 321-18-29, tel. 68 321-18-56
<http://Imm.ezg.pl/>
Öffnungszeiten des Museums:
Im Sommersaison: vom Dienstag bis zum Sonntag von 9.00 bis 15.00
Im Wintersaison: vom Mittwoch bis zum Sonntag von 10.00 bis 15.00

Elżbieta Noga, Ortsvorsteherin und Bewohnerin von Drzonów, Verwaltungsleiterin vom Lebuser Militärmuseum in Drzonów:

In Drzonów wohnen viele Familien, die zu uns aus Osten kamen, genau aus Rychcice. Aus diesem Grund sind die Menschen tief in der Tradition verwurzelt. Ehrlich zu sein, erst die zweite Generation der Umsiedler fing an, in ihren Häusern die "Modernität" einzuführen. Früher wollte niemand zur Kenntnis nehmen, dass er hier für immer bleibt, deswegen investierte keiner in seine Güter. Alle hatten Angst, dass sie es wieder verlieren.

Meine Schwiegermutter brachte mir Kochen von ein paar Speisen bei, die am Heiligabend auf den meisten Tischen in Drzonów erscheinen. Immer gibt es gebackenes Brot. Am Anfang war es zu salzig oder hatte zu viel Kümmel, jetzt aber ist es einfach perfekt. Pilzsoße in Butter geschwenkt, die mir anfänglich zu fettig schien, und jetzt kann ich mir keinen Feiertag ohne sie vorstellen, Kutja, Sauermehlsuppe zu Ostern. Diese Tradition haben die Bewohner von Drzonów im Blut, sogar die jüngsten.

Aleksandra Cwynar, grafika warsztatowa, Kościół pw. Św. Mikołaja, Drzonów / Graphic arts by Aleksandra Cwynar
St. Nicholas Church / Graphik von Aleksandra Cwynar. Kirche des Heiligen Nikolaus in Drzonów

SEKTOR II

WILKANOWO, SŁONE, BUCHAŁÓW, ŚWIDNICA I PIASKI

WILKANOWO

Od strony Zielonej Góry najłatwiej chyba dotrzeć do gminy Świdnica, czy to spacerując po lesie, ścieżką rowerową, czy też jadąc samochodem (w kierunku Żar i Nowogrodu Bobrzańskiego), a pierwszą na tej drodze miejscowością, którą odwiedzimy, będzie Wilkanowo.

Wilkanowo ma już ponad 700 lat. Historycznie patrząc, obecne Wilkanowo to trzy wcześniejsze osady – Wilkanowo, Henrykowo oraz Przysiółek Rybno. Współcześnie zaś, to także trzy nie tak dawno powstałe osiedla: Przylesie, Polanka oraz osiedle „Ptasie” – zwane tak przez mieszkańców. Najstarsza

część wsi to ten odcinek ulicy W. Komarnickiej od głazu upamiętniającego upadek meteorytu do szosy żarskiej. Gdzieś w tej właśnie części stał kiedyś kościół św. Wawrzyńca, niestety, miejsce nie jest dokładnie znane. Zachowały się natomiast niemal niewidoczne już ślady po cmentarzu. Będąc w Wilkanowie, koniecznie trzeba zobaczyć wielki głaz upamiętniający meteoryt oraz Wieżę Wilkanowską znajdującą się na najwyższym wzniesieniu w województwie lubuskim.

Meteoryt „Wilkanówek” – jak podają kroniki – spadł na wilkanowską ziemię 22 marca 1841 roku o godzinie 15.30. Mieszkańcy, którzy pracowali na okolicznych polach, usłyszeli trzy silne grzmoty podobne do wystrzałów armatnich. Idąc w kierunku miejsca uderzenia, znaleźli na głębokości pół stopy kamień. Odlamki były prawdopodobnie fragmentami jakiejś większej masy, która rozpadła się wcześniej w powietrzu. Trzy grzmoty mogły być efektem upadku trzech fragmentów meteorytu.

Góra Wilkanowska to najwyższe wzniesienie Wąhu Zielonogórskiego, a zarazem północnej części Dolnego Śląska i ziemi lubuskiej – sięga 221 m n.p.m. To właśnie na szczycie Góry Wilkanowskiej wzniesiono jeden z najciekawszych obiektów turystycznych w okolicy – Wieżę Bismarcka, obecnie Wilkanowską. Powstała w 1902 roku. Jej wysokość to 20 metrów. Na przeszklony taras widokowy prowadzą schody wewnątrz obiektu. Można z niego zobaczyć nawet oddalone o 60 km miejscowości. U podnóża Wieży Wilkanowskiej znajduje się lokalny węzeł szlaków turystycznych. To właśnie tutaj rozpoczynają się lub kończą piesze i rowerowe wycieczki, trasy wielu z nich przebiegają właśnie obok Góry Wilkanowskiej.

Wieża Bismarcka na Górze Wilkanowskiej
The Bismarck Tower on Wilkanowska Mountain
Bismarckturm auf dem Wilkanowo-Berg

Tereny, które otaczają Wilkanowo, to jedno z najbardziej zalesionych w kraju obszarów. W okolicznych lasach znajdują się trzy źródłiska potoków uznane za podlegające ochronie pomniki przyrody. Warto zobaczyć źródłisko potoku o nazwie Ruczaj. Występują tu stanowiska paproci, porostów i roślinności wodnej. Nabierając siły, potok zmierza w kierunku Słonego, przepływa przez tę wieś i ginie wśród pól.

SŁONE

Miejscowością położoną jakby równolegle do Wilkanowa, po drugiej stronie obwodnicy Wilkanowa, jest Słone. Można tam dojechać drogą krajową nr 27 z Zielonej Góry, skręcając w prawo w kierunku Buchałowa lub bezpośrednio z Wilkanowa ulicą W. Komarnickiej.

Słone leży na starym trakcie łączącym przeprawę na Bobrze w okolicy Nowogrodu Bobrzańskiego z Zieloną Górą. Osada rozwijała się bowiem od najdawniejszych czasów nie na leśnym karczunku, lecz wzdłuż koryta niewielkiego strumienia. W przeszłości tędy wiodły ważne szlaki kupieckie. W Słonem znajdowało się także kilka młynów wodnych, które były umiejscowione wzdłuż strumienia płynącego przez środek wsi. Warto poszukać koryta strumyka, który wciąż jeszcze płynie...

W Słonem nie znajdziemy obiektów wpisanych do rejestru konserwatora zabytków, chociaż jest jedną z najstarszych wiosek w okolicach Zielonej Góry. Historia wsi sięga co najmniej XIII wieku. Dawniej w Słonem istniał drewniany kościół, który został rozebrany w 1881 roku. Jego fundamenty były do niedawna widoczne na tak zwanym Wzgórzu Kościelnym na północnym skraju wsi (nie należy go mylić z miejscem, na którym stoi dzisiejszy kościół).

Na terenach dookoła znajdują się złoża węgla brunatnego, który był wydobywany jeszcze po drugiej wojnie światowej i transportowany do elektrowni w Zielonej Górze. Jego wydobywanie pod koniec lat czterdziestych XX wieku dochodziło do 100 ton dziennie. Kopalnia została zamknięta w 1948 roku. Pomiędzy Zieloną Górą a Slonem (dokładnie pomiędzy elektrownią a szybem wydobywczym, który znajdował się pomiędzy Slonem a Buchalowem) kursowała wtedy kolejka wąskotorowa.

Ciekawostką historyczną Slonego jest fakt, że 12 marca 1545 roku urodził się tu Bartłomiej Pitiscus, który stworzył podstawy nauki o „numerus logarithmi”. Po raz pierwszy sformułował on pojęcie logarytmu jako wykładnika potęgi, do której należy podnieść liczbę stałą, aby otrzymać liczbę logarytmowaną.

Prawdziwym wielbiciele Slonego jest Mariusz Malinowski, który podzielił się z nami nie tylko swoimi refleksjami, ale też skarbami – widokówkami starego Slonego. Slone przez wielu moich kolegów z Zielonej Góry jest uważane za typową „kozią wólkę”, położoną na końcu świata – „Tam, gdzie gołębie latają do góry nogami, by obrzązek nie pokradziono”. Zawsze prostuję ich wyobrażenia na temat mojej miejscowości, bo przecież tak nie jest. Gdy dowiadują się, że ten rzekomo „koniec świata” jest niedaleko Zielonej Góry, dziwią się bardzo. Po kolejnych minutach opowieści o historii tej miejscowości, o kopalniach węgla brunatnego, o żyjących tu ludziach i ich działalności, w szczególności po opowieści o naszym uczonym Pitiscusie, przez którego cierpię w szkole katusze podczas lekcji matematyki, chcą, bym zabrał ich w podróż po moim Slonem. Pitiscus – nasza duma – to człowiek, który stworzył pojęcie logarytmu.

Tu przed szkołą stoi pamiątkowa tablica z logarytmem, którą warto obejrzeć. Często, gdy wybieram się na spacer w rejon dawnej kopalni węgla brunatnego i z oddali widzę budynek szkoły, przychodzi mi na myśl refren piosenki Zbigniewa Wodeckiego „Lubię wracać tam, gdzie byłem już...”. Tu można wypocząć na łonie natury, pooddychać świeżym, leśnym powietrzem. A w okolicznych lasach pełno grzybów i czarnych jagód. Można spotkać różne zwierzęta i ptaki – borsuki, żurawie, bociany. Z pokopalnianych zalewisk wieczorami dochodzi rechot żab. Zapraszam tych, którzy tu nigdy nie byli, na piesze wędrówki i wycieczki rowerowe. Zobaczycie sami piękno tej miejscowości, na pewno nie pożałujecie.

BUCHAŁÓW

Jadąc dalej drogą asfaltową, dostrzemy do kolejnej miejscowości – do Buchalowa. Buchałów to wzgórze, zieleń, kręta droga i przepiękne, wiekowe drzewa.

Przy drodze ze Slonego, w miejscu, gdzie stoi drewniany krzyż, w lesie kryje się dawny cmentarz ewangelicki. Wśród gęstego bluszczu pozostały już tylko resztki nagrobków, ale samo miejsce zachowało swoją atmosferę...

Najważniejszym zabytkiem Buchalowa był pałac, który niestety już dzisiaj nie istnieje. Z dóbr pałacowych do naszych czasów przetrwał jedynie park krajobrazowy z XVIII wieku – do którego najłatwiej dojść od strony stacji PKP, ale widać go również „z góry” i można dojechać szosą, skręcając w prawo w drogę gruntową. Przy tej drodze zobaczymy również ruiny starego spichlerza. W zabytkowym parku znajdziemy między innymi pomnikowe platany i dęby szypułkowe. Park wygląda szczególnie urokliwie jesienią, a czaru dodaje mu jeszcze przepływający tędy strumyczek.

Do ciekawych budynków zalicza się również kamienno-ceglany domek winiarski z 1874 roku, później zwany też Domem Mysz...

Slone, stara pocztówka / Slone, the old postcard / Slone. Alte Postkarte

Kościół pw. św. Marcina Biskupa w Świdnicy
St. Martin the Bishop Church in Świdnica
Kirche zum St. Martin Bischof in Świdnica

liwskim. Obecnie budynek jest siedzibą leśnictwa Buchalów. Domek stoi naprzeciw parku, na szczycie wzgórza, na którego stokach rozpościerała się winnica. Dojedziemy do niego od strony stacji PKP lub jadąc od strony Drzonowa, albo „z góry” – kierując się na Leśniów Wielki.

Bardzo urokliwym miejscem na terenie leśnictwa Buchalów jest „Źródlana Dąbrowa”. Jest to malowniczy obszar chronionej przyrody, stanowiący źródłisko potoków. Na powierzchni 22 hektarów można podziwiać przepiękne krajobrazy porośniętych mchem i paprocią pagórków i gęstwin drzew liściastych poprzecinanych strumykami. Dojedziemy tam, kierując się do Świdnicy – na skrzyżowaniu w lewo. Trochę dalej znajduje się Zalew Świdnicki – miejsce letniego wypoczynku zarówno mieszkańców gminy, jak i zielonogórzan.

Tomasz Cygański, prezes Szkolnego Klubu Szermierczego Flesz, mieszkaniec Buchalowa:

Buchalów jest bardzo ciekawie położony. Dzieli się umownie na „górną” i „dolną” Buchalów. Górna to ta część od strony Leśniowa, natomiast dolna to część od strony Świdnicy. To ze względu na ukształtowanie terenu. Dzięki temu krajobraz wsi jest bardzo malowniczy. Dookoła są lasy. Będąc tutaj, koniecznie trzeba zobaczyć mały, kameralny kościółek. No i możemy się pochwalić, że przylatuje do nas najwięcej bocianów i czapli. Jeżeli ktoś nie widział czapli z bliska, może bez przeszkód poobserwować je właśnie w okolicach Buchalowa.

ŚWIDNICA

Podróżując z Wilkanowa drogą krajową nr 27, dotrzemy do Świdnicy. To największa miejscowość w gminie. Tutaj znajdują się Urząd Gminy, poczta, Zespół Szkół im. Jana Pawła II, dwa kościoły i Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza.

Już na samym wjeździe powita nas duża drewniana rzeźba – witacz – wykonana przez lokalnego rzeźbiarza.

Na zwiedzanie Świdnicy musimy sobie zarezerwować przynajmniej jeden dzień. Zaczynamy od dwóch kościołów, które znajdują się dość blisko siebie. Kościół Matki Bożej Królowej Polski sąsiaduje z Urzędem Gminy. Jego wnętrze zdobią sceny ze stropu, który znajdował się pierwotnie w kościele ewangelickim w Koźuchowie. Sceny przedstawiają wydarzenia z Pisma Świętego: Święty Jan Chrzciciel, Faryzeusz i celnik, Sprawiedliwy setnik, Pożyczenie Baranka. Msze św. są tu odprawiane w każdą niedzielę o 9.00.

Zaledwie kilka domów dalej znajduje się kościół pod wezwaniem św. Marcina Biskupa. Został wybudowany w XIV wieku i łączy elementy trzech epok: gotyku, renesansu i baroku. Uwagę przykuwa ołtarz barokowy z XVIII wieku, a obok świątyni znajduje się kamienny mur z XV-XVI wieku.

Grube i zawsze chłodne mury kościoła skrywają wiele tajemnic rycerskich rodów zamieszkujących Świdnicę przed wiekami. Jedną z nich odkryto w 2007 roku. To krypta z sarkofagami liczącymi ponad 500 lat. Za zgodą księdza proboszcza można zejść do podziemi i zobaczyć niezwykle odkrycie. Kolejne badania geologiczne (wykonane specjalistycznym sprzętem) wykazały, że krypta jest o wiele więcej...

Msze św. odbywają się tu w każdą niedzielę o 12.00 oraz w dni powszednie o 17.00. Podobno kościół jest połączony podziemnym przejściem ze stojącym po drugiej stronie ulicy renesansowym dworem Kietliczów, w którym siedzibę ma Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza. Pałac wzniesiono w 1602 roku według projektu włoskiego architekta i inżyniera Alberto Antoniego z Urbino. Dookoła dworu rozciąga się piękny, tajemniczy park z XVIII

wieku. W parku znajduje się niewielki skansen – a w nim między innymi piec metalurgów z Wiciny sprzed 2500 lat. W muzeum z kolei osoby zafascynowane przeszłością mogą obejrzeć ceramikę i biżuterię z różnych okresów pradziejów, a także okazy militariów z czasów rzymskich i średniowiecznych. Większość zbiorów pochodzi z własnych prac wykopaliskowych. W muzeum ekspozowane są także zabytki pochodzące z prekolumbijskiej Ameryki.

Muzeum czynne jest od wtorku do piątku w godzinach 9.00 – 15.00, w sobotę i niedzielę 10.00 – 16.00. Istnieje możliwość zorganizowania lekcji muzealnej oraz ogniska w parku. Kontakt: ul. Długa 27, 66-008 Świdnica, tel. 68 327 31 13, www.muzeum-swidnica.org.

Jeżeli Świdnica i jej historia wzbudziła Państwa szczególną ciekawość i chcieliby Państwo poznać bliżej tajemnice tej interesującej miejscowości i zamieszkujących ją w przeszłości rodów rycerskich, zapraszamy na spotkanie z Julią Orlicką-Jasnoch. Na pewno z przyjemnością zapiekuje się ciekawskimi turystami. Na co dzień Julia jest pracowniczką Muzeum Archeologicznego i kieruje pracami Działu Oświatowego – i tam na pewno można ją spotkać.

W odległości około 2 km od wioski znajdują się dwa monumentalne bunkry. Dotrzemy do nich ulicą Bunkrową. Mają postać walców o średnicy 20 m i wysokości przekraczającej 15 m. Dach jednego z nich ma kształt stożka, drugiego jest płaski – prawdopodobnie dzięki temu bunkry „udawały” elementy terenu, na którym się znajdują. Mimo wielu kontrowersyjnych hipotez i ciągłych badań do dzisiaj nie udało się ustalić ich pierwotnego przeznaczenia. Kondygnacje nadziemne bunkrów połączone są klatką schodową i windą towarową. Obecnie na terenie jednego z nich działa Ośrodek

Sportu i Rekreacji. Bunkier i jego otoczenie doskonale nadają się do przeprowadzania wszelkiego rodzaju wycieczek szkolnych, festynów, pikników, imprez firmowych i integracyjnych, a zwolennicy aktywnego wypoczynku zapewne nie będą narzekali na nudę. Na miejscu znajdują się dwie ścianki wspinaczkowe, boiska do gier zespołowych, specjalnie przygotowane boisko do siatkówki plażowej, siłownia oraz miejsca noclegowe. Można postrzelać z łuku lub zrelaksować się przy ognisku. W letnie wieczory i noce można podziwiać tutaj przepiękny taniec delikatnych świetlików. To niezapomniane przeżycie.

Na terenie ośrodka odbywają się różne imprezy i koncerty, na przykład „Wybory Baby i Chłopa Roku”. To jedyna w naszym regionie impreza tego typu. Co roku przyjeżdża na nią coraz więcej osób, bo każdy chce zobaczyć zmagania mężczyzn w rzucie bronią, w składaniu wozu, wyciskaniu własnego ciężaru, rąbaniu pniaka oraz zmagania kobiet w rzucie wálkiem, składaniu węża ogrodowego, przecinaniu snopka sierpem, wyciąganiu gwoździ oraz w zmiataniu jajka.

Krág megalityczny, OŚiR Bunkier Świdnica / Stone circle; SRC Bunker Świdnica
Megalithischen Steinkreis. Sport - und Rekreationszentrum Świdnica

W całym kompleksie znajduje się jeszcze jedno bardzo szczególne miejsce. To krąg składający się z 12 kamieni w obwodzie i z jednego środkowego, nazywany kręgiem słonecznym lub zodiakalnym. Dwunastka wyraża 12 znaków zodiaku, 12 miesięcy oraz 12 godzin. Pełni on rolę punktu energetycznego. Stali bywalcy Bunkra twierdzą, że krąg ma znakomity wpływ na ich samopoczucie i kondycję fizyczną. Stonehenge w Anglii to jeden z najbardziej znanych kręgów na świecie. Podobne znajdują się w gminie Świdnica. Pięć świdnickich kręgów tworzy szlak wzdłuż ulicy Bunkrowej, nazywany megalitycznym lub słonecznym. Każdy, kto znajdzie się w jego zasięgu, może poczuć przypływ dobrej energii.

Ciekawostką może być fakt, że zdecydowaną większość znanych kręgów megalitycznych przebadano pod kątem naukowym. Wyniki badań okazały się zaskakujące. Otóż udowodniono, że forma kręgu to jakby zwój cewki, w obrębie której przepływ energii zostaje wzmocniony. Jest to zjawisko fizyczne i za pomocą odpowiednich przyrządów można je zmierzyć. Największy przepływ energii notuje się regularnie w dniu przesilenia wiosenno-letniego lub jesienno-zimowego.

wego. Według najbardziej fantastycznych teorii kręgi te służyć mogą jako portale przesyłające energię oraz różnorakie informacje, za ich pośrednictwem można się kontaktować z jakąś potężną starożytną cywilizacją, która kręgi te wzniosła.

Wszystkie niezbędne informacje dotyczące Ośrodka Sportu i Rekreacji znaleźć można na stronie internetowej: www.bunkier.w8w.pl.

Będąc w Świdnicy, warto też zajechać nad pobliski Zalew, kierując się na Buchalów i Leśniów Wielki. Czysta woda, jezioro otoczone lasiem i łąką sprawiają, że jest to wymarzone miejsce wypoczynku dla wielu osób. Vis-à-vis Zalewu znajduje się kompleks boisk piłkarskich.

Świdnica to również winnice. Warto odwiedzić Winnicę św. Jadwigi Śląskiej. Najłatwiej dojechać do niej z samej Świdnicy. Przed pierwszym przystankiem (jadąc z Zielonej Góry) skręcamy w lewo i jedziemy stromą drogą, która stopniowo z drogi o nawierzchni betonowej staje się drogą polną. Pagórki i łąki, które widzimy po lewej stronie, to tak zwana Słoneczna Dolina, da-

lej po prawej stronie już wkrótce rozciągnie się przed nami chyba najpiękniejszy widok w całej gminie i będzie nam towarzyszył aż do samej winnicy. Polna droga zaprowadzi nas do ambony myśliwskiej, za którą skręcamy w drugą drogę w lewo, a potem na pierwszym rozwidleniu w leśnię – w prawo. Za drzewami widzimy już winorośl...

W Świdnicy znajdziemy również stadnię koni, a także halę sportową. Hala to obiekt ogólnodostępny z siłownią, salą do fitnessu oraz rozgrywek zespołowych w wielu dyscyplinach.

Na obiad proponujemy wybrać się do restauracji Ikar, która dysponuje przestronną i bardzo ładną salą, idealną na imprezy okolicznościowe. I co najważniejsze – gościom oferuje smaczną kuchnię! Ikar znajduje się przy ul. Długiej, w samym centrum miejscowości, obok remizy strażackiej.

TAJEMNICZY ERMITAZ *Tajemniczą i wciąż nieodkrytą atrakcją naszej gminy jest zbudowany w 1774 roku na jednym ze wzgórz otaczających Świdnicę ermitaż. Oddalony od*

wsi o 1/4 mili. Zgodnie z przekazem dotrzeć do niego można było po kamiennych schodach otoczonych aleją ozdobnych drzew. Było to miejsce na tyle urokliwe, iż stało się ulubionym miejscem wycieczek zielonogórzan. Niestety, już od okresu międzywojennego nie można go dokładnie zlokalizować... Do dziś trwa poszukiwanie tego miejsca. Może powyższe słowa zainspirują kolejnego poszukiwacza przygód.

W Świdnicy obok Urzędu Gminy znajduje się również iście bajkowe gospodarstwo. Należy do Bogumiły i Grzegorza Hadzickich. Grzegorz jest rzeźbiarzem. Artysta na pewno chętnie oprowadzi po swoim ogrodzie, w którym stoi mnóstwo mniejszych i większych rzeźb. A obok drewniana chatka, w całości zrobiona przez Grzegorza. Zapach drewna, jaki roznosi się w tej chacie, pozostaje na długo w pamięci. Ogromne rzeźby wykonane przez niego i innych lubuskich rzeźbiarzy zdobią całą gminę Świdnica. Kilka stoi na placu zabaw w Świdnicy, przy Urzędzie Gminy oraz przy wjeździe do miejscowości.

Mirosław Kuleba, właściciel Winnicy Świętej Jadwigi w Świdnicy, publicysta: Winnica Świętej Jadwigi położona jest na malowniczym południowym stoku Wału Zielonogórskiego. Leży najwyżej spośród podzielonogórskich winnic, bo na wysokości 124 m n.p.m. Pamięaj tu idealne warunki klimatyczne – krzewy dojrzewają w pełnym słońcu, owiewane częstym na tej wysokości wietrzykiem, a z położonej u podnóża wzniesienia doliny rzeki Śląska Ochla napływa nocą ciepłe i wilgotne powietrze. Wędrujący szlakiem moich znalezisk niemiecki ampelograf doktor Andreas Jung sklasyfikował w mieście i okolicach około 30 klonów różnych odmian, wśród nich rzadką i bardzo interesującą współczesnych winiarzy odmianę Tauberschwartz, która na Zachodzie niemal zupełnie zaginęła.

Plener rzeźbiarski w Świdnicy / Event of sculptors in Świdnica / Freilichttreffen der Bildhauer in Świdnica.

ŚWIDNICKA PERŁA

Krzysztof Stefański, mieszkaniec Świdnicy, polonista, animator życia kulturalnego w gminie:

Dość często, zwykle w niedziele przedpołudnia, spaceruję w towarzystwie żony, przyjaciół i rodzeństwa berneńczyków ścieżkami Źródlanej Dąbrowy wśród niezwykłych okazów przyrody. Wystarczy przeciąć obwodnicę świdnicką z ulicy Krótkiej, minąć mniejszy, a za kilkadziesiąt metrów ogromny dąb – pomnik przyrody i zmierzać prosto, później nieco w prawo – generalnie w kierunku Buchalowa i drogi Słone – Buchalów. Ten obszar chronionej przyrody to spory, kilkudziesięciohektarowy obszar między Świdnicą a Buchalowem. Uderza podobieństwem do krajobrazów znanych z naszych Sudetów. Podczas dłuższej przechadzki trafimy na kilka źródeł. Wijących się strumyków także mija się wiele. Tu można podziwiać urodę tulipanowców, rzadko spotykanego gatunku potężnego drzewa. Odwiedzam to miejsce regularnie, niezależnie od pory roku, i za każdym razem nie mogę się uwolnić od refleksji, że szukamy pięknych widoków po całym świecie, a perlę mamy tuż obok.

PIASKI

Jadąc ulicą Bunkrową do końca bruku i dalej drogą polną do mostku nad Śląską Ochłą, skręcamy w prawo, a potem już tylko 1,5 km i jesteśmy w Piaskach. Jest to idealna trasa rowerowa. Oczywiście można tam dotrzeć również drogą krajową nr 27.

Piaski to jedna z najmniejszych wsi w gminie Świdnica, jej powierzchnia to zaledwie 9,1 km². Jest niewielka, ale za to bardzo urokliwa. I pięknie położona – w zachodniej części płaskiego nowogrodzko-nowosolskiego odcinka Pradoliny Głogowsko-Baruckiej. Od południa rozciąga się rozległa równina z obszarem wilgotnych łąk i mokradel. Od północy wieś otaczają lasy sosnowe.

Zachód Słońca w Piaskach / Sunset in Piaski / Sonnenuntergang in Piaski

Obok przepływa rzeka Śląska Ochla, lewy dopływ rzeki Odry. Ciekawostką jest asymetryczne, tylko lewobrzeżne dorzecze Śląskiej Ochli. Mieszkańcy mają więc w okolicy łąki, lasy i wodę, a widok niekończących się po horyzont łąk napędza spokojem i poczuciem równowagi.

We wsi zbiegają się również granice trzech nadleśnictw: Zielonej Góry, Krzyżkowic i Nowej Soli.

W miejscowości nie ma zabytków, ale warta obejrzenia jest kaplica. Wybudowali ją sami mieszkańcy, których jest niewielu, bo około 200. Kościół pod wezwaniem Matki Bożej Rokitniańskiej powstał w latach 1990-93. Msze św. odbywają się tam w każdą niedzielę o godz. 10.30. Atrakcyjne położenie wsi i dobra komunikacja sprawiają, że coraz więcej osób chce kupować tam działki lub domy do remontu. Coraz więcej jest też turystów, wielbicieli spacerów, jazdy rowerami czy też innych form turystyki aktywnej, dla których niekończące się drogi przecinające lasy i łąki są rajem. I nie ma się czemu dziwić. Lasy, nieskażona przyroda, czyste powietrze to idealne warunki do relaksu i odpoczynku.

ODKRYCIA KOŁA ROWEROWEGO
KRET Nasza gmina, jak zapewne każda, ma swoje tajemnice i osobliwości. Są to między innymi zagadkowe budowle, które pozostały z okresu II wojny światowej nad rzeką Ochłą, zapewne o militarnym przeznaczeniu – którego

jednak do dzisiaj nie sposób odgadnąć. Nazywamy je bunkrami, ale czy faktycznie powstały wyłącznie dla celów obronnych, możemy się tylko domyślać. W tych obiektach miało swoją siedzibę niemieckie Radio Wrocław. Teren wokół bunkrów był zamknięty dla cywilów, a prace budowlane nigdy nie dokończono. Do dziś imponują mury szerokie na 1,6 metra czy stropodach o grubości około 3 metrów.

Włodzisław Rebelski, były Przewodniczący Rady Gminy Świdnica, dyrektor Muzeum Archeologicznego Środkowego Nadodrza, mieszkaniec wsi Piaski:

Piaski to niewielka, ale bardzo urokliwa miejscowość. Polecam spacer po okolicznych lasach. Można w nich spotkać przepiękne okazy dębów i grabów i przy okazji zebrać sporo grzybów. Nasze lasy w nie obfitują. Jadąc drogą w stronę Niwisk, warto zatrzymać się przy fermie strusi. Jest tam kilka ładnych okazów, które czasami biegają też po lesie. Jako ciekawostkę mogę opowiedzieć, że moja żona właśnie będąc na grzybach, spotkała strusia. Zbierając grzyby, w pewnej chwili poczuła, że COŚ za nią stoi. Kiedy zorientowała się, że to wielki struś, uciekła przedko do samochodu i szybko ruszyła. Uciekając przejechała kilka kilometrów. Poszła dalej zbierać grzyby. Nietety – już za chwilę struś był znowu obok niej...! Stąd wniosek, że strusie to ptaki bardzo towarzyskie i... szybko!

SECTOR II

WILKANOWO, SŁONE, BUCHAŁÓW, ŚWIDNICA AND PIASKI

WILKANOWO

The easiest way to get from Zielona Góra to Świdnica municipality, whether driving, cycling or walking in the forest (direction Żary / Nowogród Bobrzański), is through Wilkanowo village.

Wilkanowo is more than 700 years old. Historically, the current Wilkanowo is located on the three previous settlements - Wilkanowo, Henrykowo and Przysiółek Rybno. Today there are also three housing estates

created not so long ago: Przylesie, Polanka and housing estate called by residents "Ptasie". The oldest part of the village is from Komornicka Street at the stone commemorating the meteorite to the Żarska Road. Somewhere in this area was the St. Lawrence Church, unfortunately, the place is not exactly known. Traces of the cemetery have survived but they are almost invisible. When visiting Wilkanowo you should see the great stone commemorating the meteorite and Wilkanowska Tower which is located on the highest hill in the Lubuskie Region.

The Meteorite "Wilkanówek" according to the chronicles fell down on the 22 March, 1841, at 3.30 pm. Residents who have worked on the nearby fields, heard three strong thunders like cannon shots. The workers who came to see what had happened, found a stone half foot deep in the ground. Other pieces were also found, probably fragments of a larger mass that broke up earlier in the air. Three thunders could be the result of fall of three pieces of meteorite.

Wilkanowska Mountain is the highest hill of Zielonogórski Sandbank and also the northern part of Lower Silesia and Lubuskie Region, reaches 221 meters above sea level. There is the Bismarck Tower at the top, now called Wilkanowska Tower, which is the most interesting touristic highlight in this area. It was built in 1902. Tower is 20 meters height. The indoor staircase is leading on the top of the tower to the glassed observation deck. On the sunny day you are able to see villages 60 km away. At the bottom of the tower there is junction of hiking paths. That is a place where hiking and bicycle trails start or finish, many of them runs next to Wilkanowska Mountain.

The areas that surrounds Wilkanowo are one of the most forested areas in the country. In the surrounding forests, there are three springs of streams declared as nature monuments which are under protection. Worth seeing is spring of stream called "Ruczaj". Here you can find ferns, lichen and water vegetation. Gaining strength, the stream tends towards Slone, passes the village and disappear among the fields.

SŁONE

Village located parallel to Wilkanowo but on the other side of the ringroad is Slone.

You can get there by national route no. 27 from Zielona Góra, turning right to Buchałów or directly from Wilkanowo along Komornicka Street.

Slone is situated on the old route connecting the crossing on the Bóbr River with Zielona Góra. Since the earliest times the settlement has developed along the small stream. The important trade tracks were led here in the past. Slone had several water mills that were located along a stream which was flowing through the center of the village. It is worth finding a stream, which still flows ...

Despite of the lack of object listed in the curator register, Slone is one of the oldest villages in the neighborhood of Zielona Góra. The history of the village dates back to at least XIII century. There was wooden church in Slone which was unfortunately demolished in 1881. Its foundations has been seen only recently on the Kościelne Hill in the northern edge of the village (not to be confused with the place where the church stands today).

Areas of Slone are surrounded by deposits of brown coal that was mined even after Second World War and transported to power plant in Zielona Góra. Its production in the late forties of the XX century was up to 100 tons per day.

The mine was closed in 1948. Between Zielona Góra and Slone (actually between the power plant and the mining shaft) ran the narrow-gauge railway.

Historical curiosity of Slone is that on the 12 of March, 1545, Bartłomiej Pitiscus was born here, he laid the foundations for the doctrine of "numerus logarithmi". For the first time he formulated the concept of logarithms as the base exponent, which should increase the constant number, in order to receive a logarithm number.

Mariusz Malinowski is a real admirer of Slone, he shared his reflections with us but not only, also with his treasures - old postcards of Slone.

"Many of my colleagues once thought that Slone is at the end of the world ... but always after hearing stories about the history of the village, about brown coal mines, about people living here and their activities, in particular the story of a sport club, about our scholar Pitiscus by whom I suffer torture during math classes, they want me to take them on a tour around "my Slone". Pitiscus our pride, the man who created the

concept of logarithm. Here in front of the school is a memorial board with the logarithm, which is worth seeing.

You can relax in the bosom of nature, breathe the fresh forest air. The woods are full of wild mushrooms and blueberries. You can meet various animals and birds - badgers, cranes and storks. From overflowed mine lands in the evenings you can hear croaking frogs. I encourage those who have not been here yet for hiking and bicycle trips. You will see the beauty of this place and certainly you will not regret."

BUCHAŁÓW

Going further by the tarmac road we reach the next village - Buchałów. Buchałów "means" hills, the green, winding road and beautiful old trees.

On the way from Slone where the wooden cross stands in the forest, there is a previous evangelical cemetery. Among the dense ivy only some of tombstones remained, but the place still has its special atmosphere ...

The most important monument of Buchałów was the palace, which unfortunately does not exist anymore.

The XVIII century landscaped park is the only remnant that has survived till our times – the easiest way to get to the park is to walk from the railway station, turning right on a dirt track. Along this road you will see the ruins of an old granary. In the landscaped park you will find monumental plane trees and oaks. The park looks enchanting especially in autumn, flowing stream adds the charm.

Stone and brick wine house from 1874 later also called as the Hunter's House, is a really interesting building. Today the building is the Registered Office of Forestry in Buchałów. It stands in front of the park, on top of a hill with slopes covered with vineyards. You can get there from the railway station or driving from Drzonów or "from the top" heading towards Leśniów Wielki.

Very charming place in the area of Buchałów Forestry is "Źródłana Dąbrowa". It is a picturesque area of protected nature. On the area of 22 hectares, you can admire the beautiful landscapes with hills and thick leafy trees cut by streams covered with moss and ferns. You can get there, heading towards Świdnica - at the junction on the left. A little bit further there is

Widok na Buchałów, zima / Winter scene. Buchałów / Winteraussicht. Buchałów

the Świdnica Bay (Zalew Świdnicki) - summer holiday destination for local and Zielona Góra residents.

Thomasz Cygański, president of the School Fencing Club Flash, a resident of Buchalów:

Buchalów has very interesting location. Conventionally it is divided into the upper and lower Buchalów. The upper is the part towards Leśniów, the lower one is the part towards Świdnica. That is due to relief. Thanks to that landscape of the village is very picturesque. Forests are all around. Being here you have to see a small, intimate church. We can also show off that many storks and herons arrive to us. If someone has not seen the heron at close quarters, can do it in neighborhood of Buchalów.

Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Świdnicy
Archaeological Museum of Środkowe Nadodrza in Świdnica
Archäologisches Museum des Mitteloderlandes in Świdnica

ŚWIDNICA

Travelling from Wilkanowo by national route no. 27 we will get to Świdnica. This is the largest village in the municipality. Here is the Local Council, post office, John Paul II school, two churches and the Archaeological Museum of Środkowe Nadodrza.

Large wooden sculpture "Witacz", made by a local sculptor, will welcome you just at the entrance of the village.

You have to book at least one day for visiting Świdnica. Start from the two churches, which are fairly close together. Church of Our Lady Queen of Poland is next to the Local Council. The church interior is decorated with scenes from the ceiling that was originally placed in the protestant church in Koźuchów. The scenes depicts events from the Holy Bible: St. John the Baptist, the Pharisee and the Tax Collector, the Fair Centurion, Eating the Lamb of God. Masses are celebrated every Sunday at 9.00 am.

Only few houses further there is St. Martin the Bishop Church. It was built in the XIV century and combines elements of three different epochs: the Gothic, the Renaissance and the Baroque. Attention is drawn to the XVIII century baroque altar. Next to the church there is a stone wall built in XV - XVI century.

Thick and always cold walls of the church hide many secrets of knight's families living here centuries ago. One of it was discovered in 2007. It is a crypt of the sarcophagus which is more than 500 years old. Upon the consent of the parish priest you can get to the basement and see the amazing discovery. Further geological researches have shown that there is many more crypts...

Masses are celebrated every Sunday at 12.00 and during the week at 5.00 pm.

The church is supposedly connected by the underground passage with the Renaissance

Manor of Kietlicz Family which is just across the road. The Archaeological Museum of Środkowe Nadodrza is situated there. The palace was built in 1602 by Italian architect and engineer Alberto Anthony of Urbino. Around the manor there is a beautiful and mysterious park of the XVIII century. The park features a small open-air museum with a metallurgist furnace from Wicina which is 2500 years old. In the museum the past lovers can see the pottery and jewelry from different periods of history, as well as military pieces from the Roman and Medieval times. Most of the collection comes from own excavations. Surprisingly the museum has also exhibits from pre-Columbian America.

The museum is open from Tuesday to Friday 9.00-3.00 pm, Saturday and Sunday 10.00-4.00 pm. It is possible to organize a museum lesson and campfire in the park. Contact: 27 Długa Street, 66-008 Świdnica, tel: 0 68 327 31 13, www.muzeum-swidnica.org.

If Świdnica and its history aroused your curiosity and you would like to get to know the secrets of this interesting village and knight's families which were residing here, we invite you to meet Julia Orlicka - Jasnoch. She will certainly be happy to take care of curious tourists. Julia is working in the Archaeological Museum in Świdnica coordinating works in Educational Department - and you meet her there for sure.

In about 2 km distance from the village there are two monumental bunkers. You can get to them, by Bunker Street. They are in roller shape with a diameter of 20 meters and a height of more than 15 m. The roof of one of them is a cone shape, and the second is flat, probably the bunkers were pretending elements of the landscape. Despite of many controversial hypotheses and ongoing research their original purpose is still un-

known. Above-ground storey of the bunkers are connected by a staircase and goods lift. Currently at one of the bunkers there is the Sports and Recreation Centre. The bunker and its surroundings is perfect to carry out any kind of school trips, festivals, picnics, corporate events and activities, active people probably will not complain on boredom. There are also two climbing walls, sports fields for team sports, fitness and accommodation. You can shoot with a bow, or sit and relax round a bonfire. During summer evenings and nights you can admire a beautiful dance of delicate fireflies. It's an unforgettable experience.

In the Sports and Recreation Centre there are held concerts and various events such as Elections of the Farmer of the Year and Peasant Woman of the Year. It is the only event of this kind in a whole region. Each year there are more and more people coming to see it. That is because everyone want to see the struggles of men throwing a harrow, assembling the wagon, weight pushing, stump chopping, and the women struggles in rolling pin throw, lying a garden hose, cutting sheaf with a sickle, pulling out nails, and sweeping the egg.

There is one more really special place in the complex. It is a ring made of 12 stones with one stone in the middle. It is called the circle of the sun or zodiacal circle. Number twelve describes the 12 signs of the zodiac, 12 months and 12 hours. It performs a role of the energy point. People who are coming there quite often claim that it has a great impact on their well-being and physical fitness.

All necessary information about the Sport and Recreation Centre can be found on the website: www.bunkier.w8w.pl
Being in Świdnica you should also get to the nearby Świdnica Bay when heading towards

OSiR Bunkier w Świdnicy / SRC Bunker in Świdnica / Sport - und Rekreationszentrum in Świdnica

Buchalów and Leśniów Wielki. Clean water, lake surrounded by forest and meadow, it makes an ideal holiday destination for many people. Vis-à-vis of the Bay there is a complex of football fields.

Świdnica it is also vineyards. St. Jadwiga vineyard is worth a visit. The easiest way to get there is travelling from Świdnica itself. Before the first bus stop (coming from Zielona Góra), turn left and drive a steep road, which gradually turns from concrete road into a dirt-track. Hills and meadows which you will be able to see on the left is called Sunny Valley. Further to the right in front of you will stretch probably the best view in the entire municipality and will accompany until the vineyard. Dirt-track leads to the hunting pulpit, after that turn to the second road on the left, then at the first t-junction in the forest - to the right. Behind the trees you will see the vines ...

In Świdnica you can also find a stud horse and a sports hall. Hall is a facility available to the public with a gymnasium, fitness and

team competitions room in many disciplines.

For dinner we recommend a visit in the restaurant "Ikar", which has a large and very nice room perfect for special events. And most importantly, delicious cuisine! "Ikar" is located at Długa Street, in the center of the village, next to the fire station.

MYSTERIOUS HERMITAG The mysterious and still undiscovered attraction of our municipality is hermitage, built in 1774 on one of the hills surrounding Świdnica. It is away from the village about 500 m, according to the record you could reach it by the stone steps surrounded by an avenue of ornamental trees. It was such a charming place that it has become a favorite destination of Zielona Góra residents. Unfortunately - from the period between wars it is impossible to identify the place. There are people still trying to find hermitage. Some of them even claim that they were able to find it. Maybe these words will inspire next adventurers ...

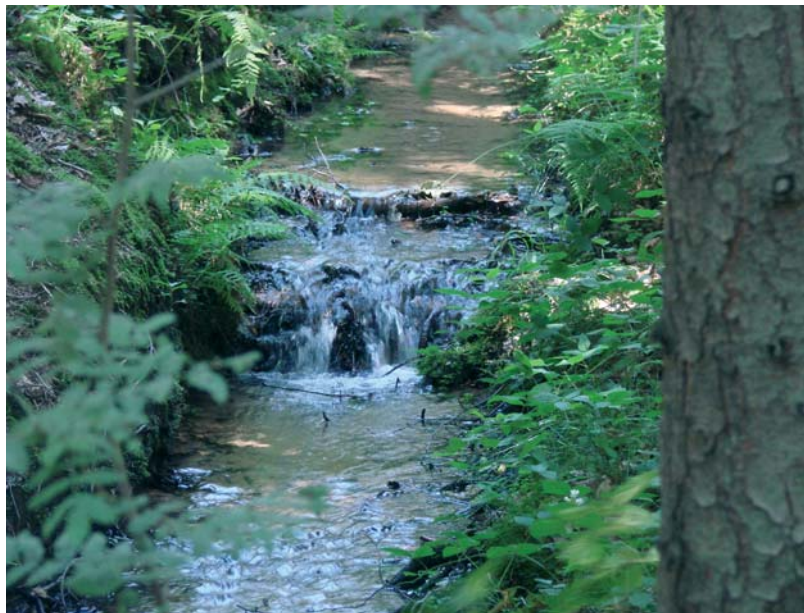
In Świdnica next to the Local Council, there is a magical farm. It belongs to Bogumiła and Grzegorz Hadzicki. Grzegorz is a sculptor. He will certainly be happy to show you his garden with smaller and larger sculptures standing here and there. Right beside there is a wooden cottage, entirely made by Grzegorz. The smell of wood, which fills the cottage stays in memory for long time. A huge sculptures made by him and other sculptors from Lubuskie Region decorate the entire Świdnica village. Some of them stands in the playground, at the Local Council and at the entrance to the village.

Miroslaw Kuleba, the owner of St. Jadwiga Vineyard in Świdnica, journalist, Saint Jadwiga Vineyard is located on the picturesque southern slope of the Sandbank

of Zielona Góra. It is situated higher than any other vineyard surrounding Zielona Góra (at an altitude of 124 meters above sea level). There are ideal climatic conditions - plants grow in full sunshine, fresh breeze blows them around frequently at this altitude, and Śląska Ochla river situated in the valley at the bottom of the hill, brings warm and humid night air. Wandering by my finding trail the German ampelographer dr. Andreas Jung has classified in the city and its surroundings about 30 strains of different varieties of wine, among them a rare and very interesting variety of modern winemakers Tauberswarz, which has almost completely disappeared in the West.

THE ŚWIDNICA PEARL

Krzysztof Stefański, a resident of Świdnica,

Źródłana Dąbrowa / Zrodłana Dabrowa / „Zrodłana Dabrowa”

Polish language teacher, cultural animator in the municipality:

Quite often usually on the Sunday mornings, I walk with my wife, friends and Bernese siblings in Źródłana Dąbrowa among unusual wildlife specimens. You just cross the ringroad of Świdnica at Krótka Street, pass small oak, then after several dozen meters huge oak tree - a monument of nature, then straight on, after that slightly to the right - generally in the direction to Buchalów and road to Słone - Buchalów. This area of protected nature is quite big. It is area of several dozen hectares between Świdnica and Buchalów. It strucks by its similarity to the landscapes of our famous Sudety. During the longer walk we can find several such spring streams. We are passing many winding streams as well. Here you can admire the beauty of tulip tree, very rare kind of a huge tree. I visit this place regularly, regardless of the season and every time I can not get rid of the reflection that we are looking for beautiful views in the whole world, and the pearl is just beside.

PIASKI

Coming by Bunker Street to the end of the pavement and continuing on dirt-track to the small bridge at the Śląska Ochla river, turn right, then only 1.5 km further and you are in Piaski. It is an ideal bicycle trail. Of course you can also get there by the national route no. 27.

Piaski is one of the smallest villages in the municipality Świdnica, its area is only 9.1 square km. It is small, but very charming. Beautifully situated - in the western part of a nowogrodzko-nowosolski section of Baryłko-Głogowska Valley. From the south, extends a vast plain with an area of dump meadows and wetlands. From the north, a

Daria Nawrocka, akwarela, Piaski / Watercolour by Daria Nawrocka, Piaski / Aquarell von Daria Nawrocka. Piaski

village is surrounded by pine forests. Śląska Ochla river flows right beside, it is left tributary of the Odra River. An interesting fact is that Śląska Ochla river has asymmetric, only left bank basin. Close surroundings of meadows, forests and clean water fills with peace and balance.

The village also coincide with the borders of three Registered Offices of Forestry: Zielona Góra, Krzystkowice and Nowa Sól.

The village has no historical monuments but the chapel is worth a visit. It was built by the inhabitants. There is not many of them because only about 200. Our Lady Rokitniańska Church was built in 1990-93. Masses are held there every Sunday at 10.30 am. Attractive location of the village and good communication makes that more people want to buy land or a house there. There is also more and more tourists coming, lovers of walks, riding bikes or other

forms of active tourism. Endless roads crossing forests and meadows are just a paradise for them. Forests, untouched nature, clean air it is an ideal place to relax and rest.

DISCOVERIES OF THE CYCLING GROUP "KRET" Our municipality, probably as any other has its secrets and curiosities. These are mysterious structures that remain after the Second World War at Ochla river, their purpose was probably military - however it is impossible to solve that riddle. We call them bunkers but were they really built only for defensive purposes? We can only try to guess. German Radio called "Wrocław" was established in these objects. The area around the bunkers was closed to civilians, and construction works were never completed. Walls of 1.6 meter wide and flat roof 3 meters thick makes huge impression until today.

Włodzimierz Rebelski, director of the Archaeological Museum of Środkowe Nadodrze, resident of Piaski village.

Piaski is a small but very charming village. I recommend a walk in surrounding forests. You can find beautiful specimens of oak tree and hornbeam and the opportunity to collect a lot of wild mushrooms. Our forests abounds in them. Driving into Niwiska direction it is worth to stop by an ostrich farm. There are some pretty specimens, which sometimes freely run in the nearby forest. As a curiosity I can tell you that my wife has met an ostrich when she was collecting mushrooms. Gathering mushrooms she felt that SOMETHING stood behind her. When she realized that it was a great ostrich, she ran into the car and took off quickly. She drove few kilometers away. She got off and started to collect mushrooms again. Unfortunately - in a moment the ostrich was beside her again! ... The conclusion is that ostriches are very sociable birds, and ... fast!

Zbiory Muzeum Archeologicznego w Świdnicy
Exhibition articles of Archaeological Museum of Środkowe
Nadodrze in Świdnica / Sammlungen des Archäologischen
Museums des Mitteloderlandes in Świdnica.

II. SEKTOR

WILKANOWO, SŁONE, BUCHAŁÓW, ŚWIDNICA UND PIASKI

WILKANOWO

Die Gemeinde Świdnica können Sie am einfachsten von Zielona Góra aus erreichen, egal ob zu Fuß durch den Wald, mit dem Radweg oder mit dem Auto (in die Richtung Żary/Nowogród Bobrzański). Die erste Ortschaft, die Sie besuchen, ist Wilkanowo. Wilkanowo ist über 700 Jahre alt. Vom historischen Blick ausgehend besteht gegenwärtig Wilkanowo aus drei früheren Siedlungen – Wilkanowo, Henrykowo und Przysiółek Rybno. Gegenwärtig sind es auch drei nicht so lange her entstandene Siedlungen: Przylesie, Polanka sowie die von Bewohnern sogenannte "Ptasie"

(Vogelsiedlung). Der älteste Dorfteil ist der Teil der Komarnickastr. vom Stein, der einen Meteoritsturz verewigt, bis zur Straße Richtung Żary. In diesem Teil gab es die St.-Lorenz-Kirche, leider ist ihre genaue Lage nicht bekannt. Es sind jedoch fast unsichtbare Friedhofsspuren erhalten. Wenn Sie in Wilkanowo sind, müssen Sie unbedingt den riesigen Stein, der den Meteoritsturz verewigt sowie den Turm in Wilkanowo, der sich auf der größten Erhebung in der Woiwodschaft Lubuskie befindet, sehen.

Der Meteorit „Wilkanówek“ stürzte laut Chroniken am 22. März 1841 um 15.30 Uhr auf das Gebiet von Wilkanowo. Bewohner, die auf den umliegenden Feldern arbeiteten, hörten drei starke zu Kanonenschuss ähnliche Donner. Arbeiter, die in die Richtung des Stoßes gingen, fanden auf der Tiefe von einen halben Fuß einen

Stein. Die gefundenen Bruchstücke waren wahrscheinlich Teile von einem größeren Objekt, das früher in der Luft zerfiel. Drei Donner konnten ein Effekt des Sturzes von Meteoriten teilen sein.

Der Berg Wilkanowska ist die größte Erhebung des Landrückens Zielonogórski und zugleich des nördlichen Teils Niederschlesiens und Lebusen Landes und reicht 221 m ü.d.M. Eben auf dem Gipfel vom Berg Wilkanowska wurde eins der attraktivsten touristischen Objekte in der Gegend - Turm Bismarcka, aktuell Wilkanowska - errichtet. Er entstand 1902 und ist 20 m hoch. Zum Aussichtsterrasse mit gläsernen Wänden führt eine Treppe innerhalb des Objektes. Von dort aus können Sie sogar 60 km entfernte Ortschaften sehen. Am Fuß des Turms Wilkanowska befindet sich ein lokaler Wanderwegknotenpunkt. Hier werden Ausflüge zu Fuß oder mit dem Fahrrad angefangen oder beendet, viele Routen verlaufen eben neben dem Berg Wilkanowska.

Gebiete, die Wilkanowo umgeben, gehören zu den meist bewaldeten Gebieten in Polen. In den umliegenden Wäldern gibt es drei Bachquellen, die als unter Schutz stehende Naturdenkmäler anerkannt sind. Es lohnt sich, die Quelle des Bachs namens Ruczaj zu sehen. Hier treten Farnkräuter, Flechten sowie Wasserflora auf. Immer kräftiger hält sich der Bach Richtung Slone, durchfließt das Dorf und verschwindet inmitten von Feldern.

SŁONE

Die Ortschaft, die fast parallel zu Wilkanowo gelegen ist, ist Slone, an der anderen Seite der Umgehungsstraße von Wilkanowo. Sie können dort mit der Landstraße Nr. 27 aus Zielona Góra gelangen, indem Sie Richtung Buchałów abbiegen oder di-

rekt aus Wilkanowo die Komarnickastr. fahren.

Slone liegt auf der alten Strecke, die den Übergang auf dem Bober in der Nähe von Nowogród Bobrzański mit Zielona Góra verbindet. Die Siedlung entwickelte sich seit ferner Vorzeit nicht auf einer Rodung, sondern dem Bachbett eines kleinen Bachs entlang. In der Vergangenheit führten hier wichtige Handelsstraßen. In Slone gab es auch ein paar Wassermühlen, die dem inmitten des Dorfes fließenden Bach entlang gelegen waren. Es lohnt sich, das Bachbett zu finden, das immer noch fließt...

Trotz Mangel an Objekten, die im Register des Restaurators eingetragen sind, ist Slone eins der ältesten Dörfer in der Nähe von Zielona Góra. Die Geschichte des Dorfes reicht bis ins 19. Jh. Früher gab es in Slone eine Holzkirche, die 1881 niedergerissen wurde. Ihre Fundamente waren bis vor kurzem auf dem sog. Kirchenhügel am nördlichen Dorfrand sichtbar (er soll nicht mit dem Ort verwechselt werden, wo die heutige Kirche steht).

Die Gebiete von Slone werden von Braunkohlelagerstätten, die noch nach dem zweiten Weltkrieg abgebaut und nach Kraftwerk in Zielona Góra transportiert wurde, umgeben. Ihre Abbau reichte am Ende der 40er Jahre des 20. Jh. bis zu 100 Tonnen täglich. Die Grube wurde 1948 geschlossen. Zwischen Zielona Góra und Slone (genau zwischen dem Kraftwerk und dem Förderschacht, der sich zwischen Slone und Buchałów befand) verkehrte damals eine Schmalspurbahn.

Eine historische Merkwürdigkeit in Slone ist die Tatsache, dass hier am 12. März 1545 Bartłomiej Pitiscus geboren wurde, der Grundlagen für die Wissenschaft über "numerus logarithmi" erschuf. Zum ersten Mal fasste er den

Dworzec kolejowy w Slonym, stara widokówka
The railway station in Slone, old postcard
Bahnhof in Slone. Alte Postkarte

Begriff des Logarithmen als Exponent, d.h. mit welchem Exponenten man die Basis potenzieren muss, um den Logarithmanden (Numerus) zu erhalten, ab.

Ein echter Liebhaber von Slone ist Mariusz Malinowski, der mit uns nicht nur seine Gedanken teilte, sondern auch seine Schätze - Postkarten mit Abbildern von früherer Ortschaft.

Slone wird von vielen meinen Kollegen aus Zielona Góra für ein typisches "Hintertupfen" gehalten, das am Ende der Welt liegt. "Da, wo die Tauben umgekehrt fliegen, damit man ihre Ringe nicht klaut". Ich korrigiere immer ihre Vorstellungen, weil es doch nicht so ist. Wenn sie erfahren, dass dieses ihrer Meinung nach "Ende der Welt" in der Nähe von Zielona Góra liegt, sind sie sehr überrascht. Nach einigen Minuten meiner Geschichte über diese Ortschaft, über Braunkohlegruben, über hier lebende

Menschen und ihre Tätigkeiten, besonders nach der Geschichte über unseren Gelehrten Pitiscus, wegen dem ich in der Schule während Mathematikstunden Qualen leide, wollen sie, dass ich ihnen Slone zeige. Wir sind sehr stolz aus Pitiscus, er ist der Mensch, der den Begriff des Logarithmen erschuf. Hier, vor der Schule, steht eine sehenswerte Gedenktafel mit dem Logarithmen. Hier kann man sich im Grünen erholen, mit frischer Luft vom Wald atmen. Die umliegenden Wälder sind voll von Pilzen und Schwarzbeeren. Man kann dort auch verschiedene Tiere treffen - Dachse, Kraniche, Störche. Von Bächen hört man abends lautes Quaken. Ich sporne diejenige an, die hier noch nicht waren, zu Ausflügen zu Fuß oder mit dem Fahrrad. Sie werden es nicht bereuen, wenn Sie selbst die Schönheit dieser Ortschaft entdecken.

BUCHAŁÓW

Wenn wir weiter die Asphaltstraße fahren, gelangen wir in der nächsten Ortschaft - Buchałow.

Buchałow sind Hügel, Grün, ein gewundener Weg und wunderschöne, jahrhundertalte Bäume.

An der Straße aus Slone, beim hölzernen Kreuz, befindet sich im Wald ein alter evangelischer Friedhof. Inmitten vom dichten Efeu blieben nur Grabmälerreste erhalten, jedoch der Ort selbst erhielt seine eigenartige Stimmung...

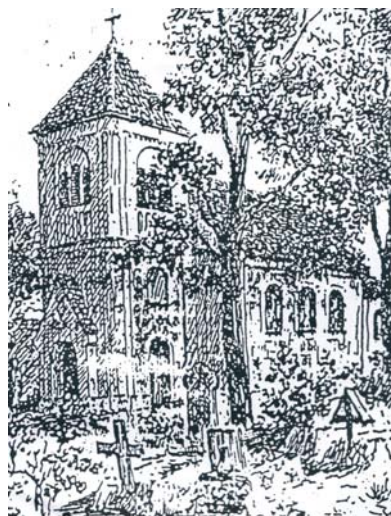
Die wichtigste Sehenswürdigkeit in Buchałow war ein Palast, der heute leider nicht mehr existiert.

Aus den Palastgütern überdauerte bis heute nur der Naturpark vom 18. Jh. - am besten erreichen Sie ihn von der Bahnseite, er ist aber auch „von oben“ zu sehen. Es führt zu ihm eine Asphaltstraße, die sich rechts zu einem befestigten Weg verzweigt. Diesem

Weg entlang sehen Sie auch Ruinen eines alten Speichers. Im historischen Park finden Sie u.a. majestätische Platanen und Stieleichen. Der Park sieht besonders zauberhaft im Herbst aus, zusätzlichen Charme gibt ihm ein durchfließendes Bächlein.

Eins der interessanten Gebäude ist auch das Lusthaus auf dem Weinberg aus 1874 aus Stein und Ziegel, das später Jägerhaus genannt wurde. Heute ist das Gebäude der Sitz des Forstreviers Buchałow. Das Häuschen steht dem Park gegenüber auf einem Hügel, dessen Hänge von Weinstöcken bedeckt waren. Sie erreichen es von der Bahnhofseite oder von der Seite von Drzonów oder "von oben" in die Richtung Leśniów Wielki.

Ein zauberhafter Ort des Forstreviers Buchałow ist das Naturschutzgebiet "Źródłana Dąbrowa". Es ist ein malerisches Naturschutzgebiet, wo Bäche ihre Quellen haben. Auf der Fläche von 22 ha kann man wunderschöne

Stary kościół w Slonym, stara rycina
The old church in Slone; old print
Alte Kirche in Slone. Alteabbildung

Landschaften mit mit Moosen und Farnen bewachsenen Hügeln und Dickicht der Laubbäume mit durchfließenden Bächen bewundern. Sie kommen dahin, wenn Sie nach Świdnica fahren - an der Kreuzung biegen Sie links ab. Ein wenig weiter gibt es den Świdnica-Stausee - Sommererholungsort der Gemeindebewohner und Bewohner von Zielona Góra.

Tomasz Cygański, Vorsitzender des Schulischen Fechtvereins Flesz, Einwohner von Buchalów:

Die Lage von Buchalów ist sehr interessant. Buchalów wird nämlich in das Obige und Untere geteilt. Das Obige ist der Teil Richtung Leśniów und das Untere ist der Teil Richtung Świdnica. Der Grund für diese Teilung ist die Struktur des Geländes. Die Landschaft wirkt dadurch sehr malerisch.

Weronika Czyżewicz, akwarela i tusz, ulica Długa w Świdnicy / Watercolour and ink drawing by Weronika Czyżewicz, Długa street in Świdnica / Aquarell und Tusche von Weronika Czyżewicz, Długastraße in Świdnica

Es wird von Wäldern umgeben. Beim Besuch bei uns müssen Sie unbedingt die kleine, gemütliche Kirche besichtigen. Unser Stolz ist die Tatsache, dass zu uns die größte Anzahl der Störche und Reiher kommt. Wenn Sie noch keine Reiher von nahem sahen, können Sie sie unbehindert in der Nähe von Buchalów beobachten.

ŚWIDNICA

Wenn wir aus Wilkanowo die Landstraße Nr. 27 fahren, erreichen wir Świdnica. Es ist die größte Ortschaft in der Gemeinde. Hier befinden sich das Gemeindeamt, die Post, der Verband der Schulen namens Johannes Paul II., zwei Kirchen und das Archäologische Museum des Mitteloderlandes.

Bereits an der Einfahrt begrüßt uns eine große, vom lokalen Bildhauer geschnitzte Holzkulptur - Witacz.

Für Besichtigung von Świdnica müssen Sie sich zumindest einen Tag buchen. Am Anfang gehen Sie am besten zu zwei Kirchen, die relativ nah aneinander stehen. Die Kirche der Mutter Gottes, der Königin von Polen grenzt an das Gemeindeamt. Kircheninnenraum wird von Szenen aus der Decke verziert, die ursprünglich aus der evangelischen Kirche in Koźuchów stammt. Die Szenen stellen Ereignisse aus der Bibel dar: Johannes der Täufer, Pharisäer und Zöllner, Gerechter Centurio, Opferlamm. Gottesdienste gibt es jeden Sonntag um 9.00 Uhr. Nur ein paar Häuser weiter steht die Kirche zum St. Martin Bischof. Sie wurde im 14. Jh. gebaut und verbindet Elemente der drei Epochen: Gotik, Renaissance und Barock. Aufmerksamkeit weckt der barocke Altar aus dem 18. Jh. Neben dem Tempel befindet sich eine Schutzmauer aus 15.-16. Jh.

Starke und immer kühle Kirchenmauern verheimlichen viele Geheimnisse der Rittergesch-

lechter, die vor Jahrhunderten Świdnica bewohnten. Eins davon wurde 2007 entdeckt. Es ist eine Gruft mit Sarkophagen, die über 500 Jahre alt sind. Mit Erlaubnis vom Pfarrer können Sie in den Kellergeschoss runtergehen und die außergewöhnliche Entdeckung bewundern. Weitere geologische Untersuchungen zeigten, dass es mehrere Gräfte gibt...

Gottesdienste gibt es jeden Sonntag um 12.00 Uhr sowie an Werktagen um 17.00 Uhr.

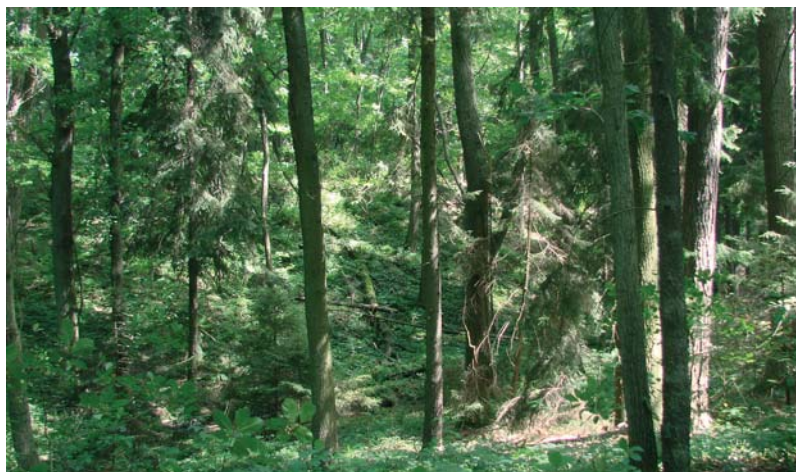
Dem Vernehmen nach ist die Kirche durch eine Unterführung mit dem an der anderen Straßenseite stehenden Renaissancehof des Kietlicz-Geschlechts verbunden, in dem seinen Sitz das Archäologische Museum des Mitteloderlandes hat. Der Palast wurde 1602 nach dem Projekt vom italienischen Architekten und Ingenieur Alberto Antoni errichtet. Um den Hof herum erstreckt sich ein schöner und geheimnisvoller Park aus dem 18. Jh. Im Park gibt es ein kleines Freilandmuseum - es gibt dort einen Ofen von Metallurgen aus Wicina aus der Periode vor 2500 Jahren. Im Museum können Amateure der Vergangenheit Keramik und Schmuck aus verschiedenen Perioden der Vorgeschichte, sowie auch Militärexemplare aus römischer und mittelalterliche Periode sehen. Die meisten Sammlungen stammen aus eigenen Ausgrabungsstätten. Im Museum werden auch Exemplare aus präkolumbischem Amerika ausgestellt. Das Museum ist vom Dienstag bis zum Freitag 9.00-15.00, am Samstag und Sonntag 10.00-16.00. geöffnet. Es gibt Möglichkeit, einen Museumunterricht oder ein Lagerfeuer im Park zu veranstalten. Kontakt: ul. Długa 27, 66-008 Świdnica, Tel. 0048 (0) 68 327 31 13, www.muzeum-swidnica.org.

Wenn Świdnica und seine Geschichte Ihr Interesse weckten und Sie näher das Geheimnis die-

ser interessanten Ortschaft und hier in der Vergangenheit lebender Rittergeschlechter kennenlernen möchten, laden wir Sie herzlich zu einem Treffen mit Julia Orlicka-Jasnoch ein. Sie wird sich sicher mit großer Vergnügung um neugierige Touristen kümmern. Alltags arbeitet Julia im Archäologischen Museum und leitet die Arbeiten der Bildungsabteilung - dort finden Sie sie bestimmt.

Im Abstand von ca. 2 km vom Dorf gibt es zwei monumentale Bunker. Sie erreichen sie mit der Bunkrowastr. Sie haben eine Zylinderform mit Durchmesser von 20 m und Höhe von über 15 m. Dach des ersten Bunkers ist kegelförmig, des zweiten ist flach - wahrscheinlich deswegen sahen die Bunker wie Gebietselemente aus. Trotz vielen kontroversen Hypothesen und ständigen Untersuchungen gelang bis heute nicht, ihre ursprüngliche Bestimmung festzustellen. Oberirdische Bunkeretagen sind mit dem Treppenhaus und Lastenaufzug miteinander verbunden. Aktuell gibt es auf dem Gebiet eines der Bunker das Zentrum für Sport und Erholung (OSiR). Bunker und seine Umgebung sind ideal für alle Schulausflüge, Feste, Picknicks, Firmen- und Integrationsveranstaltungen. Anhänger der aktiver Erholung werden sich sicherlich nicht über Langeweile beschweren. Vor Ort gibt es zwei Kletterwände, Sportplätze für Mannschaftsspiele, ein Fitnessstudio und Unterkunftsmöglichkeiten. Sie können Bogen schießen oder sich am Lagerfeuer erholen. An sommerlichen Abenden und in den sommerlichen Nächten kann man hier den wunderschönen Tanz zarter Leuchtkäfer bewundern. Ein unvergessliches Erlebnis.

Auf dem Zentrumsgebiet finden Veranstaltungen und Konzerte, wie z.B. "Die Wahl des Weibs und Mannes" statt. Es ist die einzige solche Veranstaltung in unserer Region. Jedes Jahr kommen immer mehr Besucher hin, weil jeder Männerkämpfe im Wurf mit

Żródlana Dąbrowa / Zrodlna Dabrowa / „Zrodlna Dabrowa“

Egge, Wagenbauen, Gewichte heben (eigenes Gewicht), Baumstümpfe zerhacken sowie Frauenkämpfe im Wurf mit Nudelholz, Gartenschlauch zusammenrollen, Garbe mit dem Sichel durchschneiden, Nägel ausziehen und Eier kehren sehen möchte.

Im ganzen Komplex gibt es noch einen besonderen Ort. Es ist ein Kreis mit 12 Steinen im Umfang und einem in der Mitte, der Sonnen- oder Sternzeichenkreis genannt wird. Die Zahl Zwölf steht für 12 Sternzeichen, 12 Monate und 12 Stunden. Er spielt die Rolle eines energetischen Punktes. Stammgäste des Bunkers behaupten, dass der Kreis einen ausgezeichneten Einfluss auf ihr Befinden und ihre körperliche Form hat.

Alle unentbehrlichen Informationen über das Zentrum für Sport und Erholung finden Sie auf der Internetseite:
www.bunkier.w8w.pl.

Wenn Sie in Świdnica sind, lohnt es sich an den naheliegenden Stausee zu fahren (Richtung Buchałów/Leśniów Wielki). Klares Wasser und mit Wald und Wiese umgebener See machen den Ort zu einem traumhaften Erholungsort für viele Personen. Dem Stausee gegenüber gibt es einen Komplex der Fußballplätze.

Świdnica bedeutet auch Weinberge. Sehenswert ist bestimmt der Weinberg namens heiliger Hedwig von Andechs. Sie erreichen ihn am besten von Świdnica aus. Vor der ersten städtischen Bushaltestelle (wenn Sie aus Zielona Góra fahren) biegen Sie links ab und fahren einen steilen Weg, der stufenweise zu einem Feldweg wird. Hügel und Wiesen, die Sie links sehen, sind das sog. Sonnental, weiter erstreckt sich bald wahrscheinlich die schönste Landschaft in der ganzen Gemeinde und wird Sie bis zum Weinberg begleiten. Der Feldweg führt Sie zu einem Hochsitz, hinter dem Sie in die zweite Straße links und dann an der ersten Gabelung im Wald rechts abbiegen sollen. Hinter den Bäumen sind schon Weinstöcke zu sehen...

In Świdnica gibt es auch ein Gestüt und eine Sporthalle. Die Halle ist ein allgemein zugängliches Objekt mit einem Fitnessstudio, einem Raum für Fitness und Mannschaftsspiele in vielen Disziplinen. Fürs Mittagessen empfehlen wir das Restaurant Ikar, das einen geräumigen und wunderschönen, für Gelegenheitsveranstaltungen idealen Saal zur Verfügung stellt. Und was besonders zählt - mit leckeren Küche! Das Restaurant Ikar befindet sich an der Długastr., direkt im Zentrum der Ortschaft, neben der Feuerwache.

Zbiory Muzeum Archeologicznego w Świdnicy
Exhibition articles of Archaeological Museum of Środkowe
Nadodrzie in Świdnica
Sammlungen des Archäologischen Museums des Mitteloder-
landes in Świdnica.

GEHEIMNISVOLLE ERMITAGE Eine geheimnisvolle und immer noch nicht entdeckte Attraktion unserer Gemeinde ist 1774 auf einem der Świdnica umgebenden Hügeln gebaute Ermitage. Sie ist 1/4 Meile vom Dorf entfernt. Nach der Überlieferung kann man sie mit einer Steintreppe erreichen, die von einer Zierbaumallee umgeben war. Es war ein dermaßen zauberhafter Ort, dass er zum Lieblingsziel der Ausflüge der Bewohner von Zielona Góra wurde. Leider ist der Ort schon seit der Zwischenkriegszeit nicht mehr zu identifizieren... Die Suche dauert bis zum heute. Vielleicht können die obigen Worte einen nächsten Abenteuerer zum Suchen anregen.

In Świdnica befindet sich neben dem Gemeindeamt auch eine traumhafte Landwirtschaft. Sie gehört zu Bogumila und Grzegorz Hadzicki. Grzegorz ist Bildhauer. Der Künstler zeigt Ihnen sicherlich gerne seinen Garten, in dem eine Vielzahl von kleinen und großen Skulpturen steht. Daneben steht ein hölzernes, vom Grzegorz gebautes Häuschen. Der Duft des Holzes, der sich in dem Häuschen verbreitet, geht lange nach. Die von ihm oder anderen Lebuser Bildhauern geformten riesigen Skulpturen verzieren die ganze Stadt. Ein paar davon steht auf dem Spielplatz, am Gemeindeamt und bei der Einfahrt in die Ortschaft.

Mirosław Kuleba, Besitzer des Weinbergs der heiligen Hedwig von Andechs in Świdnica, Publizist
Der Weinberg der heiligen Hedwig von Andechs liegt auf dem malerischen südlichen Hang des Landrückens Zielonogórski. Er liegt am höchsten von allen Weinbergen in der Nähe von Zielona Góra, nämlich auf der Höhe von 124 m ü.d.M. Es herrschen hier ideale Wetterbedingungen - Weinstöcke reifen in der prallen Sonne und wer-

den mit häufigem auf dieser Höhe schwachem Wind umweht und aus dem am Fuß der Anhöhe gelegenen Tal strömt nachts warme und feuchte Luft heran. Während der Wanderungen auf dem Weg meiner Funde klassifizierte der deutsche Ampelograf Dr. Andreas Jung in der Stadt und Umgebung ca. 30 Klone verschiedener Sorten, darunter eine Interesse der gegenwärtigen Winzer weckende Sorte Tauberschwartz, die im Westen fast völlig ausstarb.

DIE PERLE VON ŚWIDNICA

Krzysztof Stefański, Bewohner von Świdnica, Polonist, Freizeitanimator in der Gemeinde:

Relativ oft, am meisten sonntags nachmittags spazierte ich mit meiner Frau, Freunden und Bernergeschwister auf den Routen des Naturschutzgebiets Żródlana Dąbrowa inmitten von außergewöhnlichen Exemplaren der Natur. Es reicht die Umgehungsstraße von Świdnica von der Krótkastr. zu überqueren, nach einigen Dutzend Meter an der kleineren Eiche (Naturdenkmal) vorbeizufahren und geradeaus zu fahren, dann ein wenig rechts - generell Richtung Buchalów und der Straße Stone - Buchalów. Dieses Naturschutzgebiet ist ein relativ großes Gebiet mit der Fläche von ein paar Dutzend Hektar zwischen Świdnica und Buchalów. Es ist von der Landschaft her unseren Sudeten ähnlich. Während eines längeren Ausflugs finden Sie bestimmt solche Orte. Unterwegs gibt es auch viele Bäche. Sie können hier die Schönheit der selten auftretenden Tulpenbäume bewundern. Wir besuchen diesen Ort regelmäßig, unabhängig von der Jahreszeit und jedes Mal kann ich den Gedanken nicht loswerden, dass wir schöne Landschaften in ganzer Welt suchen, und doch eine Perle haarscharf haben.

PIASKI

Wenn Sie die Bunkrowastr. bis zum Ende der Pflasterung und weiter den Feldweg bis zur Brücke am Fluss Ślaska Ochla fahren, biegen Sie rechts ab, und dann fahren Sie nur noch 1,5 km und erreichen Piaski. Eine ideale Radroute.

Piaski können Sie auch mit der Landstraße Nr. 27 erreichen.

Piaski ist das kleinste Dorf in der Gemeinde Świdnica, seine Fläche beträgt nur 9,1 km². Es ist nicht groß, aber zauberhaft. Und wunderschön gelegen - im westlichen Teil der flachen zwischen Nowogród und Nowa Sól gelegenen Strecke des Urstromtals Głogowsko-Barucka. Vom Süden erstreckt sich ein weites Flachland mit humiden Wiesen und Mooren. Vom Norden wird das Dorf von Kieferwäldern umgeben. Gleich daneben fließt der Fluss Ślaska Ochla, linker Zufluss der Oder. Interessant ist asymmetrisches, nur linkseitiges Einzugsgebiet von Ślaska Ochla. Bewohner haben also in der Gegend Wiesen, Wälder sowie Wasser und der Blick auf unendliche, bis zum Horizont reichende Wiesen erfüllt mit Frieden und Gleichgewicht.

Im Dorf treffen Grenzen von drei Forstämtern zusammen: Zielona Góra, Krzyszkowice und Nowa Sól.

Es gibt hier keine Sehenswürdigkeiten, aber sehenswert ist die Kapelle. Sie wurde von Bewohnern gebaut, deren nicht viel ist, nur ca. 200. Die Kirche zur Gottesmutter aus Rokitno entstand in den Jahren 1990-93. Gottesdienste gibt es jeden Sonntag um 10.30 Uhr. Attraktive Lage des Dorfs und gute Verkehrsverbindungen locken immer mehr Menschen zum Kauf eines Grundstücks oder renovierungsbedürftigen Hauses an. Es gibt auch immer mehr Touristen, Anhänger von Spaziergängen, Radfahren oder anderen Formen von aktiver Erholung,

für die unendliche Straßen, die Wälder und Wiesen überqueren, ein Paradies sind. Nichts sonderbares. Wälder, unberührte Natur, reine Luft sind perfekte Bedingungen für Erholung.

ENTECKUNGEN DES RADFAHRERREINS KRET Unsere Gemeinde hat, wie sicherlich jede andere, ihre Geheimnisse und Merkwürdigkeiten. Es sind u.a. geheimnisvolle Gebäude, die aus der Periode der II. WK am Fluss Ochla verblieben, sicherlich von militärischen Bedeutung, die man heute leider nicht mehr entschlüsseln kann. Sie werden von uns Bunker genannt, ob sie jedoch tatsächlich ausschließlich Schutzzwecken dienten, können wir nur vermuten. In diesen Objekten hatte seinen Sitz das deutsche Radio Breslau. Das Gebiet um Bunker herum war für Zivilisten geschlossen und die Bauarbeiten wurden nie beendet. Bis zum heute beeindruckt die 1,6 m breite Mauern oder das 3 m dicke Flachdach.

Włodzimierz Rebelski, Vorsitzender des Gemeinderates Świdnica, Direktor des Archäologischen Museums des Mitteloderlandes, Bewohner von Piaski

Piaski ist eine kleine, aber zauberhafte Ortschaft. Ich empfehle einen Spaziergang durch umliegende Wälder. Dort können Sie wunderschöne Eichen und Hainbuchen bewundern und dabei auch recht viele Pilze sammeln. Unsere Wälder sind sehr reich daran. Wenn Sie Richtung Niewiska fahren, lohnt es sich an der Straußenfarm anzuhalten. Es gibt dort ein paar schöne Exemplare, die manchmal auch im Wald herumlaufen. Ich kann Ihnen eine lustige Geschichte erzählen - meine Frau sah einen Strauß beim Pilzsammeln. Plötzlich spürte sie, dass ETWAS hinter ihr steht. Als sie wahrnahm, dass es ein Strauß ist, lief sie schnell zum Auto und fuhr schnell los. Auf der Flucht fuhr sie ein paar Kilometer weg. Sie

Muzeum Archeologicznego Środkowego Nadodrza - Pałac Kietliczów w Świdnicy
Archaeological Museum of Środkowe Nadodrze in Świdnica
Kietlicz's Castel In Świdnica
Archäologisches Museum des Mitteloderlandes in Świdnica.
Kietlicz Schloss

ging weiter Pilze sammeln. Leider - gleich war der Strauß wieder bei ihr!... Daher kann man eine Schlussfolgerung ziehen, dass Strauße sehr gesellige und... schnelle Vögel sind!

SEKTOR III – LETNICA, KOŻŁA, GRABOWIEC I LIPNO

Zbór w Letnicy / Post-evangelical church in Letnica / Postevangelische Kirche in Letnica

LETNICA

Położona na pagórkowatym terenie jest szczególnie urokliwa i pięknie prezentuje się od strony południowo-zachodniej. Czerwone dachy domów poprzęplane zielenią drzew, z górującymi nad nimi wieżami kościoła pod wezwaniem świętych Szymona i Judy Tadeusza oraz zboru poewangelickiego to niezapomniany widok wzbudzający ciekawość...

Wjeżdżając do Letnicy od strony Buchałowa, mijamy Gospodarstwo Agroturystyczne Letnica Włodzimierza Sroki. To bardzo dobrze przygotowany ośrodek, oferujący swoim gościom nie tylko nocleg, ale również smaczne posiłki. Czekają nas tu spokój i cisza wypełniona jedynie szumem lasu i śpiewem ptaków, ale też kąpiel w niewielkim basenie i ciekawe historie, w które można wsłuchać się przy ognisku lub smakując przygotowane przez gospodarzy smakołyki –

w tym również ze zbudowanej własnoręcznie wędzarni.

Letnica wita nas dworem (pałac z XVI w.), stojącym nieopodal zboru poewangelickim (XIX w.) oraz otaczającym budynki parkiem krajobrazowym, któremu uroku dodaje przepływający przezeń strumyk. Całość tworzy Letnicki Majątek Artystyczny (LMA) – miejsce wielu ciekawych przedsięwzięć kulturalnych – wystaw i plenerów malarskich, koncertów oraz przedstawień teatralnych organizowanych na wolnym powietrzu oraz w salach obu budynków.

Zaraz przy zborze stoi pomnik upamiętniający bohaterów I wojny światowej – poprzednich mieszkańców tych ziem. Obok monumentalny dąb, świadek tajemnic i historii słonecznej wioski.

Dwór w Letnicy zamieszkiwany jest obecnie przez artystę plastyka, Henryka Krakowiaka, który oprócz tego, że jest kustoszem LMA, zajmuje się również animacją

życia kulturalnego w samej Letnicy i całej gminie. Pod jego kuratelą grupa letnickiej młodzieży stworzyła wspólną mozaikę, która słonecznie ozdabia przystanek autobusowy. Tam też powstała fontanna, która w gorące dni da wytchnienie mieszkańcom i podążającym tym szlakiem rowerzystom oraz pieszym turystom.

Ciekawostką Letnicy są zegary słoneczne zdobiące kilka domów. Powstały z inicjatywy Andrzeja Janiona.

Letnicki kościół (XVI w.) przyciąga uwagę powściągliwością formy i budzi szacunek prostotą oraz skromnością. Uroku dodaje mu polna droga prowadząca do budynku oraz okalający go kamienny mur. Nie tylko z zewnątrz kościół wygląda bardzo skromnie. Również w środku jest bardzo ubogo wyposażony. Uwagę zwracają cztery późnobarokowe figury ołtarzowe i krucyfiks. Drewniany ołtarz zdobią również trzy figury: krzyż z umierającym Chrystusem, Matka Boża i Jan Ewangelista. Na wieży kościelnej zawieszono są trzy żeliwne dzwony odlane w 1880 roku. Najmniejszy z nich pozbawiony jest serca. Donośny dźwięk dzwonów słyszalny jest w oddalonej o kilka kilometrów Koźli.

Jeżeli Letnica wzbudziła Państwa szczególną ciekawość i chcieliby Państwo wybrać się na spacer z przewodnikiem, który zna wszystkie tajemnice tej pięknej miejscowości, zapraszamy na spotkanie z Andrzejem Janionem. Na pewno z przyjemnością zaopiekuje się ciekawskimi turystami – adres: Letnica 6.

Podążając dalej wzdłuż asfaltowej drogi w kierunku Koźli i Grabowca, warto się na chwilę zatrzymać i spojrzeć na pozostawioną w tyle miejscowość... Trudno się dziwić, że mieszkańcy Letnicy uważają, że to najbardziej malownicza i najpiękniejsza wieś w gminie.

Andrzej Janion, malarz, fotografik, literat, mieszkaniec Letnicy

Zegary, zegary, zegary... Letnica słynie z zegarów słonecznych, które uważny obserwator dostrzeże na niektórych domach. To była moja inicjatywa. Kiedyś pracowałem w Jędrzejowie – w Muzeum Zegarów Słonecznych hrabiego Przypkowskiego – a Jędrzejów to miasto różnych zegarów. I nauczyłem się odpowiedniej techniki tworzenia takich dużych, kolorowych i pięknych zegarów słonecznych. Moim marzeniem jest, żeby tego typu dzieła znajdowały się na ścianie każdego domu oraz na kościołach. Mam nadzieję, że kiedyś tak będzie, ale już teraz warto zobaczyć przynajmniej te, które są. Według starych wzmianek i map wieś należała do komesa Młodota i położona była między kościołem, a jego zamkiem. Był to zamek w postaci kamiennej wieży mieszkalnej. Zapewne dwukondygnacyjny, ze strychem i piwnicą, w której jako dziecko jeszcze się bawiłem. Wieża z podwórcem otoczona była kamiennym murem i fosą, którą jeszcze dziś można dostrzec po wschodniej stronie wioski.

Spośród wszystkich wiosek w gminie to właśnie w Letnicy są najładniejsze widoki. Po stronie południowej widać Wzgórza Dalkowskie. Można dostrzec na nich nawet 20 wsi.

GRABOWIEC

Tą samą drogą, mijając po prawej stronie pieczarkarnię (firma Qualitychamp), dojedziemy do wsi Grabowiec. Na szlaku warto zachować szczególną ostrożność (nawet jeśli podróżujemy samochodem po asfaltowej szosie), zwłaszcza wieczorem lub w nocy, ponieważ bardzo często naprzeciw nam wyjdą naturalni gospodarze lasu – sarny, lisy czy dziki. Bywa, że takie spotkanie kończy się nieprzyjemnie dla każdej ze stron.

Grabowiec to niewielka wioska otoczona wzgórzami, łąkami i lasem w przeważającej części sosnowym (choć znajdziemy tu również brzoźowe zagajniki, piękne dęby i zachwycające w okresie kwitnienia robinie akacje) – i to zapewne sprawia, że w położonej w niszy wiosce, jakby schowanej wśród lasów, wytworzył się specyficzny mikroklimat.

Mimo prostoty form architektonicznych i braku zabytków o większym znaczeniu Grabowiec ma w sobie urok i swoistą pogodną atmosferę. Nie dziwi więc dawna nazwa wioski – Schönefeld – piękne miejsce, piękne pole, która została zmieniona w późniejszym czasie na Schöneiche (schöne Eiche) piękny dąb – do dziś Grabowiec i okolice zdobią przepiękne dęby, których potęga i piękno zdecydowały pewnie o założeniu tutaj osady przez niemieckich osadników.

Spacerując po wiosce, warto odwiedzić tutejszy park o wspaniałym drzewostanie – w którym między innymi pyszni się wspaniały okaz buka czerwonego. Centrum Grabowca to niewielki stawek zasilany wodami gruntowymi oraz strumykiem spływającym z zachodniej części Wału Zielonogórskiego – wierzchołka Góry Grabowiec, która jest najwyższym wzniesieniem tego odcinka Wału – 167 m n.p.m. Atmosferę wsi tworzy przede wszystkim stara niemiecka zabudowa (XIX i początek XX w.), w części bardzo dobrze zachowana z widoczną szachulcową konstrukcją budynków.

W 2010 roku w Grabowcu rozpoczęło swoją działalność stowarzyszenie miłośników lotniarstwa. Za sprawą dogodnych warunków pogodowych i znajdującego się tutaj zarejestrowanego lądowiska jest to miejsce wielu przedsięwzięć lotniarskich, w których warto uczestniczyć lub podziwiać umiejętności lotniarzy i piękno ich delikatnych „stateczków”.

Teresa i Grzegorz Patek, mieszkańcy Grabowca: *Teresa jest nauczycielką, Grzegorz byłym Wiceprzewodniczącym Rady Gminy Świdnica – rowerami zwiedzili już prawie całą Polskę, ale „raj” po Małej Ojczyźnie to dla nich zawsze doskonały relaks.*

Grabowiec to oczywiście lądowisko, to ferma danieli, ale jako leśnik, wielbiciel przyrody i rowerzysta chcę szczególnie polecić

Okolice Lipna i Grabowca / Umgebung von Lipno und Grabowiec / Around Lipno and Grabowiec

okolicie Grabowca, Lipna i Koźli. Większość leśnych dróg doskonale nadaje się do jazdy na rowerze. Na leśnych polankach można natknąć się na storczyki, a w bogatszych, żyzniejszych fragmentach lasu na wiciokrzew pomorski.

To roślina, która bardzo rzadko występuje w stanie naturalnym, w zasadzie tylko na zachodzie kraju. W czerwcowe wieczory upaja swoim zapachem.

Niedaleko Grabowca, zaraz za hydrofornią jest miejsce, które nazwaliśmy z żoną lokalną Amazonią. Jest to urokliwy zakątek, w którym dominujący zapach wiciokrzewu i naturalna roślinność dostarczają naszym zmysłom niezapomnianych wrażeń. Warto odwiedzić to miejsce.

LIPNO

Około 2 km od Grabowca znajduje się malutkie Lipno. Lecz nie może być nic bardziej mylnego niż decyzja o pominięciu go w swych wędrówkach. Jeszcze kilkadziesiąt lat temu w Lipnie znajdował się wspaniały dwór otoczony pięknym parkiem. Niestety, w ciągu kilku lat po wojnie został doszczętnie rozebrany, a jedyną pozostałością, która być może pobudzi wyobraźnię turysty, jest ceglano-kamienny filar – fragment dawnej bramy wjazdowej do majątku. Wokół niej widoczne są jeszcze ślady dawnej świetności i wytrwałości gospodarzy – tajemniczy park z pięknymi okazami lip, dębów, akacji i drzew iglastych.

W centrum wsi znajduje się kościół pod wezwaniem Świętej Rodziny. Zbudowany w latach 1841-1842 jest budynkiem o konstrukcji ryglowej, w której widoczny w elewacji zewnętrznej drewniany szkielet tworzy wspaniały element dekoracyjny, dodający charakteru i uroku nie tylko samemu budynkowi, ale również całej wiosce. Warto obejrzeć tę świątynię również w środku

(można się umówić z proboszczem tutejszej parafii – Koźla), ponieważ już po zrobieniu pierwszego kroku znajdziemy się w innej epoce. Drewniana podłoga, skromne wyposażenie wnętrza, drewniane empy i strop uderzają autentycznością i pozwalają zapomnieć o zgiełku współczesności i otaczających nas zewsząd plastiku i stali.

Tajemnicze temperatury.

Położone na płaskim terenie Lipno, otoczone ze wszystkich stron lasami, nazywane jest również Bramą Lasu, ponieważ stamtąd udać się dalej można już tylko leśnymi duktami. Co ciekawe, średnia temperatura powietrza jest tutaj o 2-4 stopni niższa niż w leżącym nieopodal Grabowcu.

Lasy otaczające Lipno i Grabowiec to królestwo grzybów, jagód i leśnej zwierzyny. Obok żyjących w naturalnym stanie saren, dzików i nawet losi spotkać tutaj można również danieli, których hodowla znajduje się w Grabowcu.

Winnica Cosel w Koźli / Vineyard Cosel in Koźla / Weinberg Cosel in Koźla

Warto podejść spokojnie do ogrodzeń gospodarstwa, bo widok przechadzających się dostojnie byków (samców) ozdobionych specyficznym porożem dostarcza niezapomnianych przeżyć.

KOŹLA

Opuszczając Letnicę, wędrujemy wzdłuż asfaltowej drogi. Można podążać wprost – drogą, ale z pewnością nikt, kogo skuszą rozciągające się wokół wzniesienia i pagórki, nie pożałuje kilkuset dodatkowych metrów, decydując się na wędrówkę pobocznymi drogami polnymi. Naszym celem jest Koźla, wieś, w której wspomniana asfaltowa szosa ma swój koniec.

W centralnym punkcie wsi, przy rondzie znajduje się przystanek autobusowy, a kilkaset metrów dalej niewielka stacja PKP, z której warto skorzystać, podróżując szynobusem relacji Zielona Góra – Nowogród Bobrzański (Żary).

Najciekawszym budynkiem jest widoczny już z odległości kilku kilometrów górujący nad miejscowością kościół pod wezwaniem św. Jadwigi Śląskiej (dotrzemy do niego, skręcając w prawo przy rondzie). Kościół najprawdopodobniej powstał w XIV wieku. Jest budowlą murowaną, z prezbiterium zamkniętym prostą ścianą. Od zachodu góruje nad nim wieża z kruchtą w przyziemiu, natomiast wieżę wieńczy murowany hełm w formie iglicy. Obronny charakter wieży wedle wielu historyków wskazuje na wcześniejsze powstanie kościoła, około połowy XIII wieku. Ciekawostką jest, że do wnętrza wieży można się dostać jedynie po drabinie przez umiejscowione na wysokości około 4 m drobne drzwiczki, a ściany w wyższych partiach wieży osiągają ponad 1 m grubości. Nietrudno wyobrazić sobie scenkę, w której grupka osób z lokalnej społeczności szuka schronienia w bezpiecznym miejscu podczas napadu hordy tatarskiej, która w istocie była utrapieniem tych ziem w czasie mongolskich najazdów na Europę. (Ze względu na postacie, który wzbudzali, Mongołowie zwani byli Tatarami – istotami z Tartaru, czyli z piekła rodem).

Święta Jadwiga Śląska – Jadwiga, córka Bertholda, księcia Meranu, Karyntii i Istrii, była żoną Henryka Brodatego. Oboje małżonkowie przeszli do historii przede wszystkim jako ludzie o wielkiej pobożności. Jadwiga miała 13 lat, kiedy została żoną księcia, a w swym oddaniu wierze, w umartwieniach i dobroczynności wkrótce prześcignęła małżonka, doskonale dopasowując się do surowych zwyczajów jego domu. Oboje założyli w Trzebnicy w 1203 roku męski klasztor cysterski, a kiedy tylko stało się to możliwe, Jadwiga ufundowała również klasztor żeński. W 1213 roku zamknęła się tam wraz ze swoją córką. Wiodła w klasztorze życie pełne wyrzeczeń i umartwień. Swego rodzaju sławę przyniosło jej postanowienie, że do końca swych dni będzie chodziła boso (co, zważywszy na ówczes-

nie panujące warunki, miało szczególne znaczenie). Nawet mimo skarcenia przez swego spowiednika konsekwentna kobieta nie zmieniła postanowienia i nosiła obuwie pod pachą. Skóra na stopach twardniała, rogowaciała, miała ropne wykwity i pękała. Jak podaje Feliks Koneczny, w stopach porobiły się dziury i byli świadkowie na to, że do niektórych dało się włożyć nawet palec, takie były duże...

Nieopodal kościoła znajduje się barokowy dwór zbudowany w końcu XVII wieku, a następnie remontowany i częściowo przebudowany w drugiej połowie XIX wieku. Obecnie użytkowany jest przez osobę prywatną.

Koźła to również wino. W centrum wsi znajduje się rodzina Winnica Cosel Jolanty i Stanisława Hoderów. Pięknie prowadzony ogród różany, wspaniałe okazy drzew – wśród nich mamutowiec, najstarsze drzewo świata o charakterystycznej miękkiej korze – i wreszcie winorośl... Wśród uprawianych odmian znajduje się winorośl o ciekawym, „bożonarodzeniowym” smaku.

Co roku w lipcu przez Koźlę przechodzi pielgrzymka. Wtedy w miejscowości robi się gwaro i bardzo wesoło. Pielgrzymi idą z Żar do Rokita, aby pomodlić się w Sanktuarium Matki Bożej Cierpliwie Słuchającej. Mieszkańcy Koźli starają się jak najlepiej ugościć wędrowców. Wspólnie pieką ciasta, przygotowują potrawy. Organizują też ognisko, aby razem z pielgrzymami piec kielbaski i śpiewać pieśni. Oferują również nocleg. Przeważnie mieszkańcy Koźli zapraszają do swoich domów, a kiedy zabraknie miejsca, noclegi są przygotowywane również w świetlicy wiejskiej. Wypañi, najeżeni i zadowoleni pielgrzymi rano znów wyruszają w drogę. Bywa, że dołączają do nich również mieszkańcy Koźli.

Kościół pw. św. Jadwigi w Koźli
St. Jadwiga Church in Koźle
Kirche der Heilige Hedwig von Schlesien in Koźle.

Bogumił Hoder, artysta malarz, mieszkaniec Koźli:

Koźla charakteryzuje się niezwykle pięknym położeniem. Otoczona ze wszystkich stron przez lasy sosnowe darzy czystym i zdrowym powietrzem oraz wspaniałymi pejzażami przez cały czas i o każdej porze roku. Stanowi jedno z tych miejsc, które świadczą o niewątpliwej urodzie Polski i pozwalają zarówno na wyciszenie, kontemplację i odpoczynek, jak również wyzwalają energię i chęć do pracy. Każdy zakątek posiada tutaj swój niepowtarzalny urok, zachęcając do długich spacerów.

SECTOR III – LETNICA, KOŻŁA, GRABOWIEC AND LIPNO

LETNICA

Located in the hilly area Letnica is particularly charming and beautifully presents itself. The red roofs of houses interspersed by green of the trees with the towers of St. Simon and Jude Thaddeus Church and post-evangelical church, dominate over the village. It is an unforgettable view arousing curiosity.

Entering into Letnica from Buchalów pass the holiday farm "Letnica" which belongs to Włodzimierz Sroka. This is a very well-developed place offering its guests not only accommodation but also tasty meals. There is only peace and quiet filled with sounds of the forest and singing birds, but also a small swimming pool and interesting stories, which you can listen to at the fire or enjoying tasty delicacies prepared by the hosts - including those from their own hand-built smokehouse.

Tajemniczy kościół w Letnicy
Mysterious church in Letnica
Geheimnisvolle Kirche in Letnica

Letnica greets us with the court (palace of the XVI century), standing close to post-evangelical church (XIX century) and landscaped park surrounding the buildings. Flowing stream only adds the charm to the complex.

The whole creates Art Estate of Letnica (Letnicki Majątek Artystyczny - LMA) - a place of many interesting cultural events - exhibitions and open-air painting, concerts and performances organized outdoors and in the halls of the buildings.

Right beside to the post-evangelical church stands a monument commemorating heroes of First World War - previous inhabitants of these lands. Next to it monumental oak, the witness of secrets and history of this sunny village.

Henryk Krakowiak lives in the manor of Letnica. He is the artist and custodian of LMA, he also takes care of animating cultural life in Letnica and the entire municipality. Under his guardianship the group of young people from Letnica created a splendid mosaic that decorates the bus stop. There is also a fountain that gives a rest to residents and walking or cycling tourists who follows that route. Curiosity of Letnica are sundials which are decorating few houses. They were created on the initiative of Andrzej Janion.

The church of Letnica (XVI century) draws attention to its shape and inspires respect by simplicity and modesty. The dirt track leading to the building and surrounding it stone wall adds the charm. The church looks very modest, not only from outside. The interior is also very simply equipped. However, the four late baroque figures at the altar and a crucifix are worth viewing. The wooden altar is decorated with another three figures: a cross with a dying Christ, the Holy Virgin and John the Evangelist. On the tower church three cast-iron bells are

hung, moulded in 1880. The smallest one has no heart. A loud sound of bells is heard several kilometers away in Koźła.

If Letnica aroused your curiosity and you would like to go for a walk with a guide who knows all the secrets of this beautiful village, we invite for meeting with Andrzej Janion who certainly will be happy to look after of the curious tourists – the address: 6 Letnica.

Going further along the tarmac road towards Koźła - Grabowiec it is worth a while to stop and look at the village behind ... It is hardly surprising, that residents believe that Letnica is the most picturesque and beautiful village in the municipality.

Andrzej Janion, painter, photographer, writer, resident of Letnica

Clocks, clocks, clocks ... Letnica is famous of its sundials, which an attentive observer will notice on some houses. It was my initiative. I used to work in Jędrzejów - at the Museum of Sundials of count Przyppkowski. Jędrzejów is a town of clocks. I have learned proper techniques for creating these large, colorful and beautiful sundials. My dream is so this type of work would be on the wall of every home and on the churches. I hope that someday it will be like that but now it is worth to see at least those which are here already.

According to old references and maps, the village belonged to count Młodot and lay between the church and the castle. It was a stone castle in the form of a residential tower. Probably it was two-storey building with the attic and the basement, I was playing there as a child. Tower with the courtyard was surrounded by a stone wall and a moat, which can be still seen today on the east side of the village.

There are the most beautiful views in Let-

Budynek szachulcowy; Grabowiec / Half-timbered buildings. Grabowiec / Fachwerkhaus. Grabowiec

nica comparing to other villages in the municipality. On the south side you can see Dałkowskie Hill. You can see as much as 20 villages on it.

GRABOWIEC

By the same road, passing mushroom company (Qualitychamp) on the right, you get to Grabowiec village. It is worth to be careful on the road (even if you travel by car over tarmac road), especially in the evening or at night, because very often natural hosts of the forest – like deer, foxes and wild boars can come out on the road. It happens that such a meeting ends up very unpleasantly for both sides.

Grabowiec is a small village surrounded by hills, meadows and forests. Mainly pine trees forest, although you can find the birch copice, beautiful oaks and stunning during blossoming acacias. Probably the niche location of the village makes that, the unique microclimate was created here.

Despite the simplicity of architectural forms and the lack of monuments of major importance, Grabowiec has peculiar charm and serene atmosphere. No wonder the former name of the village was "Schonefeld" - a beautiful place, beautiful field, changed at a later time to Schöneiche (schone eiche) beautiful oak – until today Grabowiec and its surroundings are decorated with beautiful oaks, their power and beauty probably decided, that German settlers started a settlement here.

Walking around the village it is worthwhile to visit the local park with different kind of trees, including magnificent specimen of a red beech. The center of Grabowiec is a small pond powered by groundwater and creek that flows from the western part of the Sandbank of Zielona Góra – the top of Grabowiec Mountain, which is the highest point of this section of the Sandbank - 167 meters above sea level. The atmosphere of the village is created ma-

inly by old German buildings (XIX and early XX century), partly, very well-preserved with visible half-timbered structure of buildings.

In 2010, in Grabowiec, the Association of Hang Gliding Enthusiasts started its activities. Thanks to favorable weather conditions and the landing place which is registered here, Grabowiec became a place of many hang-gliding projects in which you can participate or enjoy watching skills of hang-gliders and beauty of their delicate "boats" on the sky.

Teresa and Grzegorz Patek, residents of Grabowiec, Teresa is a teacher, Grzegorz is a forester – they travelled around Poland on the bikes, but the "tour" in their Little Motherland is the best form of relaxation for them.

Grabowiec it is of course the landing place, a fallow deer farm, but as a forester, the nature lover and cyclist I would recommend Grabowiec, Lipno, Kozła and their surroundings particularly.

Most forest paths is ideal for cycling. On the forest glades you can come across orchids, and in richer, more fertile parts of the forest on honeysuckle. This plant, is very rare and can be found only in the west of the country. You can take delight in its scent during June evenings.

Close to Grabowiec, behind hydrophore plant there is a place that we call, with my wife, the local Amazonia. It is a beautiful spot, in which the predominant smell of honeysuckle and natural vegetation provides an unforgettable experiences for our senses. This place is worth a visit.

LIPNO

2 km from Grabowiec there is a tiny village, Lipno. But nothing could be more erroneous

than the decision to skip it in your plans. Just a several dozen years ago there was a magnificent manor house in Lipno surrounded by beautiful parkland. Unfortunately, within few years after the war it was completely demolished, and the only remnant, which may stimulate the imagination of tourists, is a brick and stone pillar – a part of the old gate to the property. The mysterious park with beautiful specimens of linden, oaks, acacias and conifers stretches around as a substitute for its former glory and perseverance of the hosts.

In the center of the village there is Holy Family Church. It was built between 1841-1842 and it has a spandrel beam construction, which is visible on the outside elevation. The wooden frame creates a wonderful decorative element that adds character and charm not only to the building, but also to the entire village. You should also visit the church inside (you can arrange it with the local parish priest from Koźła). After making the first step, you will find yourself in a different era. A wooden floor,

a modest interior, wooden galleries and the ceiling, all of it together hits with its authenticity and let you forget the hustle and bustle of contemporary life and all that plastic and steel that surrounds us.

Mysterious temperatures.

Lipno, located on flat terrain is surrounded by forests and it is also known as a Forest Gate, if you would like to go further from there, you can only take forest paths, there is no other way. Interestingly, the average temperature here is about 2-4 degrees lower than in lying nearby Grabowiec.

Forests that surrounds Lipno and Grabowiec are a kingdom of wild mushrooms, berries and forest wildlife. Beside animals like deer, wild boar and even elk, you can also find a fallow deer here. Their farm is situated in Grabowiec. It is worth to get to the farm fence quietly, because the view of walking with dignity bulls (males) with their decorative antlers is an unforgettable experience.

Słoneczna mozaika w Letnicy / The sunny mosaic in Letnica / Sonnenmosaik in Letnica

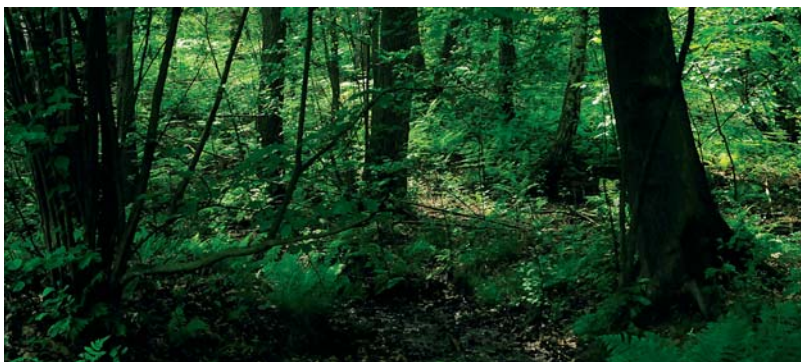
KOŹŁA

When leaving Letnica go along the tarmac road. You can travel directly – by the road. But certainly no one who will be seduced by extending around hills, will regret doing few hundred meters more, deciding to walk along dirt-track. Our aim is Koźła, the village where mentioned tarmac road ends.

In the center of the village at the roundabout there is a bus stop, a few hundred meters further a small railway station, from which we can travel by train on the route Zielona Góra - Nowogród Bobrzański (Żary).

The most interesting building is visible even few kilometers away, towering above the village St. Jadwiga Church (we can get to it by turning right at the roundabout). The church was built probably in the XIV century. It is a brick building, with presbytery closed by simple, straight wall. The tower with a vestibule in the basement is dominating over and the it is crowned with a helmet in the form of a needle. Defensive nature of the tower, according to many historians, points to the early formation of the church, about half of the XIII century. It is interesting that the interior of the tower can be reached only by a ladder through a small door placed at a height of about 4 meters, the walls in the upper parts of the tower are more than 1 meter thick. It is not difficult to imagine a scene in which a small group of local people is seeking a shelter in a safe place during the attack of the Tartar hordes, which were indeed a plague for these lands during the Mongol invasions in Europe. Due to the terror which they aroused, Mongols were called Tartars - creatures from Tartarus, in other words from hell.

St. Jadwiga Śląska - Jadwiga, the daughter of Berthold, the Prince of Meran, Carinthia and

Amazonia, okolice Grabowca / Amazonia, surroundings Grabowiec / Amazonien. Umgebung von Grabowiec

Istria, the wife of Henryk Brodaty. Both spouses have gone down in history primarily as a people with a great devotion. Jadwiga was 13 years old when she was married to the Prince, and in her dedication to faith, charity, mortification, she overtook the spouse soon, perfectly adjusting to the strict customs of his house. They founded male Cistercian monastery in Trzebnica in 1203, and when it became possible, Jadwiga also founded a nunnery. She locked herself there with her daughter in 1213. In the convent she led life full of sacrifice and mortification. Specific kind of fame was brought to her by decision that to the end of her days she will walk barefoot (taking under consideration the weather conditions at that time, it had particular significance). Even though her confessor reprimanded her, consistent woman has not changed her mind and was caring her shoes under her arm. The skin on the feet, hardened and calloused, had purulent eruptions and was cracking. According to Felix Konieczny, in her feet were holes, and there were witnesses to the fact that you could put whole finger in it, they were that big ...

Near the church there is a baroque manor built in the late XVII century, then repaired and partly rebuilt in the second half of the

XIX century. Now it belongs to a private person.

Koźła also "means" the wine. In the center of the village, there is family vineyard called Cosel, it is owned by Jolanta and Stanisław Hoder. A beautifully maintained rose garden, a magnificent specimen of trees - among them Giant Sequoia the world's oldest tree with a characteristic soft bark - and finally the grapevine ... Among the cultivated varieties of vines there is one of really interesting "Christmas" taste.

Each year pilgrimage walks through Koźła in July. The village gets busy and very happy. Pilgrims are coming from Żary to Rokietno to pray in the sanctuary of Our Lady Carefully Listening. Residents of Koźła try their best to accommodate travelers. They bake cakes, prepare the food. They organize a bonfire, so that they can roast sausages for pilgrims and sing songs together. They also offer overnight stays. Mostly Koźła residents invite pilgrims to their homes, and when they run out of space, places are prepared in community center. Rested, fed and happy pilgrims hit the road again in the morning. Sometimes Koźła residents join them.

III. SEKTOR – LETNICA, KOŹLA, GRABOWIEC UND LIPNO

LETNICA

Auf einem hügeligen Gebiet gelegen ist die Ortschaft sehr bezaubernd und präsentiert sich wunderbar von der südlich-westlichen Seite. Rote Häuserdächer verflechtet mit grünen Bäumen und sie überragenden Türmen der Kirche St. Simon und Judas Thaddäus und der postevangelischen Kirche schaffen einen unvergesslichen, spannenden Blick.

Wenn Sie nach Letnica von der Buchalów-Seite kommen, fahren Sie am Urlaubsbauernhof Letnica von Włodzimierz Sroka vorbei. Die Einrichtung ist sehr gut ausgestattet, bietet ihren Gästen nicht nur Unterkunft, aber auch leckere Mahlzeiten. Frieden und Stille, unterbrochen nur mit Waldrauschen und Vogelgesang. Ein kleines Schwimmbad und spannende Geschichte, die man am Lagerfeuer hören kann oder vom Wirt zubereitete Leckereien, auch aus dem selbst gebauten Räucherzimmer. Das alles können Sie im Urlaubsbauernhof Letnica erwarten.

Zegar słoneczny w Letnicy
The sundial in Letnica / Sonnenuhr in Letnica

Letnica begrüßt Sie mit dem Hof (Palast aus dem 16. Jh.), der nahe stehenden postevangelischen Kirche (19. Jh.) sowie einem die Gebäude umzäunenden Naturpark, dessen Charme vom durch ihn durchfließenden Bach noch größer wird. Die Ganzheit bildet das Künstlerische Gut in Letnica (Letnicki Majątek Artystyczny - LMA) - ein Ort für viele interessante kulturelle Veranstaltungen - Ausstellungen und Freilichtmalereien, Konzerte sowie Theateraufführungen, die im Freien und in den Sälen beider Gebäude veranstaltet werden.

Direkt bei der postevangelischen Kirche steht ein Denkmal, das Helden der I. WK - vorige Bewohner dieses Landes - verewigt. Gleich daneben wächst eine monumentale Eiche, eine Zeugin der Geheimnisse und Geschichte dieses sonnigen Dorfes.

Der Hof in Letnica wird aktuell vom bildenden Künstler, Henryk Krakowiak, bewohnt, der nicht nur der Kustode vom LMA ist, sondern auch Freizeitanimateur in Letnica und der ganzen Gemeinde ist. Unter seinem Fuchtel machte eine Jugendgruppe aus Letnica ein wunderschönes Mosaik, das sonnig die Bushaltestelle verziert. Dort entstand auch ein Brunnen, der an heißen Tagen Bewohnern und Touristen, die zu Fuß oder mit dem Rad diesen Weg durchwandern, Erfrischung gibt.

Eine Merkwürdigkeit von Letnica sind Sonnenuhren, die ein paar Häuser verzieren. Sie entstanden aus der Initiative von Andrzej Janion.

Die Kirche in Letnica (16. Jh.) erregt Aufmerksamkeit mit ihrer dezenten Form und erweckt Wertschätzung mit Bescheidenheit und Schlichtheit. Viel Charme bringt auch der zum Gebäude führende Feldweg sowie es umarmende Steinmauer. Die Kirche sieht nicht nur von außen sehr schlicht aus. Auch innen ist sie sehr arm ausgestattet. Aufmerksamkeit erregen vier spätbarocke

Altarsfiguren und das Kruzifix. Der Altar wird auch von drei Figuren verziert: Kreuz mit dem sterbenden Christus, Gottesmutter und Johannes Evangelist. Auf dem Kirchturm hängen drei gusseiserne Glocken aus 1880. Der kleinste hat heutzutage keinen Klöppel. Weit vernehmlicher Glockenklang wird in der ein paar Kilometer entfernten Ortschaft Koźla gehört.

Wenn Letnica Ihre Aufmerksamkeit erregte und Sie mit jemandem, der alle Geheimnisse dieser wunderschönen Ortschaft kennt, einen geführten Spaziergang machen möchten, laden wir Sie zu einem Treffen mit Andrzej Janion ein. Er wird sich sicher mit großer Vergnügung um neugierige Touristen kümmern - Adresse: Letnica 6

Wenn Sie weiter die Asphaltstraße Richtung Koźla/Grabowiec fahren, lohnt es sich kurz anzuhalten und auf die rückwärtige Ortschaft einen Blick zu werfen... Es ist leicht zu verstehen, dass die Bewohner von Letnica ihre Ortschaft für das malerischste und schönste Dorf in ganzer Gemeinde halten.

Andrzej Janion, Kunstmaler, Kunstfotograf, Literat, Bewohner von Letnica
Uhren, Uhren, Uhren... Letnica ist von seinen Sonnenuhren bekannt, die ein aufmerksamer Beobachter auf manchen Häusern wahrnehmen kann. Dies war meine Initiative. Früher arbeitete ich in Jędrzejów - im Museum der Sonnenuhren des Grafen Przytkowski - und Jędrzejów ist eine Stadt mit vielen Uhren. Ich lernte entsprechende Bautechnik solcher großen, bunten und schönen Sonnenuhren. Ich träume davon, dass solche Kunststücke auf den Fassaden aller Häuser und Kirchen zu sehen sind. Ich hoffe, dass Zukunft eine solche Möglichkeit bringt, aber es lohnt sich sowieso die bereits vorhandenen zu sehen.

Laut alten Notizen und Karten gehörte das Dorf zum Komes Młodot und lag zwischen der Kirche und seinem Schloss. Es war ein Schloss in Form vom Wohnturm aus Stein. Sicherlich zweigeschossig mit einem Dachboden und Keller, in dem ich noch als Kind spielte. Der Turm mit einem Hof war mit einer Steinmauer und einem Festungsgraben umgeben, den man heuteim östlichen Dorfteil sehen kann.

Letnica bietet schönste Landschaften in der ganzen Gemeinde an. Im Süden sieht man Anhöhen Dalkowskie. Es sind dort sogar 20 Dörfer zu sehen.

GRABOWIEC

Wenn Sie weiter denselben Weg fahren und an der Champignonzucht (Firma Quality-champ) vorbeifahren, erreichen Sie das Dorf Grabowiec. Es lohnt sich auf der Route sehr aufmerksam zu bleiben (selbst wenn Sie mit dem Auto die Asphaltstraße fahren), besonders am Abend oder in der Nacht, weil sehr oft auf die Straße die natürlichen Waldbewohner – Rehe, Fuchse oder Wildschweine – kommen. Manchmal kann ein solches Treffen für beide Seiten böses Ende nehmen.

Grabowiec ist ein kleines Dorf, das von Hügeln, Wiesen und einem Kieferwald (obwohl wir hier auch einen Birkenhain, schöne Eichen und in der Blütezeit bezaubernde gewöhnliche Robinien finden) umgeben ist – sicherlich ist das der Grund dafür, dass in dem in einer Mulde gelegenen, als ob unter Wäldern versteckten Dorf, ein spezifisches Mikroklima entstand.

Trotz Schlichtheit der architektonischen Formen und Mangel an Sehenswürdigkeiten von größerer Bedeutung hat Grabowiec seinen Charme und eigenartige Stimmung. Der alte Namen – Schönefeld – wundert denn nicht; er wurde später zu Schöneiche geändert - bis zu

heutigen Tagen gibt es in Grabowiec und seiner Gegend wunderschöne Eichen, deren Macht und Schönheit sicherlich über Gründung einer Siedlung hier von deutschen Siedlern entscheiden.

Wenn Sie einen Spaziergang durch das Dorf machen, lohnt es sich den hiesigen Park zu besichtigen – u.a. einen wunderbaren Exemplar der Rotbuche zu sehen. Das Zentrum von Grabowiec ist ein kleiner Teich mit Bodenwasser gespeist sowie ein Bach, der vom westlichen Teil des Landrückens Zielonogórski abfließt – vom Gipfel des Bergs Grabowiec, der die größte Anhöhe diese Landrückenabschnitts (167 m ü.d.M.) ist. Das Dorfklima wird aber vor allem von der alten deutschen Bebauung (19. Jh. und Anfang des 20. Jh.) gemacht, die im Großteil sehr gut erhalten ist mit sichtbarer Fachwerkkonstruktion der Gebäude.

2010 startete in Grabowiec der Verein der Gleiterliebhaber ihre Tätigkeit. Dank der günstigen Wetterbedingungen und einem hier vorhandenen, registrierten Flughafen ist das ein Ort vieler Gleiterunternehmen, die Ihrer Beteiligung wert sind. Sie können auch die Fähigkeiten der Skysurfer und Schönheit ihrer zarten "Schiffe" bewundern.

Teresa und Grzegorz Patek, Bewohner von Grabowiec; Teresa ist Lehrerin, Grzegorz ist stellvertretender Vorsitzende des Gemeinderates Świdnica – sie besichtigten mit dem Fahrrad fast ganzes Polen, aber ein Ausflug in die Kleine Heimat ist für sie immer eine ausgezeichnete Erholung. Grabowiec ist selbstverständlich ein Landeplatz, eine Damhirschfarm, aber als Forstwirt, Naturfreund und Radfahrer möchte ich vor allem die Umgebung von Grabowiec, Lipno und Kozła empfehlen. Die meisten Waldwege sind ideal für Radausflüge. Auf Waldlichtungen können Sie Knabenkräuter und in reicheren, fruchtbareren Waldteilen Waldgeißblatt sehen.

Diese Pflanze tritt sehr selten in der Natur auf, eigentlich nur im Westen Polens. An Juniabenden berauscht sie mit ihrem Duft. Nicht weit von Grabowiec, gleich hinter der Wasserversorgungsanlage gibt es einen Ort, der von mir und meiner Frau Amazonien genannt wurde. Es ist eine zauberhafte Ecke, in der der dominante Duft des Waldgeißblattes und natürliche Pflanzen einen unvergesslichen Eindruck auf unsere Sinne machen. Es lohnt sich, diesen Ort zu besuchen.

LIPNO

2 km von Grabowiec gibt es die kleine Ortschaft Lipno. Es wäre jedoch ein Irrtum, sie während Ihren Wanderungen auszulassen. Bereits vor einigen Dutzend Jahren gab es in Lipno einen großartigen Hof, der mit einem wunderschönen Park umgeben war. Leider wurde er in den Nachkriegsjahren völlig niedergerissen und der einzige Überrest, der die Touristenfantasie antreiben kann ist der Pfeiler aus Ziegel und Stein - ein Element des alten Hoftors. Um sie herum erstreckt sich ein Ersatz der ehemaligen Pracht und Ausdauer der Hausherrn - ein geheimnisvoller Park mit schönen Exemplaren von Linden, Eichen, Akazien und Nadelbäumen.

Im Dorfzentrum steht die Kirche zur Heiligen Familie. 1841-1842 gebaut ist sie ein Riegelbaugewerk. Das an der Fassade sichtbare Holzriegelwerk macht eine ausgezeichnete Verzierung aus, die Charakter und Charme nicht dem Gebäude, sondern auch dem ganzen Dorf bringt. Es lohnt sich den Tempel auch innen zu sehen, weil Sie bereits nach dem ersten Schritt in einer anderen Epoche gelangen (Sie können mit dem Pfarrer der hiesigen Pfarrei Koźla einen Termin ausmachen). Der hölzerne Boden, schlicht ausgestattete Innenräume, Holzem-poren und Decke fallen mit ihrer Authentizität ins Auge und lassen das tägliche Getümmel und allgegenwärtige Anwesenheit von Plastik und Stahl vergessen.

Geheimnisvolle Temperaturen.

Flach gelegenes Lipno, von allen Seiten mit Wäldern umgeben, wird auch Waldtor genannt, weil aus Lipno nur Waldschneisen weiter führen. Interessant ist, dass die mittlere Temperatur hier 2-4 Grad niedriger als im in der Nähe gelegenen Grabowiec ist.

Daria Nawrocka, grafika, Kościół pw św. Rodziny, Lipno / Graphic arts by Daria Nawrocka Holy Family Church. Lipno
Graphik von Daria Nawrocka. Kirche zur Heiligen Familie in Lipno

Wälder, die Lipno und Grabowiec umgeben, sind ein Reichtum von Pilzen, Beeren und Wildtieren. Neben wild lebenden Rehen, Wildschweinen und sogar Elchen, kann man hier auch Damhirsche sehen, die in Grabowiec gezüchtet werden. Gehen Sie ruhig an die Wirtschaftszäune heran, weil der Blick auf würdevoll herumlaufende Bullen mit spezifischem Geweih wirklich unvergesslich ist.

KOŹLA

Wenn Sie Letnica verlassen, fahren Sie die Asphaltstraße entlang. Sie können geradeaus fahren, jedoch niemand, den umliegende Anhöhen und Hügel anlocken, wird

ein paar zusätzliche Hundert Meter bereuen, wenn er sich für Wanderung auf Nebenfeldwegen entscheidet. Unser Ziel ist Koźla, ein Dorf in dem die erwähnte Asphaltstraße endet.

Im Dorfzentrum befindet sich am Kreisverkehr eine Bushaltestelle, und ein paar Hundert Meter weiter ein kleiner Bahnhof, dessen Verbindungen empfehlenswert auf der Strecke Zielona Góra – Nowogród Bobrzański (Żary) sind.

Das interessanteste Gebäude ist die aus der Entfernung von ein paar Kilometer sichtbare Kirche zur heiligen Hedwig von Andechs (fahren Sie am Kreisverkehr rechts). Die Kirche stammt wahrscheinlich aus dem 14. Jh. Sie ist ein gemauertes Gebäude

mit einem mit gerader Wand abgeschlossenen Presbyterium. Vom Westen wird sie von einem Turm mit Vorhalle im Erdgeschoß überragt, der Turm wird von einem gemauerten Helm in Form von einer Turmspitze gekrönt. Schutzcharakter des Turms weist nach vielen Historikern auf früheren Kirchenbau (ungefähr Hälfte des 13. Jh.) hin. Es ist interessant, dass man in den Turm nur mit einer Leiter durch ein auf der Höhe von 4 m befestigtes Türchen reingehen kann. Obige Wände sind über 1 m breit. Es ist leicht, sich eine Szene vorzustellen, in der während des Überfalls tatarischer Horde eine Gruppe der lokalen Gesellschaft am sicheren Ort Obhut sucht. Die Horde war tatsächlich ein Kummer dieses Landes während mongolischen Einfällen in Europa. (In Anbetracht der Angst, die sie erweckten, wurden Mongole Tataren genannt - Wesen aus dem Tartaros, d.h. Ausburten der Hölle).

Die heilige Hedwig von Andechs - Hedwig, Tochter vom Andechser Graf Berthold IV., Graf von Tirol, Kärnten und Istrien, und Ehefrau von Heinrich der Bärtige. Das Ehepaar war sehr fromm und förderte die Vertiefung des

christlichen Glaubens. Hedwig wurde mit 13 dem Herzog verheiratet, und bald übertraf sie ihren Mann an Hingabe, Kasteiungen und Wohltätigkeit und passte sich zu strengen Sitten seines Hauses an. 1203 gründeten sie das Zisterzienserkloster in Trebnitz und als es nur möglich war, auch die Zisterzienserinnen-Abtei. 1238 trat sie ins Kloster ein, das vom ihren Tochter geleitet wurde. Im Kloster führte sie ein Leben voll von Opfern und Kasteiungen. Sie war von der Entscheidung bekannt, dass sie bis zum Ende ihres Lebens barfuß laufen wird (was im Hinblick auf damalige Bedingungen von großer Bedeutung war). Trotz der Ermahnung ihres Beichtvaters änderte die konsequente Frau ihren Entschluss nicht und trug die Schuhe in der Hand. Die Füße wurden hart, hornartig, die Haut platzte, sie hatte Eiterherde. Nach Feliks Koneczny entstanden in ihren Füßen Löcher und es gab Zeugen, die besagten, dass manche so groß waren, dass man in sie einen Finger reinstecken konnte...

In der Kirchennähe befindet sich ein barocker Hof, der am Ende des 17. Jh. gebaut wurde, und dann in der 2. Hälfte des 19. Jh. renoviert und teilweise umgebaut wurde. Jetzt wird er von einer Privatperson bewohnt.

Ferma danieli, okolice Grabowca / Deer farm, Grabowiec / Damhirsche. Umgebung von Grabowiec

Koźla bedeutet auch Wein. Im Dorfzentrum befindet sich der Familienweinberg Cosel von Jolanta und Stanislaw Hoder. Wunderschöner Rosengarten, prachtvolle Baumexemplare - darunter ein Mammutbaum, der älteste Baum in der Welt mit spezifischer, weicher Rinde - und schließlich der Weinstock... Unter der angebauten Sorten gibt es einen Weinstock mit interessantem "weihnachtlichem" Geschmack.

Jedes Jahr wandern durch Koźla Pilgern. Dann wird in der Ortschaft richtig laut und heiter. Die Pilgern wandern von Zary nach Rokitno, um im Sanktuarium der Geduldig Zuhörenden Gottesmutter zu beten. Bewohner von Koźla geben sich viel Mühe, um die Wanderer am besten zu bewirten. Sie backen gemeinsam Kuchen, bereiten Speisen zu. Sie machen ein Lagerfeuer, um mit den Pilgern Würstchen zu braten und gemeinsam zu singen. Sie bieten auch Unterkunft an. Am meisten laden die Bewohner von Koźla zu ihren Häusern ein, wenn es aber nicht genug Platz ist, gibt es immer Möglichkeit im dörflichen Gemeinschaftsraum zu übernachten. Ausgeschlafen, satt und zufrieden machen sich die Pilgern am Morgen wieder auf den Weg. Manchmal stoßen zu ihnen auch Bewohner von Koźla dazu.

Bogumił Hoder, Kunstmaler, Bewohner von Koźla

Koźla hat eine außergewöhnliche Lage. Von allen Seiten von Kieferwäldern umgeben schenkt es immer und zu jeder Jahreszeit reine und gesunde Luft sowie wunderschöne Landschaften. Es ist einer der Orte, die über zweifellose Schönheit Polens zeugen und sowohl Beruhigung, Meditation und Erholung ermöglichen, als auch Energie und Lust auf Arbeit auslösen. Jede Ecke hat einzigartigen Charme und spornt zu langen Spaziergängen an.

ŚCIEŻKI PIESZE I ROWEROWE

ŚCIEŻKI ROWEROWE ADAMA WOJTUŚCISZYNA, ZAKOCHANEGO W ZIEMI ŚWIDNICKIEJ MIESZKAŃCA ŚWIDNICY

1. Najciekawsza ścieżka rowerowa (patrz mapka).

Startujemy spod GOK-u (dawny Gminny Ośrodek Kultury, ul. Ogrodowa 37) ulicą Krótką do szosy (droga krajowa nr 27), którą przekraczamy. Kierujemy się prosto drogą gruntową i około 500 metrów dalej, na skraju akacyjowego lasu możemy podziwiać potężny dąb, którego wiek jest szacowany na około 600 lat. Miejscowi nazywają to drzewo Michał. To jedno z kilku najstarszych drzew w gminie.

Jadąc dalej i skręcając w lewo na skrzyżowaniu oddalonym o ok. 150 metrów, zjeżdżamy z góry leśną drogą, podziwiając

okoliczną przyrodę. Jadąc prosto przez każde kolejne skrzyżowanie, po przejechaniu ok. 1 km od dębu, dojedziemy do strumyka, który wypływa ze stawku (2 – oznaczenie na mapce) położonego w „Źródlanej Dąbrowie”; strumyk płynie do Zalewu (1).

Jedziemy dalej i koło tablicy informacyjnej o „Źródlanej Dąbrowie” skręcamy w prawo w drogę pożarową i po 400 m odbijamy znów w prawo, w las – tym sposobem dotrzemy do kolejnego stawu (3).

Po powrocie na drogę rowerową po kolejnych 200 m znów skręcamy w prawo i dojeżdżamy do rozlewiska ze wspianą dziką przyrodą, a w bukowym lesku można zrobić sobie krótki odpoczynek lub schronić się przed wiosennym deszczkiem pod trzcinowym zadaszeniem.

Po powrocie na drogę pożarową jedziemy dalej i po 650 m z lewej strony widzimy znaczne obniżenie terenu (dziurę) – tutaj również znajdował się staw, w którym jed-

nak od lat nie ma wody (4). Jedziemy ponad 3 km dalej główną drogą, trzymając się prawej strony na rozdrożach, po czym w bukowym lesku 60 m od drogi odnajdujemy kolejny staw (5). Około 50 m wyżej widać duże mokradło (Źródlika), skąd wypływają leśne strumyki łączące stawy. Mniej więcej 100 m dalej stoi przepiękna daglezja – pomnik przyrody.

Po kolejnych 50 m docieramy na rozdroże i skręcając na nim w lewo, a potem w prawo, dojedziemy do skrzyżowania polnych dróg. Na krzyżowce skręcamy w lewo i po około 1 km docieramy do Słonego od strony Buchałowa.

Natomiast skręcając w prawo na rozdrożu za daglezją, przez 900 m trzymając się głównej drogi i przejeżdżając przez wszystkie skrzyżowania prosto, dojedziemy z powrotem do szosy, na której rozpoczęliśmy przygodę. Trasę można przejść pieszo, nawet bardziej polecam. Zajmuje to około 3-4 godziny.

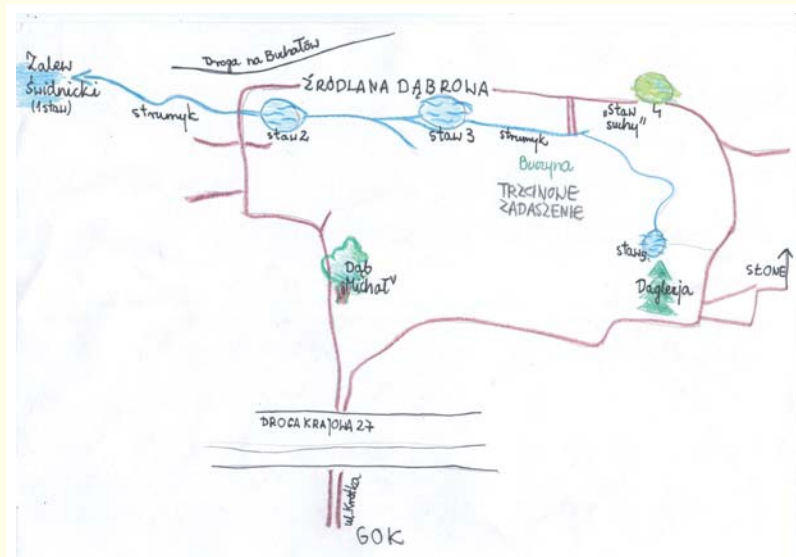
2. Rowerowe drogi wiodące przez gminę

A. Za Zalewem Świdnickim na łuku, w stronę Buchałowa, wjeżdżamy w leśną drogę, którą dojedziemy do Letnicy.

B. Drogą bunkrową dojedziemy do wsi Piaski, stamtąd, za przystankiem PKS, po 3 km dojedziemy do Koźli.

C. Jadąc w stronę nieużywanego bunkra (skręcając w lewo pod koniec ulicy Bunkrowej, po około 1,5 km), dojedziemy do Łochowa, a w Łochowie odbijając na Jeleniów, dojedziemy do tak zwanego majątku za Piaskami, gdzie dawniej była leśniczówka, a teraz jest stawek w lesie.

D. Od Wieży Bismarcka (Wilkanowo) prowadzą ścieżki rowerowe kolejno w stronę zielonogórskiego Amfiteatru, Ochli i Świdnicy. Z nadleśnictwa w Rybnie (przy drodze krajowej nr 27) do Wieży Bismarcka prowadzi ścieżka edukacyjna o tematyce przyrodniczej.

Najciekawsza ścieżka rowerowa / The most interesting cycle path / Der attraktivste Radweg

ŚCIEŻKI ROWEROWE KOŁA ROWEROWEGO KRET

KRECIE PROPOZYCJE

Jak już wspominaliśmy, na terenie naszej gminy stan dróg jest zadowalający, a natężenie ruchu stosunkowo niewielkie. Wymyślając trasy na kolejne wycieczki rowerowe, staramy się unikać wypraw prowadzących do jakiegoś celu i z powrotem, wadliwych. Staramy się, aby w ciągu jednego dnia nie powtarzać tych samych odcinków. Aby zrealizować to założenie, wykorzystujemy istniejące obok dróg asfaltowych

drogi polne i leśne, którymi można przejechać bez większego wysiłku nawet na 28-calowych kołach trekingowych bez specjalnego „górskiego” bieżnika. Poniżej przedstawiamy wybrane po „krecich” dyskusjach najciekawsze trasy:

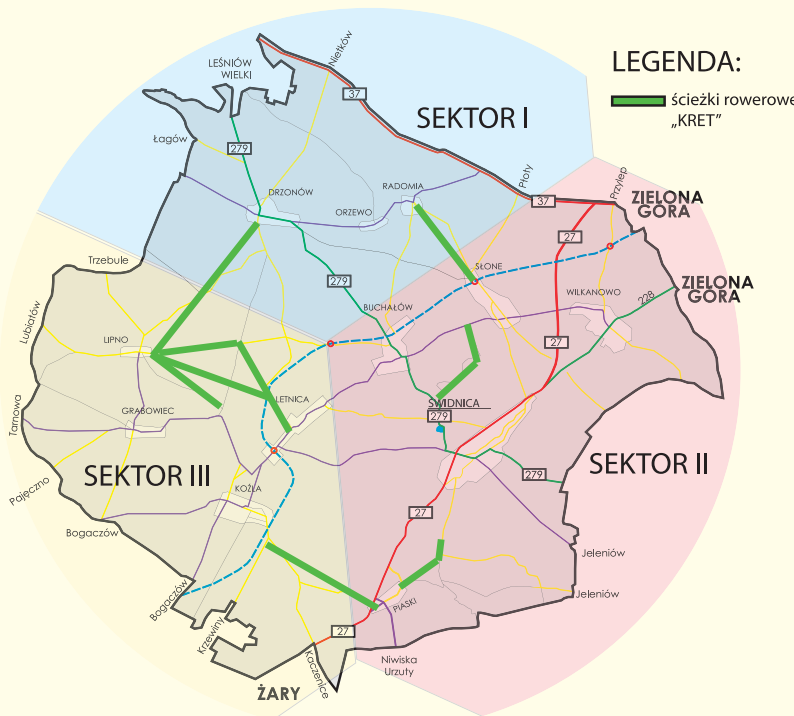
Ślone – Radomia – trasa licząca około 2 kilometrów, będąca olbrzymim skrótem między tymi dwiema miejscowościami. Aby trafić na tę drogę, należy pojechać trasą wzdłuż wsi Ślone, przejechać przez tory kolejowe, a następnie pojechać w lewo, po prawej stronie mając tereny należące do dawnej spółdzielni produkcyjnej. Następnie, jadąc przez sosnowe lasy, mijając linię wysokiego

napięcia, dojeżdżamy do Radomi. Wyjeżdżamy tuż obok bardzo ostrego zakrętu na środku tej wsi, około 100 metrów od sklepu spożywczego.

Drzonów – hydrofornia przed Grabowcem – to kolejny skrót pozwalający zaoszczędzić wiele kilometrów. Wyjeżdżając do lasu od strony Koźli i Grabowca, na początku wieńczącego ponadkilometrową prostą łuku – trafiamy na hydrofornię. Tuż za nią jest rozwidlenie dróg. Wybierając drogę w prawo, po około 4,5 kilometra dojeżdżamy do Drzonowa. Należy jechać cały czas prosto, nie skręcając w żadną z bocznych dróg, które pojawiły się ostatnimi czasy w związku z przeciąganiem przez naszą gminę gazociągu. Trafiamy po drodze na dwa leśne skrzyżowania – z drogą Letnica – Lipno i w okolicy przysiółka Dobra. Wyjeżdżamy w sercu Drzonowa – obok przystanku PKS i stawu przeciwpożarowego.

Hydrofornia – Lipno – kierując się na wspomnianym powyżej rozdrożu w prawo, dojeżdżamy po około 3 kilometrach do Lipna. Jest to droga przejezdna przez większą część roku, prowadząca przez bardzo grzybne okolice. Wyjeżdżamy na początku Lipna, równoległe do drogi asfaltowej.

Letnica – Lipno – ta trasa także pozwala zaoszczędzić wiele kilometrów. Na samym dole Letnicy, w kierunku Koźli, jadąc wzdłuż kamiennego muru, wjeżdżamy na ubitą polną drogę, którą kierujemy się w stronę torów kolejowych. Tuż przed nimi (około 100 metrów) jest rozjazd – jadąc prosto, trafiamy na hydrofornię i opisane powyżej trasy, jadąc w prawo, wjeżdżamy na inną drogę, około 4-kilometrową, prowadzącą do Lipna. Po przejechaniu torów kolejowych jedziemy cały czas prosto i wyjeżdżamy na jednej z bocznych uliczek wspomnianej miejscowości. Tuż za torami można również odbić w prawo – ta droga prowadzi do Dobrej, a w konsekwencji do Drzonowa i także do Lipna. Tę

drogę polecamy jednak osobom niebojącym się ryzyka zabłądzenia i dobrze orientującym się w terenie.

Drzonów – Lipno – ta trasa wiedzie, poczynając od Drzonowa, początkowo przez pola, potem wyłącznie przez bardzo grzybne lasy. Zdarzyło nam się na niej niejednokrotnie zbierać grzyby... Wjeżdżamy na ten szlak naprzeciw drzonowskiej oczyszczalni ścieków, skręcając w lewo. Liczy on sobie około 5 kilometrów. Kilkaset metrów po wjechaniu na teren leśny docieramy do małego rozjazdu, powinniśmy się na nim kierować również w lewo.

Koźla – Piaski – do tej drugiej miejscowości możemy dojechać tylko główną drogą relacji Zielona Góra – Żary albo szlakami polnymi i leśnymi. Jadąc z Koźli, przekraczamy tor kolejowe w pobliżu przystanku PKP i cmentarza. Następnie szeroką przecinką leśną dojeżdżamy do rozległych łąk. Tam, nieco za rośniętą drogą, kierując się na lewo, dojeżdżamy do Piasek – w pobliżu przystanków PKS. Trasa ma około 4 kilometrów długości. Piaski – Świdnica – ta droga ma podobną długość – wjeżdżamy na nią, kierując się na ośrodek „Bunkier”, jadąc ulicą Bunkrową. Pierwsza połowa to droga brukowana, która tuż za wspomnianym ośrodkiem zamienia się w drogę polną, raczej nieprzejezdną w okresie deszczowym. Kilkaset metrów za bunkrem przejeżdżamy przez mostek, za którym

Droga gruntowa w okolicach Świdnicy – prowadzi m.in. do Winnicy św. Jadwigi
Dirt road to St. Jadwiga Vineyard; Świdnica / Feldweg zum Weinberg St. Hedwig. Umgebung von Świdnica

skręcamy w prawo. Do Piasek dojeżdżamy drogą wiodącą między łąkami, a na asfalt wjeżdżamy tuż przed tablicą oznaczającą wjazd do miejscowości.

Świdnica – Słone – ten skrót najlepiej przetestować, rozpoczynając wędrowkę w okolicach Słonego. Kierując się w stronę Buchalowa, około 500 metrów za wsią napotykamy na uczęszczaną drogę polną krzyżującą się z drogą asfaltową. Skręcamy w lewo i kierując się w górę, podążamy w stronę Świdnicy. Droga ta biegnie częściowo wzdłuż „Źródlanej Dąbrowy”. Należy jednak pamiętać o zakazie wstępu na teren źródeł. Wyjeżdżamy z niej kilkaset metrów od Zalewu Świdnickiego, u podnóża tak zwanej „góry buchalskiej” – niszczycielsko poplamionej wśród rowerzystów.

SZLAKI PTTK I NORDIC WALKING ZIELONA GÓRA

- Ścieżka przyrodniczo-leśna

Wędrowka ścieżką przyrodniczo-leśną przez lasy Nadleśnictwa Zielona Góra umożliwia poznanie gatunków roślin, grzybów i zwierząt występujących w ich naturalnym środowisku. Długość trasy wynosi w krótszym wariantcie 1,8 km, w dłuższym 2,2 km. Przybliżony czas przejścia ścieżką wynosi 3-4 godziny. Wędrowka rozpoczyna się przy siedzibie Nadleśnictwa Zielona Góra w Wilkanowie Rybnie – gdzie można też obejrzeć wiele gatunków drzew rosnących w arboretum. Celem wycieczki jest Wieża Wilkanowska.

- Szlak Nordic Walking: Szybki Bismarck
To propozycja dla osób aktywnych, które chcą połączyć pożyteczny sport z przyjemnym zwiedzaniem. Jest to szlak czerwony o długości 7,5 km, położony na południowych zboczach Wału Zielonogórskiego. Różnica wzniesień wynosi około 70 m. Szlak

rozpoczyna się przy Zalewie nad Ochłą i kończy przy Wieży Bismarcka (Wilkanowskiej).

- Szlak rezerwatów przyrody

Szlak niebieski, jego trasa to: Zielona Góra – Góra Wilkanowska – Ochla – Rezerwat Zimna Woda – Zatonie – Park Wiejski Zatonie – Niedoradz – Rezerwat Bażantaria – Otyń – Rezerwat Bukowa Góra – Dąbrowa – Miłsko – jezioro Liwno – Zabór – las Przytockie – Stary Kisielin – schronisko dla dziko żyjących zwierząt – Zielona Góra.

- „Mała Pętla Zielonogórska”

Szlak zielony, jego trasa to: Zielona Góra PTSM – os. Pomorskie – Raculka – Drzonków (Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji) – Jędrzychów – Ochla (Muzeum Etnograficzne – Skansen) – Góra Wilkanowska – Zielona Góra.

- Szlak wojewódzki (odcinek w pobliżu Zielonej Góry)

Szlak czerwony, jego trasa to: Świdnica (Muzeum Archeologiczne) – Góra Wilkanowska – Zielona Góra – Stary Kisielin – Droszków – Zabór – dąb Napoleona – Miłsko nad Odrą.

- Szlak „Od Bobru do Odry”

Szlak czarny, jego trasa to: Podgórzycze – Bogaczów – Góra Grabowiec – Drzonów (Muzeum Wojskowe) – Buchalów – Góra Wilkanowska – dydaktyczna ścieżka leśna – „stara cegielnia” – Zielona Góra – Zagórze – Płoty – Czerwieńsk.

- Szlak spacerowy

Szlak żółty, liczy 4 km i obfituje w różnicowane krajobrazy. Rozpoczyna się przy zielonogórskim amfiteatrze, dalej do stawu na potoku Pustelnik i Góry Wilkanowskiej.

WALKING AND BICYCLE TRAILS

BICYCLE TRAILS OF ADAM WOJTUŚCISZYN, WHO IS IN LOVE WITH ŚWIDNICA REGION, RESIDENT OF ŚWIDNICA

1. The most interesting bicycle trails.

Start from GOK (former Gminny Ośrodek Kultury - Cultural Community Centre, 37 Ogrodowa Street), by Krótka Street, then cross the main road (national route no. 27). Follow the dirt-track straight on, and about 500 meters further, on the edge of the acacia forest, you can admire the mighty oak, whose age is estimated to be about 600 years. Locals call the oak "Michał's Tree". Continuing on the track, keeping left, on the crossroad which is about 150 meters further, go down the hill through the forest admiring the surrounding nature. Straight on, passing all the crossroads, go 1 km from the oak and you will reach the stream that flows out of the pond (mark 2 on the map) which is located in "Źródłana Dąbrowa"; stream flows into the Bay (1).

Continue, at the information board about "Źródłana Dąbrowa", turn right on the fire track, and after 400 meters, turn right again into the woods – that is the way to get to the next pond (3).

After returning on the bike trail, go another 200 meters, turn right again and you get to a big pond with magnificent wildlife, in the nearby beech forest, you can have a rest or refuge from drizzle under the cane roof.

Return on the fire-track and after further 650 meters on the left, you will see a significant terrain decrease (a hole) - there was also a pond here, unfortunately without a water since years (4). Go about 3 km by the main road, keep right at the crossroads, in

Okolice Grabowca .../ Surroundings Grabowiec / Umgebung von Grabowiec

the beech forest, 60 meters of the road, there is another pond (5). Large wetlands (spring streams) appears fifty meters above. That is the place where all those little streams take their origin. One hundred meters further there is a beautiful Douglas tree - a monument of nature.

Fifty meters further there is a T-junction you can turn left there, at the next one take right, you get to the crossroad. At the crossroad turn left and after about 1 km you will get to Słone from Buchałów direction.

However, when turning right at T-junction, 900 meters behind the Douglas tree staying at the main road, passing all the junctions and crossroads you will get to the main road (national route no. 27), to the place where the whole tour started.

You can make that tour walking which is recommended. It takes about 3-4 hours.

2. Bicycle trails across the community

A. Behind the Świdnica Bay on the arc, toward Buchałów, get on the forest road, which leads to Letnica.

B. By the bunker way you will get to Piaski, from there after 3 km drive you will get to Koźla.

C. Go towards unused bunker (turn left at the end of Bunker Street after approximately 1,5 km) you will get to Łochów, heading off towards Jeleniów there, you will get to so-called "manor" beyond Piaski, there used to be a forester's cottage there, and now there is a pond in the woods.

D. From the Bismarck Tower (Wilkanowo) there are bicycle trails to Amphitheatre in Zielona Góra, to Ochla village and Świdnica. From the forest inspectorate in Rybno (national route no. 27) to Bismarck Tower there is a natural scientific educational pathway.

BIKE TRAILS OF THE CYCLING GROUP “KRET”

“KRET’S” PROPOSALS

As already mentioned, our roads are good enough, and traffic is relatively low. Thinking of new routes for next trips, we try to avoid cycling to a goal back and forth. We endeavor to not to repeat even the same sections of the route during one day. To implement this assumption, we use dirt-tracks, field and forest routes, all those which are next to the existing tarmac roads and you can cycle them without much effort, using 28-inch wheels trekking without a special "mountain" tread.

Below there are interesting routes, selected after “Kret’s” discussions:

Slone - Radomia - a route of about 2 km, which is a shortcut between those two villages. To find that road, you have to take route along Slone village, cross the railway track, then go left, having the area of agricultural production cooperative on your right side. Then, cycle through the pine forests, pass the high voltage line, you are at Radomia. You will find yourself at a very sharp turn in the middle of the village, about 100 meters from the grocery shop.

Drzonów – hydrophore plant ahead of Grabowiec – it is another shortcut which allows us to save few kilometers. Enter the woods from the direction of Koźla and Gra-

bowiec, at the beginning of a straight over one kilometer long road, crowned by arc, you will get to hydrophore plant. Just behind it there is a T-junction. If turning right, after about 4.5 kilometers you will get to Drzonów. Cycle straight ahead, stay at the main road. Do not take any of the side paths, which appeared recently because of the gas pipeline built in our community. On the way we encounter two forest crossroads – one with road, Letnica – Lipno, another in surroundings of hamlet “Dobro”. You get to the heart of Drzonów - next to the bus stop and the fire pond.

Hydrophore plant - Lipno – turn right at the above-mentioned T-junction, you get to Lipno after about 3 kilometers. The road is passable by most time of the year, it leads through forests rich in wild mushrooms. Get out of forest at the beginning of Lipno, parallel to the tarmac road.

Letnica - Lipno - This route also allows you to save few kilometers. At the bottom of Letnica in Koźla direction, go along the stone wall, enter the compacted dirt-track, head towards the railway track. Just before that (about 100 meters) there is a junction – if going straight, you will get to hydrophore plant and to the routes described above, cycling in the right direction you enter another way, about 4 km long, leading to Lipno.

After crossing the railway tracks go straight on and you will get at one of the side streets of Lipno. Just beyond the railway tracks, you can also turn right - this road leads to Dobra, and then to Drzonów and also to Lipno. This way we recommend for the tourists who are not afraid of risk of getting lost and those having good sense of direction.

OSiR Bunkier w Świdnicy
SRC Bunker Świdnica
Sport - und Rekreationszentrum in Świdnica

Drzonów - Lipno - start at Drzonów, that route leads initially through fields, and then by abounding in wild mushrooms forests. It happened many times that we were collecting wild mushrooms during our cycling trips ... Enter that route in front of the Drzonów sewage treatment plant, turn left there. It is about 5 kilometers long. Few hundred meters after entering the forest area, there is a small junction, take left there also.

Koźla - Piaski - you can get to Piaski only by the main road, Zielona Góra – Żary, or by field and forest paths. Coming from Koźla, you cross the railway tracks near the bus stop and the cemetery. Then through wild forest clearing you will get to the vast meadows. There, by a road a bit overgrown with weeds, direct to the left, you will get to Piaski close to the bus stops. The route is approximately 4 kilometers long.

Piaski - Świdnica - this road has a similar length - enter it and direct to the "Bunker Complex", cycle down the Bunker Street. The first half of the road is paved, then it turns into a dirt-track just behind the Bunker complex. And unfortunately it is rather impassable during the rain. A few hundred meters behind the bunker cross the small bridge, turn right behind it. You will get to Piaski by road leading between the meadows and you will enter the tarmac road just before the initial road sign.

Świdnica - Słone - this shortcut is best to check, by starting to wander around Słone. Direct towards Buchałów, about 500 meters beyond the village you can find frequently used field road crossing the tarmac road. Turn left and direct up the road to the Świdnica direction. This road partly runs along "Źródłana Dąbrowa". It is worth to remember that entering the spring streams is

prohibited. You will leave that beautiful place at Świdnica Bay at the bottom of "buchalowska mountain" – not necessarily popular among cyclists.

- Bicycle trails "KRET"

NORDICK WALKING ROUTES AND PTTK TRAILS – ZIELONA GÓRA

- natural-forest

Hiking along the natural-forest path through forests of the Forest Inspectorate of Zielona Góra allows to get to know various kinds of plants, mushroom and animals, in their natural environment. The distance of the track is in a shorter variant 1.8 km, and in the longer one 2.2 km. Approximate time of a walk is 3-4 hours. The path starts at the Forest Inspectorate Office in Wilkanowo-Rybnio - where you can also see different kind of trees growing in the arboretum. The goal of that trip is the Wilkanowska Tower.

- Nordic Walking Route: High Speed Bismarck

This proposal is for active people who want to combine useful sport with a pleasant sightseeing. It is a red trail 7.5 km long, on the southern slopes of Zielona Góra Sandbank. Differences in terrain level are approximately 70 meters. The trail begins at the Bay of Ochla and ends at the Bismarck Tower (Wilkanowska Tower).

- Route of Nature Reserves

It is a blue trail, the route is: Zielona Góra – Wilkanowska Mountain - Ochla – Nature Reserve "Zimna Woda" - Zatonie - Village Park "Zatonie" - Niedoradz – Nature Reserve "Bażantaria" - Otyń – Nature Reserve

"Beech Mountain"- Dąbrowa - Milsko – Liwno Lake - Zabór – Przytok's Forest – Stary Kisielin - a shelter for wild animals - Zielona Góra.

- "Little Loop of Zielona Góra"

It is a green trail, the route is: PTSM (Polish Society of Youth Hostels) in Zielona Góra – Pomorskie Housing Estate - Raculka - Drzonków (The Regional Centre of Sport and Recreation) - Jędrzychów - Ochla (Ethnographic Open-air Museum) – Wilkanowska Mountain - Zielona Góra.

- Regional Trail (the section near Zielona Góra)

This is a red trail, its route is: Świdnica (Archaeological Museum) – Wilkanowska Mountain - Zielona Góra – Stary Kisielin - Droszków - Zabór – Napoleon's Oak - Milsko at Odra River.

- Route "From Bóbr River to Odra River"

The black trail, the path is: Podgórzycze – Bogaczów – Grabowiec Mountain - Drzonów (Military Open-air Museum) - Buchałów – Wilkanowska Mountain – educational forest path – Stara Cegielnia - Zielona Góra - Zagórze - Płoty – Czerwiesk.

- Walking trail

This is a yellow trail, is 4 km long and is rich in beautiful various landscapes. It begins at Amphitheater of Zielona Góra, further to the pond and the stream "Pustelnik" (Hermit), to Wilkanowska Mountain.

FUSS - UND RADWEGE

RADWEGE VON ADAM WOJ- TUŚCISZYN, EINES IM ŚWID- NICA-LAND VERLIEBTEN BEWOHNER VON ŚWIDNICA

1. Der attraktivste Radweg.

Starten Sie am GOK (damaliges Gemeinde-kulturzentrum, ul. Ogrodowa 37) und fahren Krótkastr. entlang bis zur Landstraße 27, die Sie überqueren. Fahren Sie geradeaus einen befestigten Weg. Dann, ca. 500 m weiter können Sie am Rande eines Akazienwaldes eine riesige Eiche bewundern, die circa 600 Jahre alt ist. Einheimische nennen diesen Baum Michał, weil der Wald zum Herrn Michał Sinkowski aus der Ogrodowastr. gehört. Er ist einer der ältesten Bäume in der Gemeinde..

Wenn Sie weiter fahren und sich an der linken Seite der Kreuzung (150 m entfernt) halten, fahren Sie einen Waldweg hinunter und können die Natur bestaunen. An jeder weiteren Kreuzung geradeaus fahrend, nach 1 km von der Eiche, erreichen Sie einen Bach, der aus einem im „Żródlana Dąbrowa“ - einem unter Schutz stehenden Naturgebiet mit zahlreichen Bachquellen - gelegenen Teich ausläuft (Nr. 2 auf der Karte); der Bach fließt bis zum Stausee (1). Fahren Sie weiter und neben der Informationstafel über „Żródlana Dąbrowa“ biegen Sie rechts in einen Feuerwehrweg ab und nach 400 m fahren Sie rechts in den Wald - so erreichen Sie den nächsten Teich (3). Kehren Sie zum Radweg zurück und nach weiteren 200 m biegen Sie wieder rechts ab und kommen an ein Überschwemmungsgebiet mit wunderbarer wilder Natur. Im Buchenwald können Sie sich erholen oder vor Frühlingsregen unter Rohrabdachung verstecken.

Wenn Sie zum Feuerwehrweg zurückkom-

men und weiter fahren, nach 650 m sehen Sie links eine Senke (Mulde) - hier gab es ebenfalls einen Teich, in dem es seit Jahren kein Wasser mehr gibt (4). Fahren Sie über 3 km weiter die Hauptstraße entlang und halten Sie sich an der rechten Seite an den Weggabelungen und im Buchenwald, 60 m vom Weg entfernt, befindet sich ein weiterer Teich (5). 50 m nach oben sind breite Mooren (Żródliska) zu sehen, woher die Teiche verbindenden Waldbächen fließen. 100 m weiter steht eine wunderschöne Douglasie - ein Naturdenkmal.

50 m weiter befindet sich eine Weggabelung und wenn Sie dort links abbiegen, danach rechts fahren, erreichen Sie eine Kreuzung. An der Kreuzung biegen Sie links ab und nach ca. 1 km kommen Sie nach Słone von der Buchalów-Seite an.

Wenn Sie an der Wegabgabelung hinter der Douglasie rechts fahren und an allen Kreuzungen des Hauptwegs geradeaus fahren, nach 900 m kommen Sie zur Asphaltstraße

zurück, von der Sie Ihre Route anfangen. Diese Route ist auch ein wunderbarer Fußweg. Sie sollen sich dafür 3-4 Stunden reservieren.

2. Radwege durch die Gemeinde

A. Hinter des Świdnica-Stausees fahren Sie in der Kurve Richtung Buchalów in einen Waldweg hinein, mit dem Sie Letnica erreichen.

B. Dem Bunkerweg entlang kommen Sie nach Piaski an und von dort aus, hinter der Bushaltestelle, erreichen Sie nach 3 km Koźla.

C. Wenn Sie in die Richtung des lange nicht genutzten Bunkers fahren (am Ende der Bunkrowastr., nach ca. 1,5 km links abbiegen), erreichen Sie Łochowo. In Łochowo, wenn Sie nach Jeleniów abbiegen, erreichen Sie das sog. Landgut hinter Piaski, wo sich früher eine Försterei befand und es heute einen Teich im Wald gibt.

D. Vom Turm Bismarcka (Wilkanowo) führen Radwege der Reihe nach in die Rich-

Widok z wieży Bismarcka / View from Bismarck Tower / Bismarckturm. Blick von oben

Chmawa ... / The horde... / Hirschrudel...

tung des Amphitheaters in Zielona Góra, Ochla und Świdnica. Vom Forstamt in Rybno (an der Landstraße 27) zum Turm Bismarcka führt ein auf Natur fokussierter Lehrpfad.

RADWEGE DES RADFAHRER- VEREINS KRET

VORSCHLÄGE VON KRET

Wie wir bereits erwähnten, ist auf dem Gebiet unserer Gemeinde der Straßenzustand zufrieden stellend und die Verkehrsdichte relativ gering. Beim Planen der Routen der nächsten Radausflügen geben wir uns Mühe, Pendelrouten, die zu einem Ziel und zurück führen, zu vermeiden. Wir bemühen uns darum, dass an einem Tag nicht dieselbe Strecken wiederholt werden. Um diese Voraussetzung zu realisieren nutzen wir die neben Asphaltstraßen vorhandenen Feld- und Waldwege, die man fast mühelos sogar mit einem Fahrrad mit Trekkingräder 28" ohne spezielle Lauffläche fahren kann. Unten präsentieren wir die attraktivsten Routen, die vom Radfahrerverein ausgewählt wurden.

Stone - Radomia - Route mit Länge von ca. 2 Kilometer, eine riesige Abkürzung zwischen diesen Ortschaften. Um den Weg zu finden, fahren Sie dem Dorf Stone entlang,

überqueren die Bahnlinie und dann fahren Sie links, auf der rechten Seite befinden sich zu ehemaliger Produktionsgenossenschaft gehörenden Gebiete. Dann fahren Sie durch Kieferwälder an der Hochspannungseitung vorbei und Sie erreichen Radomia. Sie kommen ins Dorfzentrum an einer sehr scharfen Kurve, ca. 100 m vom Lebensmitteladen, an.

Drzonów - Wasserversorgungsanlage vor Grabowiec - eine weitere Abkürzung, die viele Kilometer ersparen lässt. Wenn Sie in den Wald von der Seite von Koźla, Grabowiec hineinfahren, am Anfang der eine über 1 Kilometer lange gerade Straße krönenden Kurve - kommen Sie zu einer Wasserversorgungsanlage. Gleich hinter ihr gibt es eine Gabelung. Wenn Sie rechts fahren, erreichen Sie nach ca. 4,5 km Drzonów. Fahren Sie geradeaus und biegen in keine Nebenstraßen ab, die letztere im Zusammenhang mit der durch unsere Gemeinde geführten Gasfernleitung entstanden. Unterwegs gibt es zwei Waldkreuzungen - mit der Straße Letnica - Lipno und in der Nähe des Weilers Dobra. Sie kommen direkt ins Zentrum von Drzonów - neben der staatlichen Bushaltestelle und des Löschteiches.

Wasserversorgungsanlage - Lipno - wenn Sie auf der oben genannten Kreuzung rechts fahren, erreichen Sie nach ca. 3 km die Ortschaft Lipno. Der Weg ist im Großteil des

Jahres passierbar und führt durch an Pilze reiche Gebiete. Sie erreichen Lipno an seinem Anfang, parallel zur Asphaltstraße.

Letnica - Lipno - diese Route lässt ebenfalls viele Kilometer ersparen. Fahren Sie die Steinmauer entlang und im unteren Teil von Letnica Richtung Koźla biegen Sie in einen befestigten Weg ab, der Sie in die Richtung der Bahnlinie führt. Gleich vor ihr (circa 100 m) gibt es eine Kreuzung - wenn Sie geradeaus fahren, kommen Sie zur Wasserversorgungsanlage und zu den oben beschriebenen Routen, und wenn Sie rechts fahren, kommen Sie nach ca. 4 km nach Lipno an. Nach dem Überqueren der Bahnlinie fahren Sie die ganze Zeit geradeaus und kommen zu einer der Nebenstraßen der früher genannten Ortschaft. Gleich hinter der Bahnlinie können Sie auch rechts abbiegen - dieser Weg führt zu Dobra und dann nach Drzonów und auch nach Lipno. Diesen Weg empfehlen wir jedoch allen, die keine Angst davor haben, dass Sie sich verirren und sich gut orientieren können.

Drzonów - Lipno - dieser Weg führt, von Drzonów beginnend, anfänglich durch Felder, dann ausschließlich durch an Pilze reiche Gebiete. Ein so oft besuchter Ort, wo man Pilze sammelte... Der Weg beginnt der Kläranlage in Drzonów gegenüber und biegt links ab. Er ist circa 5 km lang. Ein paar Hundert Meter nach dem Hineinfahren in

das Waldgebiet gibt es eine kleine Kreuzung, biegen Sie dort links ab.

Koźla - Piaski - die zweite Ortschaft erreichen Sie nur mit der Hauptstraße Zielona Góra - Żary oder Feld- und Waldwegen. Wenn Sie aus Koźla fahren, überqueren Sie die Bahnlinie in der Nähe von der Bahnhaltstelle und dem Friedhof. Dann fahren Sie einer breiten Schneise entlang und kommen zu weiten Wiesen. Dort richten Sie sich links, fahren einen überwucherten Weg und erreichen Piaski - in der Nähe von der statlichen Bushaltstelle. Die Route ist circa 4 km lang.

Piaski - Świdnica - diese Route hat eine ähnliche Länge - sie startet an der Bunkrowastr. in die Richtung des Zentrums „Bunkier“. Die erste Hälfte ist eine gepflasterte Straße, die hinter dem bereits erwähnten Zentrum zu einem Feldweg übergeht, der in der Regenzeit eher unbefahrbar ist. Einige Hundert Meter hinter dem Bunker überqueren Sie eine kleine Brücke und fahren rechts. Sie erreichen Piaski mit einem zwischen Wiesen verlaufenden Weg, die Asphaltstraße beginnt direkt vor dem Einfahrtsschild.

Ścieżka rowerowa Adama - olchy wyrastające z brzozy
Adam's cycle road - Anders from birch tree
Adam Radweg - Erle aus der Birke

Świdnica - Słone - diese Abkürzung testen Sie, indem Sie ihre Wanderung in der Nähe von Słone beginnen. Richten Sie sich in die Richtung Buchałów, circa 500 m hinter dem Dorf gibt es einen stark befahrenen Feldweg, der sich mit einer Asphaltstraße kreuzt. Biegen Sie links ab und fahren nach oben Richtung Świdnica. Dieser Weg verläuft teilweise dem Naturgebiet „Żródlana Dąbrowa“ entlang. Achten Sie jedoch auf den Eintrittsverbot in das Quellengebiet. Sie kommen ein paar Hundert Meter vom Świdnica-Stausee, am Fuß der sog. "Berg Buchałów"- nicht besonders populär unter Radfahrern. J

ROUTEN DES POLNISCHEN VERBANDS FÜR TOURISTIK UND LANDESKUNDE (PTTK) UND NORDICK WALKING ZIELONA GÓRA

- Natur- und Waldweg

Wenn Sie auf dem Natur- und Waldweg durch die Wälder des Forstamtes Zielona Góra wandern, können Sie verschiedene Arten von Pflanzen, Pilzen und Tieren in ihrer natürlichen Umgebung kennenlernen. Die Routenlänge beträgt von 1,8 km bis zum 2,2 km. Die ungefähre Wanderungszeit beträgt 3-4 Stunden. Unsere Wanderung beginnt am Sitz des Forstamtes Zielona Góra in Wilkanowo Rybno, wo auch viele Baumarten, dies im Arboretum wachsen, zu sehen sind. Ausflugsziel ist der Turm Wilkanowska.

- Nordic-Walking-Route: Der schnelle Bismarck

Ein Vorschlag für aktive Personen, die nützliche Sportart mit angenehmer Besichtigung verbinden möchten. Rote Route mit

Länge von 7,5 km, die auf dem südlichen Abhang des Landrückens Zielonogórski gelegen ist. Höhenunterschied beträgt ca. 70 m. Die Route startet am Stausee bei Ochla und endet beim Turm Bismarcka (Wilkanowska).

- Naturschutzgebietroute

Blaue Route: Zielona Góra - Berg Wilkanowska - Ochla - Naturschutzgebiet Żimna Woda - Zatonie - Dorfpark Zatonie - Niedoradz - Naturschutzgebiet Bażantaria - Otyń - Naturschutzgebiet Bukowa Góra - Dąbrowa - Miłsko - Liwno-See - Zabór - Wald Przytocky - Stary Kisielin - Tierheim für in der Natur lebenden Tiere - Zielona Góra

- Kleine Kehre von Zielona Góra

Grüne Route: Zielona Góra PTSM - Pomorskie-Siedlung - Raculka - Drzonków (Woiwodschaftszentrum für Sport und Erholung) - Jędrzychów - Ochla (Freilandmuseum) - Berg Wilkanowska - Zielona Góra

- Strecke in der Nähe von Zielona Góra (Woiwodschaftsroute)

Rote Route: Świdnica (Archäologisches Museum) - Berg Wilkanowska - Zielona Góra - Stary Kisielin - Droszków - Zabór - Napoleons Eiche - Miłsko an der Oder

- Route "Vom Bober bis zur Oder"

Schwarze Route: Podgórzycze - Bogaczów - Berg Grabowiec - Drzonów (Militärmuseum) - Buchałów - Berg Wilkanowska - didaktischer Waldweg - "alte Ziegelei" - Zielona Góra - Zagórze - Ploty - Czerwieńsk

- Spazierroute

Gelbe Route mit Länge von 4 km und unterschiedlichen Landschaften. Sie startet am Amphitheater in Zielona Góra und führt zum Teich am Bach Pustelnik und Berg Wilkanowska.

Okolice Letnicy, krajobraz zimowy / Surroundings Letnica, Winter landscape / Winterlandschaft in Letnica

Ci turyści, których nie zadowoli 20-, 30-kilometrowa wycieczka po drogach i bezdrożach naszej gminy, mogą łatwo dojechać, omijając ruchliwe szlaki komunikacyjne, do szeregu atrakcyjnych turystycznie miejscowości naszego powiatu i województwa.

Wykorzystując ścieżkę rowerową biegnącą w okolicy Wilkanowa lub szosę biegnącą w kierunku Ochli, można dotrzeć do Muzeum Etnograficznego w Ochli – skansenu – jednego z lepszych w Polsce muzeów etnograficznych – i stadniny koni leżącej w tej miejscowości. Można także dojechać do ruin zamku Doroty Talleyrand w Zatoniu czy wspaniałego dworu w Broniszowie...

Wykorzystując leśne drogi mające swój początek w Koźli lub Grabowcu, łatwo dotrzemy do kąpielisk w Nowogrodzie lub Wysockiem, ewentualnie do pozostałości po fabryce amunicji w tej pierwszej miejscowości.

Z Drzonowa lub Lipna możemy szybko i bezpiecznie dojechać nad jedno z najczystszych na ziemi lubuskiej jezior w miejscowości Dąbie. Droga z Drzonowa jest dłuższa, ale atrakcyjniejsza o tyle, że po drodze leży staw hodowlany w Trzebuli, na którym można ujrzeć mnóstwo wodnego ptactwa. Bardzo blisko znajduje się również lotnisko w Przylepie. Aeroklub Ziemi Lubuskiej organizuje tam loty szybowcowe, samolotowe i lotniarskie zarówno dla amatorów, turystów, jak i dla osób uprawiających te dyscypliny sportu. W Przylepie jest też stadnina koni.

Niedaleko, w Drzonkowie znajduje się Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji, znany przede wszystkim jako centrum szkoleniowe pięcioboju nowoczesnego. Można tam skorzystać z basenów, łaźni czy parkuru.

Gmina Świdnica leży w odległości około 10 km od samorządowej stolicy regionu – Zielonej Góry. Można dotrzeć do niej zarówno przez las, wykorzystując na przykład ścieżki zaczynające się przy Wieży Bismarcka, ale również droga krajową nr 27 lub 32. Zielonogórskie Centrum Informacji i Promocji Turystyki znajduje się przy ul. Kupieckiej 15, tel. +48 68 323 22 22. Centrum udziela informacji turystycznych o Zielonej Górze i okolicach, organizuje wycieczki w Zielonej Górze i okolicach, a także oferuje przygotowywanie programów pobytowych dla osób indywidualnych oraz grup. Można nabyć tutaj zielonogórskie pamiątki, mapy i plany miast, przewodniki. Filia ZCIT znajduje się w niezwyklej restauracji Palmiarnia przy ul. Wrocławskiej 12 A (godziny otwarcia: poniedziałek – nieczynne, od wtorku do piątku 10.00 – 18.00, sobota 10.00 – 17.00).

SURROUNDINGS

Rude pozdrowienia... / The ginger regards... / Rote Grüße

Those tourists who are not satisfied with the tour around our municipality, can easily visit, avoiding the busy traffic routes, many attractive tourist villages of our district and province. Using bicycle trail from Wilkanowo, or the road into Ochla direction, you can reach to the Ethnographic Open-air Museum in Ochla – which is one of the best of ethnographic museums in Poland – and also to the horse-breeding farm which is in the village.

You can also reach the ruins of a castle of Dorota Talleyrand in Zatoń, or the magnificent manor house in Broniszów ...

Using forest roads beginning in Koźla or Grabowiec, you can easily get to bathing places in Wysokie or Nowogród Bobrzański, possibly also to the remains of the factory of ammunition there.

From Drzonów or Lipno, you can quickly and safely get to one of the cleanest lakes in

Lubuskie Region, in Dąbie village. The way from Drzonów is longer but more attractive, because there is a breeding pond in Trzebula, you can admire different kinds of aquatic birds there.

An airport in Przylep is also very close. The Lubuski Aeroclub organizes glider flights, aircraft flights and hang-gliding flights for

amateurs, tourists, and for those practicing this kind of sport. In Przylep there is also a horse-breeding farm.

Nearby, in Drzonków there is the Regional Sport and Recreation Centre, known primarily as a training center for modern pentathlon. You can take advantage of the swimming pools there, baths, the park, etc. The Świdnica municipality is approximately in 10 km distance from Zielona Góra, the voivodship capital. You can get to the city by the forest paths, using the one starting at Bismarck Tower, but also by national route no. 27 or no. 32.

The Center of Information and Promotion of Tourism in Zielona Góra is at, 15 Kupiecka Street, tel. (+48) 068 323 22 22. The Centre provides tourist information about Zielona Góra, organizes trips in Zielona Góra and area. They prepare programs of residency for individuals and groups.

You can buy souvenirs of Zielona Góra here, the maps and city plans, also tourist guides. Its branch is located in the amazing restaurant "Palmiarnia" at, 12 A Wroclawska Street (Opening hours: Mon – Closed, Tue-Thu 10:00-22:00, Fri-Sat 10:00-23:00, Sun 10:00-22:00).

Dzik jest dziki... ale mały / Boar is wild ... but small / Das Wildschwein ist wild ... aber klein

Diese Touristen, für die ein 20-30 km langer Ausflug auf den Wegen und Abwegen unserer Gemeinde nicht genügend ist, können mit dem Auto und belebte Straßen vermeidend leicht eine Reihe von attraktiven Ortschaften unseres Kreises und unserer Woiwodschaft erreichen.

Wenn Sie den Radweg in der Nähe von Wilkanowo oder die Straße Richtung Ochla fahren, kommen Sie zum Freilandmuseum in Ochla – einem der besten Freilandmuseen in Polen – und einem Gestüt, das sich in derselben Ortschaft befindet. Sie können ebenfalls Ruinen des Schlosses von Dorothea von Sagan in Zatonie oder den wunderbaren Hof in Broniszów besuchen...

Wenn Sie die Waldwege nutzen, die in Koźla oder Grabowiec beginnen, erreichen Sie leicht Freibäder in Nowogród oder Wysockie, bzw. Überresten einer Munitionsfabrik in der ersten Ortschaft.

Aus Drzonów oder Lipno können Sie schnell und sicher einen der klarsten Seen auf dem Lebuser Land in Dąbie erreichen.

Der Weg aus Drzonów ist länger aber viel attraktiver wegen einem in Trzebula gelegenen Zuchtteich, an dem viele Wasservögel zu sehen sind.

Sehr nah befindet sich auch der Flughafen in Przylep. Der Aeroklub Lebuser Landes verfügt über ein breites Angebot von Flügen mit dem Segelflugzeug, Flugzeug und Gleiter sowohl für Amateure, Touristen, als auch für alle, die diese Sportarten bereits treiben. In Przylep befindet sich auch ein Gestüt.

In der Nähe, in der Ortschaft Drzonków, gibt es das Woiwodschaftszentrum für Sport und Erholung, das vor allem als Zentrum für modernen Fünfkampf bekannt ist. Dort können Sie ebenfalls Schwimmbäder, Bäder, Parcours, usw. nutzen.

Die Gemeinde Świdnica liegt ca. 10 km von der Selbstverwaltungshauptstadt der Region – Zielona Góra. Sie erreichen sie sowohl durch den Wald, z.B. mit dem am Bismarcks Turm startenden Weg, als auch mit der Landstraße 27 oder 32. Das Zentrum für Information und Touristik in Zielona Góra be-

findet sich an der ul. Kupiecka 15, Tel. (+48) (0) 68 323 22 22. Das Zentrum gibt touristische Auskunft über Zielona Góra und Umgebung, organisiert Ausflüge in Zielona Góra und der Umgebung, Vorbereitung der Aufenthaltsprogramme für einzelne Personen oder Gruppen. Hier können Sie Souvenirs aus Zielona Góra, Karten und Stadtpläne, Führer kaufen. Eine Filiale des Zentrums gibt es im außergewöhnlichen Palmenhaus an der ul. Wrocławska 12 A (Öffnungszeiten: Mo - geschlossen, Di-Fr 10:00-18:00, Sam 10:00-17:00).

WAŻNE INFORMACJE

Z doświadczeń Kola Rowerowego Kret wynika, że dużym atutem miejscowości leżących w naszej gminie jest łatwość zakupu napojów i jedzenia, gdyż w większości z nich znajdują się sklepy czynne również w soboty i niedziele. Piechur lub rowerzysta planujący zwiedzanie naszej urokliwej okolicy nie musi mieć ze sobą wielkich toreb, ponieważ wszelkie artykuły żywnościowe może zakupić po drodze. Wyjątek stanowi Grabowiec, w którym sklep jest otwarty w następujących godzinach 11.00 – 12.00 i 19.00 – 20.00, oraz Radomia i Orzewo – nie ma tam sklepu.

Jak dojechać?

Gmina Świdnica zajmuje obszar położony między drogą krajową nr 32 (kierunek Zielona Góra – Gubin) oraz drogą krajową nr 27 (kierunek Zielona Góra – Żary). Leży w południowej części województwa lubuskiego, bezpośrednio granicząc z samorządową stolicą regionu – Zieloną Górą. Gmina jest dobrze skomunikowana z miastem: (wszystkie podane informacje są aktualne na dzień 20 marca 2012 roku; zawsze sprawdzaj aktualne informacje)

Komunikacja PKP

Szynobus (istnieje możliwość transportu rowerów) – Zielona Góra – Słone – Buchałów

– Letnica – Koźła
godz. odjazdu z Zielonej Góry:
w dni robocze: 06:30; 12:00; 15:42; 20:08;
w soboty, niedziele i święta: 07:45; 12:00;
22:12
Podróż do miejscowości Koźła trwa około 25 min

Komunikacja PKS

• Linia Zielona – bezpośrednio do Świdnicy, godz. odjazdu autobusu relacji Zielona Góra – Świdnica:
04:30F; 05:30F; 06:30U; 07:30A; 09:00U; 10:30A; 12:00U; 13:00F; 14:45U; 15:45F; 16:45Um; 18:30Um; 19:45Fm; 21:30S6; 22:30Fm.

Legenda:

F – kursuje w dni robocze od poniedziałku do piątku oprócz 2.V
A – nie kursuje w niedziele i święta
S – kursuje w dni nauki szkolnej z wyjątkiem 2.V i 8.VI
U – nie kursuje 25.XII; 1.I; w pierwszy dzień Wielkanocy
m – nie kursuje 24 i 31.XII
6 – kursuje w soboty

• Dojazd do Radomi, Orzewa, Drzonowa, Letnicy, Koźli, Grabowca i Lipna
godz. odjazdu autobusów relacji Zielona

Góra – Drzonów (przez Radomię):
5:45F, 6:40S, 8:40F, 12:45F, 16:00F, 19:30Fm
godz. odjazdu autobusów relacji Zielona Góra – Lipno (przez Słone):
4.35F, 6.00U, 7.50F, 11.00U, 14.30A, 15.45F, 17.30F, 19.30Um

• Dojazd do miejscowości Koźła
godz. odjazdu autobusów relacji Zielona Góra – Koźła:
5.40F, 7.50CU, 9.45S, 13.30U, 16.30U, 18.30S, 19.30S, 21.30S, 21.306, 22.30Fm

• Dojazd do miejscowości Słone
godz. odjazdu autobusów relacji Zielona Góra – Słone:
6.45S, 15.20CU, 15.20S

Legenda:

C – kursuje w soboty, niedziele i święta
F – kursuje w dni robocze od poniedziałku do piątku
L – nie kursuje 25-26.XII, w Nowy Rok i w dwa dni Wielkanocy
N – nie kursuje 25.XII i w pierwszy dzień Wielkanocy
S – kursuje w dni nauki szkolnej z wyjątkiem 4.VI.2010
U – nie kursuje 25.XII, 1.I i w pierwszy dzień Wielkanocy
V – kurs przyspieszony
m – nie kursuje 24 i 31.XII

IMPORTANT INFORMATION

From the experience of a Cycling Group "Kret": a big advantage of the towns in our municipality is the ease of buying food and drink, as in most of them shops are open seven days a week. Walker or a cyclist travelling to explore our beautiful countryside does not have to have big bags, because all food items may be purchased on the road. The exception is Grabowiec, where shop is open during the following times 11.00-12.00 and 19.00-20.00 and Radomia and Orzewo - there is no store.

How to get there?

The Community of Świdnica occupies an area located between the national route no. 32 (direction Zielona Góra - Gubin) and national road no. 27 (direction Zielona Góra - Żary). Lies in the southern part of Lubuskie Region, directly bordering the capital – Zielona Góra.

The municipality is well communicated with the city.

Communication by railway (PKP)

Commuter train (there is a possibility to take bikes) - Zielona Góra-Słone-Buchalów-Letnica-Koźle. Departure from Zielona Góra 6:32, 10:22, 19:22
The journey from Zielona Góra to Koźla takes about 25 minutes.

Communication by bus (PKS)

- Lina Zielona – directly to the Świdnica.

Zielona Góra – Świdnica:

04:30F; 05:30F; 06:30U; 07:30A; 09:00U; 10:30A; 12:00U; 13:00F; 14:45U; 15:45F; 16:45Um; 18:30Um; 19:45Fm; 21:30S6; 22:30Fm.

Legend:

F - service available from Monday to Friday except 2nd May

Zalew Świdnicki / The Świdnica Bay / Stausee Świdnica

A – out of service on Sundays and public holidays

S – service available during school days except 2nd May, 8th June 2012

U – out of service on 25th, 1st Jan and on the first day of Easter

m – out of service on 24th and 31st December

6 – service available on Saturdays

- Communication to Radomia, Orzewo, Drzonów, Letnica, Koźla, Grabowiec i Lipno

Departures from Zielona Góra - Drzonów (through Radomia):

5:45F, 6:40 S, 8:40F, 12:45 F, 16:00 F, 19:30 Fm

- Departures from Zielona Góra - Lipno (through Słone):

4.35F, 6.00U, 7.50F, 11.00U, 14.30A, 15.45F, 17.30F, 19.30Um

- Departures from Zielona Góra – Koźla: 5.40F, 7.50CU, 9.45S, 13.30U, 16.30U, 18.30S, 19.30S, 21.30S, 21.306, 22.30Fm

- Departures from Zielona Góra – Słone: 6.45S, 15.20CU, 15.20S

Legend:

C - service available on Saturdays, Sundays and public holidays

F - service available from Monday to Friday

L - out of service on 25th Dec, 26th Dec, 1st Jan and on two days of Easter

N - out of service on 25th and on the first day of Easter

S - service available during school days except 2nd May, 8th June 2012

U - out of service on 25th, 1st Jan and on the first day of Easter

m - out of service on 24th and 31st December

WICHTIGE INFORMATIONEN

Durch Erfahrung des Radfahrervereins Kret gelehrt wissen wir, dass ein großer Vorteil der in unserer Gemeinde liegenden Ortschaften sind keine Schwierigkeiten mit Kauf von Lebensmitteln, da es in den meisten auch samstags und sonntags geöffnete Läden gibt. Ein Fußgänger oder Radfahrer, der sich auf den Weg in unsere zauberhafte Gegend macht, braucht keine großen Taschen, da alle Lebensmittel unterwegs gekauft werden können. Eine Ausnahme macht Grabowiec aus, in dem die Geschäftsöffnungszeiten 11.00-12.00 und 19.00-20.00 sind sowie Radomia und Orzewo - es gibt keine Läden da.

Anfahrt

Die Gemeinde Świdnica befindet sich auf dem zwischen Landesstrasse 32 (Richtung Zielona Góra – Gubin) und Landesstrasse 27 (Richtung Zielona Góra – Żary) liegenden Gebiet. Sie liegt im südlichen Teil der Woiwodschaft Lubuskie und grenzt direkt an der Selbstverwaltungshauptstadt der Region – Zielona Góra.

In der Gemeinde gibt es günstige Verkehrsverbindungen mit der Stadt (alle angeführten Informationen werden für den 20. März 2012 angegeben; prüfen Sie immer die aktuellen Informationen):

Bahnverbindungen (PKP)

Schienenbus (es gibt Möglichkeit für Fahrradtransport) – Zielona Góra-Słone-Buchalów-Letnica-Koźla

Abfahrt aus Zielona Góra 06:30; 12:00; 15:42; 20:08

an Samstagen, Sonn- und Feiertagen

07:45; 12:00; 22:12

Reise nach Koźla dauert ca. 25 Min.

Staatliche Busverbindungen (PKS)

• Verbindungen Zielona Góra – Świdnica
04:30F; 05:30F; 06:30U; 07:30A; 09:00U;
10:30A; 12:00U; 13:00F; 14:45U; 15:45F;

Widok na jeden z miejskich kanałów; Lubbenau / View of watercourse in Lubbenau / Ansicht auf des Kanals in Lübbenau

16:45Um; 18:30Um; 19:45Fm; 21:30S6;
22:30Fm.

• Verbindungen zu Radomia, Orzewo, Drzonów, Letnica, Koźla, Grabowiec und Lipno

• Verbindungen Zielona Góra-Drzonów (über Radomia)
5:45F, 6:40S, 8:40F, 12:45F, 16:00F,
19:30Fm

• Verbindungen Zielona Góra-Lipno (über Słone)
4.35F, 6.00U, 7.50F, 11.00U, 14.30A,
15.45F, 17.30F, 19.30Um

• Verbindungen Zielona Góra-Koźla
5.40F, 7.50CU, 9.45S, 13.30U, 16.30U,
18.30S, 19.30S, 21.30S, 21.306, 22.30Fm

Verbindungen Zielona Góra-Słone
6.45S, 15.20CU, 15.20S

Legende

C fährt samstags, sonntags und an Feiertagen
F fährt an Werktagen vom Montag bis zum Freitag
L fährt nicht am 25.-26. 12., am Neujahr und an zwei ersten Ostertagen
N fährt nicht am 25. 12. und am ersten Ostertag
S fährt an Schultagen mit der Ausnahme vom 4.06.2010
U fährt nicht am 25.12., 01.01 und am ersten Ostertag
V Schnellbus
m fährt nicht am 24. und 31. 12.

**NOCLEGI
ACCOMODATION FOR THE
NIGHT
UNTERKUNFT**

Gospodarstwo Agroturystyczne
Włodzimierz Sroka
Letnica 1a, 66-008 Świdnica
tel. 68 32 73 397, kom. 606
649 604
www.letnica.prv.pl

Gospodarstwo Agroturystyczne
Pokoje w Parku
Paweł Gembara
ul. Ogrodowa 32a
66-008 Świdnica
tel. 512 036 001, 501 536 480
pokojeswidnicazg@wp.plgt
www.zielonagora.spanie.plgt

Ośrodek Sportu i Rekreacji
„Bunkier”
ul. Bunkrowa 31
osoba do kontaktu – Eliaz
Madej, tel. 608 459 389

Zajazd
Wilkanowo, Przysiółek
Rybno 35, 66-008 Świdnica
tel. 604 924 179

**GASTRONOMIA
RESTAURANT
VERPFLEGUNG**

Centrum Konferencyjno-Ban-
kietowe
Restauracja „Ikar”
ul. Długa 3, 66-008 Świdnica
tel. 607 339 669
www.restauracjaikar.pl
e-mail: restauracja@restaura-
cjaikar.pl

Bar – Stacja Paliw
ul. Obwodowa 17, 66-008
Świdnica, tel. 68 32 73 247

Bar
Wilkanowo, ul. W. Komarnic-
kiej 3, 66-008 Świdnica
Kawiarnia „U Puchacza”
Słone, Aleja Brzozowa 13
66-008 Świdnica

**OBSŁUGA MEDYCZNA
MEDICAL CARE
MEDIZINISCHE PFLEGE**

NZOZ Praktyka Lekarza Ro-
dzinnego
Szymon Tyliczszak
ul. Długa 85, 66-008 Świdnica
tel. 68 32 73 220

Punkt Apteczny
ul. Długa 1, 66-008 Świdnica
tel. 68 32 73 70

**INSTYTUCJE KULTURY
A CENTRE OF CULTURE
KULTURINSTITUTIONEN**

Gminny Ośrodek Kultury
ul. Ogrodowa 37
66-008 Świdnica
tel. 68 327 33 22
e-mail:
gok.swidnica@gmail.com

Muzeum Archeologiczne Środ-
kowego Nadodrza
ul. Długa 27, 66-008 Świdnica
tel. 68 321 54 78
www.muzeum-swidnica.org
Godziny otwarcia:
poniedziałek nieczynne
wtorek – piątek 9.00 – 15.00
sobota, niedziela 10.00 – 16.00

Lubuskie Muzeum Wojskowe w
Zielonej Górze z siedzibą w
Drzonowie
Drzonów 54, 66-008 Świdnica
tel. 68 321 18 56, 68 321 18 29
www.lmm.ezg.pl

poniedziałek nieczynne
wtorek – piątek 8.30 – 15.30
sobota, niedziela 10.00 – 16.00

Muzeum Etnograficzne w Zielo-
nej Górze z siedzibą w Ochli
66-006 Ochla, ul. Muzealna 5
tel. 68 321 15 91, 68 321 14 73
od wtorku do niedzieli
w sezonie jesienno-zimowym
10.00 – 15.00
w sezonie wiosenno-letnim
10.00 – 17.00

Muzeum Ziemi Lubuskiej
Al. Niepodległości 15
65-048 Zielona Góra
1 VI – 30 IX
środy 12.00 – 19.00
czwartki, piątki 11.00 – 17.00
soboty, niedziele 11.00 – 16.00
1 X – 31 V
środy, czwartki, piątki 11.00 –
17.00
soboty 10.00 – 15.00
niedziele 10.00 – 16.00

Kino Nysa
Aleja Niepodległości 4
65-048 Zielona Góra
tel. 68 320 22 82

Kino Nawa
ul. Kazimierza Wielkiego 21
65-047 Zielona Góra
tel. 68 325 59 84

Cinema City Zielona Góra
ul. Wrocławska 17
65-427 Zielona Góra
tel. 68 410 77 00

**INNE / INSTITUTIONS
SONSTIGE**

Posterunek Policji
ul. Długa 23, Świdnica
tel. 68 32 73 126

Straż Gminna, tel. 606 183 360

Urząd Gminy
ul. Długa 38, Świdnica
tel. 68 327 31 15
www.swidnica.zgora.pl
Stadnina koni
ul. Obwodowa 19, Świdnica
tel. 68 327 37 50

Zielonogórskie Centrum Infor-
macji i Promocji Turystyki
Zielona Góra, ul. Kupiecka 15
tel. +48 68 323 22 22

**PARAFIE / CHURCH
PFARREI**

Parafia św. Marcina Biskupa
ul. Długa 26
tel. 68 32 73 223
Msze św. w niedzielę
Świdnica: NMP – 9.00; św.
Marcina – 12.00; Piaski – 10.30

Parafia Koźła Kozuchowska
Koźła 110
tel. 68 327 31 68
Msze św. w niedzielę
Koźła – 8.30, 18.00 (16.00 –
zimą); Grabowiec – 12.30; Let-
nica – 10.00; Lipno – 11.30

Parafia Leśniów Wielki
Leśniów Wielki 82
tel. 68 321 18 20
Msze św. w niedzielę
Drzonów – 9.15

Parafia Wilkanowo
Wilkanowo, ul. Kościelna 3
tel. 68 327 33 89
Msze św. w niedzielę
Wilkanowo – 8.30, 12.15; Bu-
chałów – 9.45; Słone – 11.00

SPIS TREŚCI

1. Miasto partnerskie Lübbenau w regionie Spreewald.
2. Krótka charakterystyka gminy.
3. Sektor I – Radomia, Orzewo i Drzonów.
4. Sektor II – Wilkanowo, Słone, Buchałów, Świdnica i Piaski.
5. Sektor III – Letnica, Koźła, Grabowiec i Lipno.
6. Ścieżki piesze i rowerowe.
7. Okolice.
8. Ważne informacje.

CONTENTS

1. Partner City Lübbenau/Spreewald.
2. Short characteristics of the municipality.
3. Sector I – Radomia, Orzewo and Drzonów.
4. Sector II – Wilkanowo, Słone, Buchałów, Świdnica and Piaski.
5. Sector III – Letnica, Koźła, Grabowiec and Lipno.
6. Walking and bicycle trails.
7. Surroundings.
8. Important information.

INHALTSVERZEICHNIS

1. Partnerstadt
2. Kurze Gemeindecharakteristik.
3. I. Sektor – Radomia, Orzewo und Drzonów.
4. II. Sektor – Wilkanowo, Słone, Buchałów, Świdnica und Piaski.
5. III. Sektor – Letnica, Koźła, Grabowiec und Lipno.
6. Fuß- und Radwege.
7. Umgebung.
8. Wichtige Informationen.

Wydawnictwo Pomorza i Kujaw PiK Zbigniew Klimczak
www.wydawnictwo-pik.pl - Bydgoszcz 2012 r.

DTP - D-Studio - Dariusz Skibiński
Współpraca redakcyjna: Ewa Sobieraj, Damian Łaszewski
Korekta: Agnieszka Kajak

ISBN 978-83-928720-6-1

Zespół Redakcyjny: / Editorial team: / Redaktion:

Arisa Jaz, Agnieszka Mrozik, Dagmara Ostrowska, Elisabeth Jente, Marcin Siekanowicz

Tłumaczenie: / Translation: / Übersetzung:

Janina Strychalska, Agnieszka Kozak-Walińska

Zdjęcia: / Photos: / Fotos:

zdjęcia udostępnił Urząd Gminy Świdnica, autorzy: Bogumił Hoder, Arisa Jaz,
Tomasz Marczewski, Grzegorz Patek, Krzysztof Stefański, Adam Wojtuściszyn, Justyna Ziemiańska

Wydano na zlecenie: / Issued on commission: / Herausgeber

Urzędu Gminy Świdnica

ul. Długa 38, 66-008 Świdnica, tel. 68 327 31 15, www.swidnica.zgora.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone / All rights reserved / Alle Rechte vorbehalten

Przedruk i powielanie w jakiegokolwiek formie jest zabronione.

Gmina Świdnica
www.swidnica.zgora.pl

Pokonywać granice poprzez wspólne inwestowanie w przyszłość

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) - Brandenburgia 2007-2013 Fundusz Małych Projektów i Projekty Sieciowe Euroregionu "Sprewa-Nysa-Bóbr" oraz budżetu państwa.